

การสร้างกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
โรงเรียนวัดตาลเอน (โศภนชนูปถัมภ์)

ปริญญานิพนธ์
ของ
วีรภัทร จินตะไใส

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา (ศิลปะการแสดงศึกษา)

มีนาคม 2560

การสร้างกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
โรงเรียนวัดตาลเอน (โศภนชนูปถัมภ์)

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา (ศิลปะการแสดงศึกษา)

มีนาคม 2560

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ

การสร้างกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
โรงเรียนวัดตาลเอน (โศภนชนูปถัมภ์)

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา (ศิลปะการแสดงศึกษา)

มีนาคม 2560

วีรภัทร จินตะไฉล. (2560). การสร้างกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดตาลเอน (โศภนชนูปถัมภ์). ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.
(ศิลปศึกษา: ศิลปะการแสดงศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: อาจารย์ ดร.ปรวณ แพทยานนท์.

งานวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายสำคัญในการศึกษาการสร้างกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนา
ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดตาลเอน (โศภนชนูปถัมภ์) โดย
มุ่งศึกษาในประเด็นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จากกิจกรรมนาฏศิลป์โดยใช้แนวทางของทฤษฎี
ความคิดสร้างสรรค์ ศึกษาผลระหว่างก่อนและหลังการใช้กิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิด
สร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดตาลเอน (โศภนชนูปถัมภ์) โดยกลุ่ม
ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 25 คน กำหนดแบบการ
วิจัยเป็นแบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest – Posttest Design ทดลองกลุ่มเดียวศึกษา
ผลก่อนและหลังการทดลอง ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลและทำการทดลองจากกลุ่มตัวอย่างวิเคราะห์
ข้อมูลใช้สถิติค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาสรุปว่า 1) การสร้างกิจกรรมนาฏศิลป์
พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยนำหลักของทฤษฎีความคิด
สร้างสรรค์ที่มีองค์ประกอบ 4 ด้านคือ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และ
ความคิดละเอียดลออ ในการช่วยพัฒนาความคิดออกมาในการปฏิบัติกิจกรรมนาฏศิลป์และนำ
กระบวนการกลุ่มมาใช้ในการสร้างกิจกรรมที่จะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งใช้เวลาในการทำ
กิจกรรมจำนวน 5 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ครั้ง รวมเป็น 10 ครั้ง ๆ ละ 1 ชั่วโมง จากการพิจารณาค่าความ
สอดคล้อง (IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิ สรุปได้ว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันและความ
เหมาะสมของกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ผลการประเมินมีค่าดัชนีความสอดคล้อง
สูงกว่า 0.50 2) พบว่าผลการทดลองระหว่างก่อนและหลังการใช้กิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิด
สร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดตาลเอน (โศภนชนูปถัมภ์) โดยมีค่า
คะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองใช้กิจกรรมนาฏศิลป์สูงกว่าก่อนการใช้กิจกรรมนาฏศิลป์ อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

CREATION OF THAI PERFORMING ARTS FOR THE DEVELOPMENT
OF CREATIVITY IN YEAR ONE AT WATTAN - EN SCHOOL

AN ABSTRACT
BY
WEERAPAT JINTALAI

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Arts Degree in Art Education (Performing Art Education)
at Srinakharinwirot University

March 2017

Weerapat Jintalai. (2017). *Creation of Thai Performing Arts for the Development of Creativity in Year One at Wattan-En School*. Thesis of Master Program. (Art Education: Performing Arts). Bangkok: Graduate School of Srinakharinwirot University. Thesis Advisor: Dr.Porawan Pattayanon.

The purpose of this research was to study the creation of Thai performing arts for the creative development of students in Year One at Wattan-En School by focusing on the development of creativity in the Thai performing arts using the theory of creativity as a guideline. After studying the results before and after the activity, the sample group consisted of twenty five students at the first elementary level. The research was designed to be an experimental study with a One Group Pretest – Posttest Design. The data collection and statistical analysis consisted of mean and standard deviation. The results were as follows : 1) The creation of thai performing arts for the creative development of students in the Year One using creative thinking with four components, which include originality, fluency, flexibility, and elaboration in developing the thinking skills in the form of Thai performing arts and the group process. The activity was arranged for five weeks, twice a week at one hour per session, For a total of ten times. With regard to the IOC by the experts, in summary, the claimed that the congruence and appropriateness of Thai performing arts for the development of creativity congruence index higher than 0.50. 2) the experiment before and after the activity, the creative was a thinking the students in Year One at Wattan-En School has a mean after the experiment Which was higher than the pre-test scores with a statistical significance of 0.01.

ปริญญาบัตร

เรื่อง

การสร้างกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

โรงเรียนวัดตาลเอน (โคกนชนูปถัมภ์)

ของ

วีรภัทร จินตะไล

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา (ศิลปะการแสดงศึกษา)

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

วันที่ เดือน พ.ศ. 2560

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาบัตร

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ที่ปรึกษา

.....ประธาน

(อาจารย์ ดร.ปรวณ แพทยานนท์)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ระวีวรรณ วรรณวิไชย)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ปรวณ แพทยานนท์)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ฉันทนา เอี่ยมสกุล)

ประกาศคุณูปการ

ความสำเร็จของการจัดทำปฏิญานิพนธ์ฉบับนี้ เกิดจากความเมตตา และกรุณาอย่างดียิ่ง จาก อาจารย์ ดร.ปรวัน แพทยานนท์ อาจารย์ที่ปรึกษาปฏิญานิพนธ์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษาและให้ข้อคิดที่เป็นसारประโยชน์ และเปิดโอกาสในการเรียนรู้การจัดทำปฏิญานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ระวีวรรณ วรรณวิไชย ประธานกรรมการสอบปฏิญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ฉันทนา เอี่ยมสกุล กรรมการคุมสอบปฏิญานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะในการตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้ปฏิญานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ดร.สุขสันติ แวงวรรณ อาจารย์ประจำหลักสูตร คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ อาจารย์ ดร.อัจตรา ประเสริฐสิน สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อาจารย์ ดร.สุเมษย์ หนกหลัง สำนักนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ได้กรุณาตรวจสอบให้คำแนะนำในการจัดทำเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการและคณะครูโรงเรียนวัดตาลเอน (โศภนชนูปถัมภ์) ที่ได้กรุณาให้ข้อมูลและความสะดวกในการวิจัยอย่างดียิ่ง

สุดท้ายผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ญาติพี่น้องทุกท่านที่คอยช่วยเหลือสนับสนุนและให้กำลังใจตลอดมา ขอกราบขอบพระคุณครู อาจารย์ทุกท่านคอยแนะนำด้านการเรียนและแนวคิดมุมมองเพื่อให้ปฏิญานิพนธ์เล่มนี้สมบูรณ์และสำเร็จไปด้วยดี

วีรภัทร จินตะไล

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนาฏศิลป์.....	6
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้.....	17
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์.....	27
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	50
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	53
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	53
เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย.....	53
การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ.....	53
แบบแผนการทดลองและวิธีดำเนินการทดลอง.....	55
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์.....	57
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	60
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	60
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	60
5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	74
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	74
สมมุติฐานในการวิจัย.....	74

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 (ต่อ)	
ขอบเขตของการวิจัย.....	74
เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย.....	74
วิธีดำเนินการวิจัย.....	75
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	75
การจัดกระทำและการทำวิเคราะห์ข้อมูล.....	75
สรุปผลการวิจัย.....	76
อภิปรายผล.....	76
ข้อเสนอแนะ.....	79
บรรณานุกรม.....	80
ภาคผนวก.....	83
ภาคผนวก ก.....	84
ภาคผนวก ข.....	88
ภาคผนวก ค.....	90
ภาคผนวก ง.....	118
ภาคผนวก จ.....	123
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	128

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางของมาตรฐาน ศ 3.1.....	9
2 ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางของมาตรฐาน ศ 3.2.....	9
3 แผนกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์.....	55
4 โครงสร้างกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1.....	62
5 ผลการทดสอบหาค่าความสอดคล้องระหว่างกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนา ความคิดสร้างสรรค์กับวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1.....	69
6 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกิจกรรม นาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1.....	70
7 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าคะแนนกิจกรรม นาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง.....	72
8 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าคะแนนกิจกรรม นาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง.....	73
9 โครงสร้างกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1.....	91
10 ค่าดัชนี IOC แผนกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1.....	117
11 ค่าดัชนี IOC แบบสังเกตพฤติกรรมด้านความคิดสร้างสรรค์ ก่อนและหลังกิจกรรม.....	122

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 รูปแบบโครงสร้างสมรรถภาพทางสมองของกิลฟอร์ด.....	47
2 ภาพแสดงสมรรถภาพด้านความคิดสร้างสรรค์ของกิลฟอร์ด.....	49
3 ค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดสร้างสรรค์ระหว่างก่อนและหลัง (Pretest – Posttest) การใช้กิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดตาลเอน(โศภนชนูปถัมภ์).....	72

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

แนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ฉบับปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการศึกษาหลายประการที่สำคัญคือ การจัดการศึกษายึดหลักการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนรู้ด้วยการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้หลักสูตรการเรียนการสอน ยังให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น ดังมาตรา 7 ซึ่งกล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ว่ามุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬาภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545: 93)

การศึกษาในปัจจุบันนี้ได้เกิดนโยบายหนึ่งของรัฐบาลที่เห็นเป็นรูปธรรม คือ การลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ เป็นกรอบวิสัยทัศน์ด้านการศึกษาเพื่อเตรียมนักเรียนให้พร้อมเข้าสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของไทย ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลจากคู่มือบริหารจัดการเวลาเรียนไปสู่การปฏิบัติมีความชัดเจนตรงกันจึงกำหนดความหมายของคำสำคัญ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2558) ซึ่งหมายความว่าครูต้องใช้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ให้นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่สำคัญกิจกรรมจะกระตุ้นให้เด็กได้ค้นหาค้นหาศักยภาพและความชอบของตนเอง ซึ่งเชื่อว่าเด็กทุกคนมีความพิเศษ มีความสามารถฉบับของตนเอง ซึ่งจะยิ่งช่วยเพิ่มทักษะในการแก้ปัญหาให้กับเด็กไทยต่อไป

การลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ประกอบด้วยพัฒนาตามหลัก 4 เอช (H) ซึ่งเป็นหลักคิดของโครงการ คือ พัฒนาสมอง (Head) พัฒนาจิตใจ (Heart) พัฒนาทักษะการปฏิบัติ (Hand) และพัฒนาสุขภาพ (Health) ด้วยความรู้ ทักษะและความเชี่ยวชาญสำหรับการดำรงชีวิตและสิ่งให้นักเรียนต้องเรียนรู้ทักษะที่จำเป็นเพื่อให้ประสบความสำเร็จในโลกทุกวันนี้ เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การสื่อสารและการร่วมมือกัน ทักษะในการสร้างสรรค์และการสร้างนวัตกรรม ด้วยเทคนิคต่าง ๆ เช่น การระดมสมอง เป็นต้น รวมทั้งสามารถแจกแจงขีดความสามารถ วิเคราะห์ และประเมินแนวความคิดของตนเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น เห็นความล้มเหลวเป็นโอกาสในการเรียนรู้ ซึ่งในเรื่องของความคิดสร้างสรรค์นั้นสมองซีกขวาจะควบคุมดูแลพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ จริยธรรม อารมณ์ ซึ่งเป็นลักษณะการทำงานในสายของวิชาทางศิลป์

ศาสตร์ (Arts) เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นวิชานาฏศิลป์เป็นรายวิชาประกอบงานศิลปะที่มีความเหมาะสมในด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

การมีโอกาสได้ฝึกฝนทักษะการเรียนรู้ โดยมีครูเป็นผู้ช่วยส่งเสริมให้เด็กสามารถริเริ่มความคิดใหม่ๆ ได้เองผ่านกระบวนการเรียนการสอนในสาระวิชาต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ ทักษะที่จำเป็นจะต้องนำไปใช้ในกระบวนการพัฒนาผู้เรียนในช่วงศตวรรษที่ 21 ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งคือกระบวนการคิดของสมองซึ่งมีความสามารถในการคิดได้หลากหลายและแปลกใหม่จากเดิม โดยสามารถนำไปประยุกต์ทฤษฎี หรือหลักการได้อย่างรอบคอบและมีความถูกต้อง จนนำไปสู่การคิดค้นและสร้างสิ่งประดิษฐ์ที่แปลกใหม่หรือรูปแบบความคิดใหม่ นอกจากนี้ลักษณะการคิดสร้างสรรค์ดังกล่าวนี้แล้ว ยังมีสามารถมองความคิดสร้างสรรค์ในหลาย ซึ่งอาจจะมองในแง่ที่เป็นกระบวนการคิดมากกว่าเนื้อหาการคิด โดยที่สามารถใช้ลักษณะการคิดสร้างสรรค์ในมิติที่กว้างขึ้น การเรียนรู้ในสมัยใหม่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อนำมาปรับใช้กับวิถีชีวิตเพื่อการเรียนรู้

ดังนั้น ตัวผู้เรียนเองก็ต้องมีการพัฒนาทั้งสมองทางด้านความคิด หาเหตุผลในการนำมาปรับใช้ให้เข้ากับยุคสมัยใหม่ นอกจากนี้ความคิดสร้างสรรค์ยังช่วยยกระดับความสามารถ ความอดทนและความคิดริเริ่มของผู้ทำให้เพิ่มมากขึ้นและยังเป็นการพัฒนาความสนใจในงาน พัฒนาการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และพัฒนาชีวิตให้ทันสมัยมากขึ้น การสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 หรือ 21st Century Competencies ซึ่งเน้นให้เด็กมีทักษะการเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อส่งเสริมการเจริญเติบโตที่ยั่งยืนในอนาคต อันเป็นที่มาของทิศทางในการจัดการศึกษาใหม่ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้สำคัญกว่าความรู้ ด้วยผลการวิจัยที่พบว่านักเรียนควรมีโอกาสได้ฝึกฝนทักษะการเรียนรู้ โดยมีครูเป็นผู้ช่วยส่งเสริมให้เด็กสามารถริเริ่มสร้างสรรค์ความคิดใหม่ ๆ ได้เอง ผ่านกระบวนการเรียนการสอนในสาระวิชาต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

จากการศึกษาของนักการศึกษาและข้อค้นพบทางการแพทย์พบว่า ในช่วงแรกของชีวิตจนถึง 6 ปีเป็นระยะที่เซลล์สมองเจริญสูงสุด การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ เพราะในช่วง 6 ขวบแรกของชีวิตเป็นระยะที่เด็กมีจินตนาการสูง ศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์กำลังพัฒนา หากเด็กได้รับการจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมที่เหมาะสมต่อเนื่องเป็นลำดับ ก็เท่ากับเป็นการวางรากฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กในวัยต่อมา(เขาวพา เดชะคุปต์. 2542: 86) จากการศึกษาของโลเวนเฟลด์และบริทเทน (สุวรรณ ก้อนทอง. 2547: 1; อ้างอิงจาก Lowenfeld; & Brittain. 1987: 76) พบว่าพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็กจะมีสูงมากตั้งแต่อายุ 4 ปีขึ้นไป เด็กในวัยนี้จะเต็มไปด้วยความอยากรู้อยากเห็นและจินตนาการ แต่เมื่ออย่างเข้าอายุ 8 – 9 ปี พัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็กจะลดต่ำลงและจะต่ำลงอีกช่วงหนึ่งประมาณอายุ 13 – 14 ปี ซึ่งหากเด็กได้รับการพัฒนาตั้งแต่ในระยะแรกๆ จะทำให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ และได้มีการพัฒนาเป็นอย่างดี คุณภาพของเด็กจะดีในอนาคต

การเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ โดยเฉพาะสาระที่ 3 นาฏศิลป์ มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบนาฏศิลป์ แสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ การเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ การจัดการเรียนการสอนได้มีการนำการสอนที่หลากหลายเข้ามาบูรณาการเข้าด้วยกัน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสอนนาฏศิลป์ เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนรายวิชานาฏศิลป์ที่ผ่านมามีครูจะเป็นผู้บอกและนักเรียนคอยปฏิบัติตาม โดยไม่มีการใช้ทฤษฎีการสอนต่าง ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้ นักเรียนจึงไม่กล้าคิดและปฏิบัติเมื่อไม่มีครูจึงทำให้การจัดการศึกษาในวิชานี้ไม่บรรลุตามหลักสูตรกำหนดไว้ ซึ่งมีการศึกษาวิจัยได้กล่าวไว้ว่าที่ผ่านมามีครูผู้สอนวิชานาฏศิลป์ไทยมีจุดมุ่งหมายในการสอนเพียงให้ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับรู้ โดยไม่มีการพัฒนาวิธีการสอนที่แปลกใหม่ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะมีความคิดสร้างสรรค์ทำท่าที่แปลกใหม่ (ชุตติกาญจน์ รุ่งเรือง. 2552: 1) และการเรียนการสอนนาฏศิลป์ที่ใช้วิธีเลียนแบบครู ทำให้เกิดปัญหาว่าผู้เรียนไม่สามารถคิดประดิษฐ์ท่าประกอบเพลง เนื่องจากผู้เรียนไม่ได้ใช้ความคิดปฏิบัติด้วยตนเองอย่างอิสระ ผู้เรียนจึงต้องปฏิบัติตามครูผู้สอนทำให้ผู้เรียนขาดทักษะในด้านการคิด (อุษา สบฤกษ์. 2545: 2) อีกทั้งการจัดการเรียนการสอนนาฏศิลป์ยังคงเน้นการสอนที่ครูบอกกฎเกณฑ์หรือลอกเลียนแบบท่าทางของครูที่สาธิตให้ผู้เรียนดู ทำให้ผู้เรียนไม่มีความเชื่อมั่นในตนเองซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าวิธีการสอนโดยครูทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ผู้เรียนทำหน้าที่เป็นผู้รับและให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนน้อยมากมุ่งเน้นแต่เนื้อหาโดยไม่สนใจพื้นฐานความรู้เดิมหรือความต้องการของผู้เรียนรวมทั้งไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายขาดความสุขขาดจินตนาการในการเรียน มีเจตคติที่ไม่ดีต่อวิชานาฏศิลป์ผู้เรียนจึงไม่สนใจการเรียนเพราะมองไม่เห็นประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียน (บุษกร พรหมหล้าวรรณ. 2549: 2)

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจการสร้างกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนวัดตาลเอน(โศภนชนูปถัมภ์) ซึ่งเป็นการเริ่มต้นของการศึกษาความคิดสร้างสรรค์ในนาฏศิลป์สำหรับในวัยที่เหมาะสมของนักเรียน และมีการสอดคล้องกับการใช้ประโยชน์จากศาสตร์ศิลปะการแสดงด้านนาฏศิลป์เพื่อการพัฒนาเด็กที่มีอายุ 6 ปีให้มีความสามารถในเชิงความคิดสร้างสรรค์ และที่สำคัญโรงเรียนวัดตาลเอน(โศภนชนูปถัมภ์) เป็นโรงเรียนที่ปรับเข้าสู่กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยจะเป็นเครื่องมือแห่งการเรียนรู้ที่จะเป็นแนวทางในการนำกิจกรรมนาฏศิลป์ไปใช้ในโรงเรียนที่มีขนาดกลางที่จะพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็กที่เหมาะสมกับการพัฒนาต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อสร้างกิจกรรมนาฏศิลป์ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนวัดตาลเอน (โศภนชนูปถัมภ์)
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังรับการจัดกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการศึกษาครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมนาฏศิลป์ ช่วยให้เป็นแนวทางและสามารถนำวิธีการจัดกิจกรรมไปใช้ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์แก่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดตาลเอน (โศภนชนูปถัมภ์) จำนวน 1 ห้องเรียน ทั้งหมด 25 คน

ระยะเวลาในการวิจัย

ระยะเวลาในการทดลอง ใช้เวลาในการทดลอง 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 10 ชั่วโมง

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ตัวแปรอิสระ คือ การจัดกิจกรรมนาฏศิลป์

ตัวแปรตาม คือ ความคิดสร้างสรรค์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ซึ่งมีอายุ 6 ปี ของโรงเรียนวัดตาลเอน (โศภนชนูปถัมภ์)
2. ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการใช้กระบวนการทางความคิด ผสมผสานกับความรู้ที่มีอยู่ ทำให้เกิดการสร้างสรรค์นาฏศิลป์จนเกิดรูปแบบเป็นไปในทางที่ดีขึ้น มีลักษณะเฉพาะเป็นของตัวเองโดยมีพฤติกรรมที่แสดงออก ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อไว้ 4 ด้านประกอบด้วย

ความคิดริเริ่ม (Originality) คือ ความสามารถของนักเรียนในการคิดที่แปลกใหม่ เมื่อได้แสดงออกอย่างมีคุณค่า

ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) คือ สามารถคิดได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว และคำนึงถึงความยากง่ายเพื่อให้ได้ความคิดที่ดีที่สุด

ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) คือ สามารถคิดได้หลายทางอย่างอิสระจากความรู้ที่มีอยู่ได้ นำไปสร้างความคิดดัดแปลงไปจากสิ่งหนึ่งไปเป็นหลายประเภทได้

ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) คือ ความคิดในรายละเอียดเพื่อตกแต่ง หรือขยายความคิดหลักให้ได้ความหมายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. กิจกรรมนาฏศิลป์ หมายถึง เป็นกิจกรรมหนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ประกอบด้วย การปฏิบัติทักษะนาฏศิลป์ที่จัดขึ้นเพื่อการเรียนการสอนนาฏศิลป์ให้มีโอกาสคิดเองเป็นสำคัญ พัฒนาลักษณะนิสัยให้มีความคิดสร้างสรรค์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้กิจกรรมนาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่ 1 โรงเรียนวัดตาลเอน (โศภนชนูปถัมภ์) ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกตามหัวข้อดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนาฏศิลป์
 - 1.1 ความหมายนาฏศิลป์
 - 1.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระนาฏศิลป์
 - 1.3 พัฒนาการทางนาฏศิลป์
 - 1.4 กิจกรรมนาฏศิลป์
 - 1.5 ภาษานาฏศิลป์
 - 1.6 ประโยชน์และคุณค่าทางนาฏศิลป์
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์
 - 3.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์
 - 3.2 ความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์
 - 3.3 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์
 - 3.4 ลักษณะของเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์
 - 3.5 กระบวนการทางความคิดสร้างสรรค์
 - 3.6 ลักษณะผลผลิตสร้างสรรค์
 - 3.7 พัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์
 - 3.8 การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
 - 3.9 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนาฏศิลป์

1.1 ความหมายนาฏศิลป์

นาฏศิลป์ หมายถึง การแสดงพ้อนรำโดยคนทั้งหมดหรือโดยคนเป็นส่วนสำคัญต่อหน้าคนดู เป็นการร้องรำที่ไม่มีการดำเนินเรื่องราวหรือมีเรื่องราวเพียงเล็กน้อย โดยที่ผู้ทำหน้าที่พ้อนรำยังคงเป็นตัวของตัวเอง ตลอดไปจนถึงการแสดงที่ผู้ทำหน้าที่พ้อนรำแสดงเป็นตัวละครในท้องเรื่อง

และดำเนินการแสดงเป็นเรื่องราวตั้งแต่เริ่มเรื่องไปจนจบ เรื่องในการแสดงครั้งหนึ่ง ๆ ผู้ทำหน้าที่พ่อนรำอาจพูดหรือร้องบทของตนด้วยการตนเอง หรือด้วยการทำตามบทที่มีอยู่เดิมหรือพ่อนรำทำท่าทางคือรำตีบทไปตามคำพูดหรือคำร้องของคนร้อง การแต่งกายมีทั้งที่แต่งกายปกติไปจนเครื่องแต่งกายอันวิจิตรที่ถือเป็นแบบแผนของการแสดงแต่ละชนิด ผู้แสดงเป็นทั้งผู้ชายล้วน ผู้หญิงล้วน และผสมชายหญิง รูปแบบของการพ่อนรำเป็นไปตามลักษณะของวัฒนธรรมแห่งการพ่อนรำของชนชาติไทยในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคทั้งที่เป็นระดับวิจิตรศิลป์และระดับพื้นบ้านนาฏศิลป์ไทยตามคำจำกัดความข้างต้น ปรากฏที่มีชื่อเรียกมากมายชนิด อาทิ ระบำ รำ เต้น หนัງ ระเบง มงครุ้ม กุลาตีไม้ โขนและละครแบบต่าง (สุรพล วิรุฬห์รักษ์. 2543: 4)

ลักษณะของนาฏศิลป์ไทย

นาฏศิลป์ไทยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ตามลักษณะของศิลป์ในการร่ายรำ คือ

1. นาฏศิลป์พื้นบ้าน เป็นการแสดงของประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งเพื่อพิธีกรรมเพื่อความสนุกสนานบันเทิง หรือใช้ในการเกี่ยวพาราสีระหว่างคนหนุ่มสาว ทั้งนี้การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านจะมีวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตเป็นลักษณะเฉพาะ

2. นาฏศิลป์ราชสำนัก เป็นการแสดงที่มีราชสำนักเป็นผู้อุปถัมภ์ หรือเกิดขึ้นในราชสำนัก หรือพัฒนาจากการแสดงของชาวบ้านโดยราชสำนัก มีรูปแบบการแสดงซึ่งค่อนข้างมีระเบียบแบบแผน ขั้นตอน พิธีกรรมมาก ซึ่งจากการยึดถือจารีต วัฒนธรรมประเพณีอย่างเคร่งครัด จนกลายเป็นแบบแผนทางการแสดง เช่น โขน ละครใน ละครนอก ซึ่งภายหลังจะพบการเรียกว่านาฏศิลป์มาตรฐานหรือนาฏศิลป์แบบแผน

3. นาฏศิลป์ปรับปรุงเป็นการแสดงที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ โดยการนำนาฏยลักษณ์ (เอกลักษณ์ของนาฏศิลป์สกุลใดสกุลหนึ่งซึ่งประกอบด้วย เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์การแสดง ดนตรี และการแสดง) และหรือจารีต หรือขอบเขตอันจำกัดในการแสดงนาฏศิลป์มาใช้ในการออกแบบ มีการจำแนกออกเป็นรูปแบบการแสดงได้ดังนี้ คือ

1. ระบำ เป็นศิลปะการร่ายรำที่ผู้แสดงจะเป็นหญิงหรือชาย เคลื่อนตัวไปตามจังหวะปีกลอง โดยเป็นการเดี่ยวหรือเคลื่อนเป็นหมวดเป็นหมู่ เช่น ระบำเบิกโรง ระบำดาวดึงส์ หรือรูปแบบการพ่อนหรือการเช้่งในภาคเหนือหรือภาคอีสาน โดยมุ่งเน้นความพร้อมเพรียง การจัดกระบวนแถวเป็นสำคัญ

2. รำ คือศิลปะการร่ายรำที่แสดงเดี่ยวหรือแสดงเป็นคู่ เพื่อการพลีกรรม หรือเป็นการบูชา เป็นการแสดงที่มุ่งเน้นความงดงามของท่ารำ

3. โขน ศิลปะของการออกท่าทาง โดยเน้นการใช้ท่าและขาเป็นหลัก กล่าวคือ การแสดงโขนแบบดั้งเดิม ต่อมาภายหลังมีการปรับปรุงโดยมีศิลปะแห่งการเต้นเป็นหลัก แล้วมีการรื้อรำแบบละครในเข้ามาผสมด้วย

4. การละเล่น คือการเล่นดนตรี การเล่นเพลง การเล่นรำของกลุ่มคน คือมากกว่า 2 คนขึ้นไป เพื่อการผ่อนคลายอารมณ์ให้เกิดความรื่นเริงบันเทิงใจ ประกอบด้วยการเล่นของหลวงอาทิ ระเบง มงครุ้ม กุลาตีไม้ และการละเล่นพื้นเมือง อาทิ การเล่นเพลงเรือ เพลงเทพทอง การเล่นลำตัด การเล่นลิเก หนังตะลุง

5. ละคร คือศิลปะการแสดงเป็นเรื่อง อาทิ ละครนอก ละครใน ละครพันทาง

1.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระนาฏศิลป์

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม มีสุนทรียภาพ ความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ กิจกรรมทางศิลปะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะวิธีการทางศิลปะเกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกอย่างอิสระในศิลปะแขนงต่าง ๆ ประกอบด้วยสาระสำคัญคือ สาระทัศนศิลป์ สาระดนตรี และสาระนาฏศิลป์

สาระนาฏศิลป์มีความรู้ ความเข้าใจองค์ประกอบนาฏศิลป์ แสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ ใช้ศัพท์เบื้องต้นทางนาฏศิลป์วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่านาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึกความคิดอย่างอิสระ สร้างสรรค์การเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ ประยุกต์ใช้นาฏศิลป์ในชีวิตประจำวัน เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

สาระที่ 1 ทัศนศิลป์

มาตรฐาน ศ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 1.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

สาระที่ 2 ดนตรี

มาตรฐาน ศ 2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 2.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

สาระที่ 3 นาฏศิลป์

มาตรฐาน ศ 3.1 เข้าใจและแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่านาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอย่างอิสระ ชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ตาราง 1 แสดงตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางของมาตรฐาน ศ 3.1

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.1	1. เลียนแบบการเคลื่อนไหว	1. การเคลื่อนไหวลักษณะต่าง ๆ - การเลียนแบบธรรมชาติ - การเลียนแบบคน สัตว์ สิ่งของ
	2. แสดงท่าทางง่าย ๆ เพื่อสื่อความหมาย แทนคำพูด	1. การใช้ภาษาท่าและการประดิษฐ์ท่าประกอบเพลง 2. การแสดงประกอบเพลงที่เกี่ยวข้อง ธรรมชาติ สัตว์
	3. บอกสิ่งที่ตนเองชอบจากการดูหรือร่วมการแสดง	1. การเป็นผู้ชมที่ดี

มาตรฐาน ศ 3.2 เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากลคุณภาพผู้เรียน

ตาราง 2 แสดงตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางของมาตรฐาน ศ 3.2

ชั้น	ตัวชี้วัด	สาระการเรียนรู้แกนกลาง
ป.1	1. ระบุและเล่นการละเล่นของเด็กไทย	1. การละเล่นเด็กไทย - วิธีการเล่น - กติกา
	2. บอกสิ่งที่ตนเองชอบในการแสดงนาฏศิลป์	1. การแสดงนาฏศิลป์

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

1. รู้และเข้าใจเกี่ยวกับรูปร่าง รูปทรง และจำแนกทัศนธาตุของสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและงานทัศนศิลป์ มีทักษะพื้นฐานการใช้วัสดุ อุปกรณ์ในการสร้างงานวาดภาพระบายสี โดยใช้เส้น รูปร่าง รูปทรง สี และพื้นผิว ภาพปะติด และงานปั้น งานโครงสร้างเคลื่อนไหวอย่างง่าย ถ่ายทอดความคิด ความรู้สึกจากเรื่องราว เหตุการณ์ ชีวิตจริง สร้างงานทัศนศิลป์ตามที่ตนชื่นชอบ สามารถแสดงเหตุผลและวิธีการในการปรับปรุงงานของตนเอง

2. รู้และเข้าใจความสำคัญของงานทัศนศิลป์ในชีวิตประจำวัน ที่มาของงานทัศนศิลป์ในห้องถิ่น ตลอดจนการใช้วัสดุ อุปกรณ์ และวิธีการสร้างงานทัศนศิลป์ในห้องถิ่น

3. รู้และเข้าใจแหล่งกำเนิดเสียง คุณสมบัติของเสียง บทบาทหน้าที่ ความหมาย ความสำคัญของบทเพลงใกล้ตัวที่ได้ยิน สามารถท่องบทกลอน ร้องเพลง เคาะจังหวะ เคลื่อนไหวร่างกายให้สอดคล้องกับบทเพลง อ่าน เขียน และใช้สัญลักษณ์แทนเสียงและเคาะจังหวะแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับดนตรี เสียงขับร้องของตนเอง มีส่วนร่วมกับกิจกรรมดนตรีในชีวิตประจำวัน

4. รู้และเข้าใจเอกลักษณ์ของดนตรีในห้องถิ่น มีความชื่นชอบ เห็นความสำคัญและประโยชน์ของดนตรีต่อการดำเนินชีวิตของคนในห้องถิ่น

5. สร้างสรรค์การเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ สามารถแสดงท่าทางประกอบจังหวะเพลงตามรูปแบบนาฏศิลป์ มีมารยาทในการชมการแสดง รู้หน้าที่ของผู้แสดงและผู้ชม รู้ประโยชน์ของการแสดงนาฏศิลป์ในชีวิตประจำวันเข้าร่วมกิจกรรมการแสดงที่เหมาะสมกับวัย

6. รู้และเข้าใจการเล่นของเด็กไทยและนาฏศิลป์ห้องถิ่น ซึ่งชอบและภาคภูมิใจ ในการเล่นพื้นบ้าน สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่พบเห็นในการเล่นพื้นบ้านกับการดำรงชีวิตของคนไทย บอกลักษณะเด่นและเอกลักษณ์ของนาฏศิลป์ไทย ตลอดจนความสำคัญของการแสดงนาฏศิลป์ไทย ได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. 2551: 1-3)

1.3 พัฒนาการทางนาฏศิลป์

นาฏศิลป์สำหรับเด็ก (สมใจ ทิพย์ชัยเมธา. 2528: 12) ช่วยในด้านพัฒนาการกับเด็กมาก เด็กในวัยก่อนเข้าเรียน ยังไม่มีการเรียนการสอนที่เป็นหลักสูตร เพียงแค่เตรียมความพร้อมเพื่อให้เด็กมีพัฒนาการในทุก ๆ ด้านต่อไปนี้

1. นาฏศิลป์ช่วยพัฒนาทางด้านร่างกาย สำหรับเด็กเล็กโดยทั่ว ๆ ไป ย่อมพอใจที่จะกระโดดโลดเต้นอย่างอิสระเสรี การกระโดดโลดเต้นทำให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย ดังนั้นเด็กจึงเหมาะสำหรับที่จะจัดประสบการณ์ลีลานาฏศิลป์ไทยโดยในเบื้องต้นเช่น การกางแขน จบมือในท่ารำ การเดินตามจังหวะ ย่อตัว การกระโดดตามจังหวะทำให้ร่างกายแข็งแรงทรหดทรงดี ท่าที่เคลื่อนไหวสง่างามน่าดู กล้ามเนื้อมือแข็งแรง

2. นาฏศิลป์ช่วยพัฒนาการทางด้านอารมณ์ ทำให้เด็กมีอารมณ์แจ่มใส ได้ฟังเพลงร้องเพลงเด็กจะเกิดความสุขสนุกสนาน เด็กในวัยนี้มักจะเจ้าอารมณ์ นาฏศิลป์จะช่วยได้อย่างดี เพราะเด็กได้ระบายอารมณ์มีความเพลิดเพลิน

3. นาฏศิลป์ช่วยพัฒนาด้านสังคม เด็กได้ฝึกนาฏศิลป์ร่วมกันทำให้เด็กมีความสามัคคีรักหมู่คณะ

4. นาฏศิลป์ช่วยพัฒนาด้านสติปัญญา ให้เด็กจินตนาการสร้างสรรค์คิดทำรำโดยอิสระ พัฒนาการนาฏศิลป์ไทยสามารถพัฒนาได้ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา เป็นการบูรณาการพัฒนาการทั้งสี่ให้เชื่อมโยง เด็กที่ได้รับจะมีบุคลิกดี มีความสุขสนุกสนาน กล้าแสดงออก มีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น กล้าตัดสินใจ กล้าคิดอย่างอิสระ ซึ่งจะพัฒนาต่อไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ได้ยิ่งขึ้น

เมื่อเข้าถึงเด็กวัย 6 – 12 ปี ซึ่งเป็นวัยอยู่ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาชั้น ตามทฤษฎีพัฒนาการของอีริก อีริกสัน (ศ.ดร.อารี สันทรวี. 2550: 71) กล่าวว่า เป็นวัยที่กำลังสร้างนิสัยขยันขันแข็ง พัฒนาการได้ตามวัย และเด็กอายุในวัยนี้ตามทฤษฎีพัฒนาการคิดของเปียเจต์กล่าวว่า เป็นวัย concrete operational stage ซึ่งเด็กสามารถคิดแก้ปัญหา และหาเหตุผลที่เป็นรูปธรรมได้ เพราะฉะนั้นเด็กวัยนี้จึงควรมีโอกาสได้จัดทำกระทำกับสิ่งของ ได้เคลื่อนไหวตนเอง เด็กจะเรียนรู้ได้ดี จึงเสนอให้มีการสอนศิลปะ งานประดิษฐ์ งานปั้น ร้องเพลง เล่นดนตรี เล่นละคร ฟ้อนรำเต้นรำ นาฏศิลป์ ซึ่งจะช่วยพัฒนาสมองด้านการคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กในวัยนี้

1.4 กิจกรรมนาฏศิลป์

“ นาฏ ” หมายถึง การฟ้อนรำ หรือความรู้แบบแผนของการฟ้อนรำ

“ ศิลป์ ” ได้แก่ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นให้ประณีตงดงามและสำเร็จสมบูรณ์ เกิดจากทักษะความชำนาญในการปฏิบัติ คำว่า นาฏศิลป์ หมายถึง การฟ้อนรำที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นในเมื่อธรรมชาติไม่อำนวยให้แต่ต้องประณีตลึกซึ้งตรึงตาตรึงใจ พร้อมด้วยความวิจิตรบรรจงอันละเอียดอ่อนและปฏิบัติให้สมบูรณ์ได้โดยเกิดจากความชำนาญ

การสอนนาฏศิลป์ที่เน้นทักษะการปฏิบัติ กล่าวคือ นาฏศิลป์เป็นการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายอย่างมีลีลาท่าทางที่อ่อนช้อยงดงาม ดังนั้นการสอนนาฏศิลป์จึงจำเป็นต้องมีหลักการสอนนาฏศิลป์โดยเฉพาะ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งหลักที่ควรปฏิบัติคือ ครูผู้สอนให้นักเรียนได้ลองปฏิบัติก่อนแล้วให้ช่วยกันสรุปเป็นหลักการ โดยครูอาจใช้วิธีการแนะนำหรือสาธิตให้นักเรียนปฏิบัติ แล้วค่อยให้นักเรียนช่วยกันอภิปรายฝึกให้นักเรียนได้ใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลในการสรุปเป็นหลักการ ครูจะต้องสอนให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ ครูต้องให้ออกาสนักเรียนในการคิดหรือการแสดงออกนาฏศิลป์บ่อย ๆ เช่น การให้คิดท่าทางประกอบเพลงประเภทต่าง ๆ เปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันทำจังหวะประกอบเพลง ด้วย

เครื่องประกอบจังหวะที่นักเรียนคิดหรือเลือกมาเองตามที่คิดว่าเหมาะสม เปิดโอกาสให้นักเรียนแต่งเนื้อร้องเอง เป็นต้น

ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมนาฏศิลป์ วิวัฒน์ เพชรศรี (2552) ได้เสนอไว้ 5 ขั้นตอนดังนี้

1. ฝึกการเคลื่อนไหวร่างกายเข้ากับจังหวะที่เกี่ยวข้องกับการฝึกนาฏศิลป์ให้คล่อง
2. ฝึกลักษณะการรำรำเบื้องต้นทีละท่า พร้อมทั้งนำไปประกอบเพลงง่ายๆ
3. ฝึกการใช้ภาษาทำนาฏศิลป์แสดง ความหมาย ความรู้สึกและบุคลิกภาพ
4. ฝึกการรำประกอบเพลงง่ายๆ สั้น ๆ ให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก
5. ฝึกการรำหรือการแสดงที่เป็นชุดการแสดงง่ายๆ สั้น ๆ เช่น รำวง รำเพลงปลุก

ใจ หรือการแสดงละครแบบต่างๆ

ในการจัดกิจกรรมให้ผสมผสานกัน ครูไม่ควรมุ่งเน้นเนื้อหาหรือประสบการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น กิจกรรมเน้นการฟัง การร้องเพลง กิจกรรมเน้นจังหวะและกิจกรรมนาฏศิลป์ควรผสมกลมกลืนกันไปเพราะกิจกรรมต่าง ๆ ไม่สามารถแยกกันได้โดยเด็ดขาด เด็กจะร้องเพลงได้ต้องผ่านการฟังมาก่อนและทำรำหรือการแสดงทำประกอบเพลงได้เด็กจะต้องร้องเพลงได้ก่อน มิฉะนั้นก็ไม่สามารถกำหนดท่าทางได้ถูกต้องและครูผู้สอนจะต้องมีการสอนให้เชื่อมโยงกับวิชาอื่น ครูสามารถที่จะใช้กิจกรรมนาฏศิลป์เป็นแกนในการบูรณาการได้ เช่น ครูสอนเพลงนก เมื่อนักเรียนร้องเพลงนกได้จังหวะและทำท่าทางบินแบบนกได้ ครูอาจเชื่อมโยงต่อไปถึงความรู้เรื่องนกชนิดต่าง ๆ หรือสัตว์ต่าง ๆ ที่มีปีกและไม่มีปีกได้ (พิมพ์ชนก คำชู. 2555: 8)

สรุปได้ว่า การสอนโดยเน้นลักษณะจุดมุ่งหมายการสอนนาฏศิลป์คือ มุ่งเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ ขึ้นอยู่กับกระบวนการจัดกิจกรรมของครูและความเอาใจใส่ของครู ครูจำเป็นต้องให้ความสนใจในการให้ความรู้ทักษะและเจตคติด้วย

บรรยากาศการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

บรรยากาศชั้นเรียนที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวกับการสอนนาฏศิลป์ ควรสอดคล้องกับลักษณะมนุษยนิยม (Humanism) และลักษณะเฉพาะของผู้เรียนในชั้น กล่าวคือมีลักษณะที่ส่งเสริมหรือกระตุ้นความสนใจ ความอยากรู้อยากเห็นความเหมาะสมกับระดับการพัฒนาการของเด็กแต่ละวัยและความถนัดในการเรียนของผู้เรียน สิ่งต่าง ๆ รอบตัวควรมีส่วนกระตุ้นให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้สึกรับผิดชอบที่ดีต่อการแสวงหาความรู้และเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์ ผู้เรียนควรมีโอกาสได้เรียนกับครู เรียนในกลุ่มย่อยหรือทำงานอิสระด้วยตัวเองได้อย่างดี การจัดบรรยากาศชั้นเรียนที่เหมาะสม ควรคำนึงถึงองค์ประกอบหลัก 4 ประการ คือ บรรยากาศด้านกายภาพ (Physical Climate) บรรยากาศด้านสมอง (Mental Climate) บรรยากาศด้านอารมณ์ (Emotional Climate) และบรรยากาศด้านสังคม (Social Climate)

1. การจัดบรรยากาศชั้นเรียนด้านกายภาพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

ห้องเรียนไม่ว่าจะมีขนาดเล็กหรือใหญ่ หรืออยู่ในสภาพใด เช่น เก่า – ใหม่ อยู่ในเมืองหรือชนบทก็ตาม ครูที่มีความคิดสร้างสรรค์สามารถจัดสภาพชั้นเรียนนั้นๆ ให้กระตุ้นหรือสนับสนุนกิจกรรมสร้างสรรค์ต่างๆ ได้ วัสดุหรือสิ่งของที่ใส่แต่งห้องไม่จำเป็นต้องเป็นวัสดุราคาแพง ครูอาจใช้กล่องกระดาษมาแทนชั้นวางของ ใช้ผ้าราคาถูกหรือผ้ามาเก่ามาแบ่งสัดส่วนพื้นที่ได้ ชั้นเรียนสามารถดัดแปลงเพื่อให้ผู้เรียนใช้ทำงานเป็นกลุ่ม จับคู่หรือทำงานเดี่ยวได้ ผู้เรียนที่คิดงานสร้างสรรค์ในบางขณะต้องการพื้นที่ส่วนตัว บางครั้งระหว่างผลิตสร้างสรรค์ ผู้เรียนไม่ต้องการให้คนอื่นเห็น ครูจึงต้องจัดที่ให้ผู้เรียนสามารถเก็บของไว้จนกว่าจะพร้อมที่จะอวดเพื่อน ที่เก็บของอาจจะเป็นกล่องใส่รองเท้า ถังกระดาษ แฟ้มหรือลิ้นชักโต๊ะก็ได้

ข้อแนะนำเกี่ยวกับการจัดบรรยากาศทางกายภาพเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์สามารถนำไปใช้กับชั้นเรียนได้เป็นอย่างดี คือ

1. โต๊ะหมู่บูชาครูที่ประกอบด้วยศิระศู เพื่อให้ผู้เรียนได้กราบไหว้ก่อนที่จะเริ่มเรียนทุกครั้ง
2. ติดแผ่นป้ายที่มีสีสวยงามขนาดใหญ่ไว้หน้าห้องเรียนและเขียนชื่อห้องลงบนกระดาษแผ่นนี้
3. ติดชื่อผู้เรียนในชั้นเรียนไว้ที่ประตูห้อง โดยจัดให้อยู่รูปแบบต่างๆ ที่สวยงาม
4. แขนงรูปผู้เรียนแต่ละคนซึ่งอาจทำเป็นตัวการ์ตูนห้อยอยู่รอบ ๆ ห้อง
5. นำต้นไม้ ดอกไม้หรือสัตว์เลี้ยง เช่น นก ปลา เข้ามาในชั้นเรียน เพื่อผู้เรียนจะได้มีโอกาสสังเกตส่วนต่าง ๆ ของสิ่งเหล่านี้ เช่น สังเกตปาก ครีบก ขนของนกลักษณะการเคลื่อนไหว จากนั้นให้ผู้เรียนวาดภาพหรือเคลื่อนไหวตามที่สังเกตเห็น นอกจากนี้การที่ผู้เรียนมีโอกาสรดน้ำต้นไม้ ดูแลให้อาหารสัตว์ จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรักสัตว์และเรียนรู้ธรรมชาติวิทยาไปพร้อม ๆ กัน

6. แสดงผลงานของผู้เรียนในชั้น การแสดงผลงานนั้นนอกจากจะให้ประโยชน์ในการตกแต่งห้องแล้ว ยังมีประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องได้อีกด้วย เช่น เมื่อสอนนาฏยศัพท์และภาษาท่ารำนานาฏศิลป์ ครูนำบัตรคำไปติดไว้ข้างฝาจากนั้นให้ผู้เรียนแต่ละคนหาภาพวาดหรือรูปภาพที่แสดงถึงความหมายของนาฏยศัพท์และภาษาท่ารำนานาฏศิลป์ นอกจากนี้ครูผู้สอนยังสามารถให้ผู้เรียนจัดทำสมุดภาพประกอบที่ผลิตขึ้นจากวัสดุเช่น ปฏิทินตั้งโต๊ะแล้วนำรูปภาพการแสดงนาฏศิลป์มาติดหรืออาจใช้ภาพโปสเตอร์เกี่ยวกับการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมืองภาคต่าง ๆ มาติดไว้ที่ป้ายนิเทศ

7. การจัดมุมการเรียนรู้หรือศูนย์การเรียนรู้ เช่น มุมดนตรีไทย ดนตรีสากล มุมนานาฏศิลป์ไทย มุมนานาฏศิลป์สากล แผนภูมิเพลงต่าง ๆ มุมหนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นต้น มุมเหล่านี้ถือเป็นวิธีการต่างห้องเรียนที่นำไปสู่กิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่ดีที่สุดอย่างหนึ่ง ที่มุมการเรียนรู้จะมีแผ่น

คำสั่งกระดาษคำตอบ ปากกาหรืออุปกรณ์อื่น ๆ ที่จำเป็นสำหรับการทำกิจกรรมไว้ให้ผู้เรียน ผู้เรียนสามารถเรียนด้วยตนเองอย่างสนุก มุมการเรียนรู้นี้อาจประกอบด้วยแผ่นป้ายฝาผนัง 1 แผ่น หรือมีโต๊ะอีก 1 ตัวสำหรับจัดวางสิ่งของต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้การจัดมุมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ นอกจากนี้ภายในห้องเรียนควรมีกระจกสำหรับให้ผู้เรียนได้มองเห็นตนเองจากการปฏิบัติทำซ้ำเพื่อจะได้ปรับแต่งทำซ้ำของตนเองให้สวยงามและควรมีเครื่องอำนวยความสะดวกที่เป็นนวัตกรรมใหม่ ๆ เช่น โทรทัศน์ เครื่องเล่นวีดิทัศน์และแถบวีดิทัศน์ คอมพิวเตอร์ เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นคว้า มีมุมที่เป็นเครื่องแต่งกายประดับตกแต่งที่จัดซื้อหรือเป็นผลผลิตของผู้เรียนจัดแสดงไว้ในตู้ ข้อสังเกตสำหรับการจัดแผ่นป้ายการตกแต่งด้วยรูปภาพหรือการจัดมุมการเรียนรู้ก็คือ ไม่ควรจัดแสดงนานเกินไป ครูควรรี้ออกก่อนที่ผู้เรียนจะเกิดความรู้สึกเบื่อ และพยายามเปลี่ยนสิ่งของใหม่เข้ามาแทนที่ สิ่งที่ไม่น่าทำอย่างยิ่งก็คือการทิ้งรูปภาพ หรือวางสิ่งของที่แสดงไว้จนแก่มีฝุ่นเกาะหรือล้าสมัยไม่ทันเหตุการณ์

2. บรรยากาศด้านสมองกับความคิดสร้างสรรค์

บรรยากาศด้านสมอง หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูจัดขึ้นเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดแบบต่าง ๆ เช่น คิดแก้ปัญหา คิดหาเหตุผล คิดคล่อง คิดยืดหยุ่น คิดแปลกใหม่และคิดจินตนาการ เป็นต้น ครูควรสนับสนุนให้ผู้เรียนคิดอย่างกว้างไกล โดยครูควรพยายามช่วยให้ผู้เรียนขจัดอุปสรรคข้อจำกัดต่าง ๆ ที่มีต่อการคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนให้ลดน้อยลงไป

จากสภาพการจัดการเรียนรู้โดยทั่วไปจะเห็นได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนมักถูกสกัดกั้นเพราะความเคยชินกับความคิดแบบเดิมที่ผู้เรียนหรือครูเคยปฏิบัติมา การใช้ทายปัญหาเกี่ยวกับบรรยากาศด้านสมอง ครูอาจใช้เวลาสั้น ๆ ก่อนหรือหลังเรียน หรือเวลาอื่นที่เห็นว่าเหมาะสมในการทายปัญหาลับสมอง หรือช่วยกันคิดปัญหาแล้วคิดไว้ในชั้นเพื่อให้เพื่อน ๆ อ่านและเขียนตอบได้

3. บรรยากาศด้านอารมณ์กับความคิดสร้างสรรค์

ผู้เรียนจะสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของตนได้ดี เมื่อผู้เรียนมีความรู้สึกว่าคุณเองมีคุณค่า มีพลัง รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม รู้จักเคารพและผู้อื่นการสร้างบรรยากาศทางอารมณ์ที่เหมาะสมเช่นนี้ ครูควรทำให้ผู้เรียนรู้สึกไว้วางใจในตัวครูในระยะแรก ๆ ของการคิดงานสร้างสรรค์ ผู้เรียนมักจะรู้สึกไม่แน่ใจในงานที่ทำ ไม่อยากเสี่ยงทำในสิ่งที่แปลกออกไปจากคนอื่น ดังนั้นบรรยากาศที่เหมาะสมกับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์คือ บรรยากาศแห่งความไว้วางใจและการสนับสนุนซึ่งกันละกันโดยไม่มีการแข่งขันทำให้ผู้เรียนคิดแบบยืดหยุ่น อันเป็นองค์ประกอบสำคัญด้านหนึ่งของความคิดสร้างสรรค์ได้ดีกว่า

วิธีการหนึ่งที่จะช่วยปรับปรุงบรรยากาศที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ได้ คือ เริ่มด้วยการจัดบรรยากาศให้เปลี่ยนไปจากเดิมโดยใช้ช่วงเวลาสั้น ๆ ของแต่ละวัน เช่น ใช้เวลา 1 ชั่วโมงช่วงเช้าจัดไว้สำหรับส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการหรือบางโอกาสครูควรอนุญาตให้มี

การผ่อนคลายข้อบังคับบางอย่างเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เนื่องจากบรรยากาศที่เป็นกันเอง และมีความยืดหยุ่นมีความสำคัญ ครูควรหาทางจัดเวลาให้เกิดบรรยากาศดังกล่าว

4. บรรยากาศด้านสังคม

บรรยากาศที่อยู่ในชั้นเรียนมีอิทธิพลและส่งผลต่อความรู้ ความรู้สึกและพฤติกรรมทางการเรียนของผู้เรียน ครูควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมบรรยากาศด้านสังคมให้ผู้เรียนได้มีความกล้าในด้านของการแสดงออกความเป็นมิตร โดยสร้างความเป็นกันเองความรู้สึกใกล้ชิดสนิทสนมคุ้นเคยกันในสมาชิกของกลุ่มผู้เรียนมีการแบ่งกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ตามจุดประสงค์ การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ต้องจัดความขัดแย้งและสร้างความร่วมมือกันระหว่างผู้เรียนและครูผู้สอน

ความสำคัญของบรรยากาศในชั้นเรียนในด้านต่าง ๆ เป็นสิ่งจำเป็นที่ครูผู้สอนจะต้องตระหนักถึงอยู่ตลอดเวลา ในการจัดกิจกรรมจะส่งผลต่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้พัฒนาเสริมสร้างคุณลักษณะค่านิยมของผู้เรียนให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ ซึ่งมีความเท่าเทียมกันกับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศที่ดีในการจัดกิจกรรมคือบรรยากาศที่ยกย่องและส่งเสริมความสำคัญของผู้เรียนให้ความเป็นอิสระ และใช้ความสามารถของผู้เรียนมาเป็นประโยชน์และพฤติกรรมของผู้สอนต้องแสดงออกว่าเป็นผู้มีความปรารถนาดียกย่องและนับถือ สนใจปัญหาของผู้เรียนอยู่ตลอดเวลา จึงจะสร้างบรรยากาศแห่งความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนเป็นหลักมากกว่าความต้องการของผู้สอน

1.5 ภาษานาฏศิลป์

ความหมายของการรำตีบท ภาษาท่า ภาษานาฏศิลป์ ภาษานาฏศิลป์เป็นภาษาท่าทางธรรมชาติของมนุษย์แต่เพียงมีผู้ประดิษฐ์ลีลาให้อ่อนช้อยสวยงามขึ้น

ชนิต อัญโพธิ์ (2516: 150) ได้ให้ความหมายของภาษานาฏศิลป์เป็นท่ารำที่มนุษย์ได้ปรุงแต่งจากลีลาธรรมชาติให้สวยงามดงามโดยมีดนตรีเป็นองค์ประกอบเรียกว่า ภาษานาฏศิลป์ ซึ่งเป็นศิลปะของการเยื้องกรายรำที่มนุษย์ได้ประดิษฐ์ขึ้นมาจากการเดินของตัวละคร ซึ่งเป็นกิริยาปกติวิสัยของมนุษย์ การสื่อความหมายแทนคำพูด อารมณ์ความรู้สึกจะแสดงออกเป็นท่าทางนาฏศิลป์ได้ทั้งสิ้น และประกอบกับการขับร้องการบรรเลงดนตรี และการเยื้องกรายของตัวละครก็จะมีศิลปะงดงามตามหลักนาฏศิลป์มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ภาษานาฏศิลป์ยังแสดงอารมณ์ความรู้สึกได้ เช่น ความเศร้า การร้องไห้ ดีใจ โกรธ ก็สามารถแสดงออกมาด้วยสีหน้าท่าทางในลักษณะภาษานาฏศิลป์ได้ ซึ่งสิ่งที่แสดงออกมาเราเรียกว่า ภาษานาฏศิลป์ทั้งสิ้น ในทางศิลปะนาฏกรรม จำเป็นต้องมุ่งให้เห็นและรำให้งดงาม สง่าที่เรียกกันว่า “ สุนทรียรส ” อีกด้วย ซึ่งเป็นการประดิษฐ์โดยอาศัยหลักความงามของศิลปะเป็นการส่งภาษาโดยเฉพาะของมนุษย์ที่เรียก นาฏยภาษา หรือนาฏศิลป์หรือ Dance Language ทุกท่าจึงมีความหมายแสดงออกมาเป็นคำพูดแต่เป็นคำพูดที่พูดด้วย มือ เท้า

13. เพื่อให้เกิดในทางจิตวิทยา และทำให้เกิดความคิดเห็น
14. เพื่อให้เกิดความรู้รอบตัว
15. เพื่อให้เกิดความสามัคคี และมีน้ำใจ
16. เพื่อให้เกิดในทางหัดให้เกิดปฏิภาณ
17. ส่งเสริมให้รู้จักใช้ศิลปะ เพื่อความเพลิดเพลินร่าเริงและผ่อนคลายอารมณ์

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้

นโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” เป็นกรอบวิสัยทัศน์ด้านการศึกษาเพื่อเตรียมนักเรียนให้พร้อมเข้าสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของไทย ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลจากคู่มือบริหารจัดการเวลาเรียนไปสู่การปฏิบัติมีความชัดเจนตรงกันจึงกำหนดความหมายของคำสำคัญ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2558) ไว้ดังนี้

1. ลดเวลาเรียน หมายถึง การลดเวลาเรียนภาควิชาการและการลดเวลาของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้รับความรู้ เช่น การบรรยาย การสาธิต การศึกษาไปความรู้ ให้น้อยลง

2. เพิ่มเวลารู้ หมายถึง การเพิ่มเวลาและโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง มีประสบการณ์ตรง คิดวิเคราะห์ ทำงานเป็นทีม และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีความสุขจากกิจกรรมสร้างสรรค์ที่หลากหลายมากขึ้น

3. การบริหารจัดการเวลาเรียน หมายถึง การจัดสัดส่วนเวลาของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้รับความรู้ให้น้อยลง และเพิ่มเวลาของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติจริง และสร้างความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาตามความสนใจ ความถนัดและความต้องการได้เพิ่มพูนทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะชีวิต ความมีน้ำใจ การทำงานเป็นทีม และมีความสุขในการเรียนรู้

ครูจะเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกเป็นที่ปรึกษา ซึ่งจะช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จ และนักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้เป็นทีมหรือจากกลุ่มเพื่อนมากขึ้น ซึ่งการเรียนรู้ลักษณะนี้ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ภายใต้แนวคิด ดังนี้

1. กิจกรรมเป็นทางเลือก สนองตอบความสนใจความถนัดของผู้เรียนอย่างหลากหลาย
2. เรียนรู้หลักการ สร้างความรู้ผ่านกระบวนการและกิจกรรม (Process and Content)
3. ลงมือปฏิบัติและสร้างความรู้ในบรรยากาศที่อบอุ่น อิสระ และปลอดภัย
4. ปรับบทบาทครูจากการเป็นผู้สอนเป็นผู้ให้คำปรึกษาชี้แนะ (Coach & Mentor)
5. ครูผู้สอนควรใช้วิธีการประเมินผลที่หลากหลาย และเป็นการประเมินตามสภาพจริง วิเคราะห์คุณภาพและพัฒนาการของนักเรียน มากกว่าการประเมินนักเรียนจากการสอบเท่านั้น

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่สนับสนุนแนวคิด “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้”

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่สนับสนุนแนวคิด การลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ คือ ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับตัวผู้เรียน เชื่อว่าผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง จากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมอย่างกระตือรือร้น

กรอบแนวคิดของทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist)

1. นักเรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง และนักเรียนแต่ละคนสร้างความรู้ด้วยวิธีการที่แตกต่างกันรวมทั้งอาจแตกต่างกับแนวทางของผู้สอน
2. ประสบการณ์เดิมของนักเรียนเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการสร้างความรู้ใหม่และนักเรียนแต่ละคน มีความรู้และประสบการณ์เดิมที่แตกต่างกัน
3. การมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม การมีประสบการณ์ตรง และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันของผู้เรียนมีส่วนช่วยในการสร้างความรู้ใหม่
4. ครูมีบทบาทในการจัดบริบทการเรียนรู้ตั้งคำถามที่ท้าทายความสามารถ กระตุ้นสนับสนุนให้นักเรียนเกิดการสร้างความรู้ และให้ความช่วยเหลือนักเรียนในทุก ๆ ด้าน

หลักการของการจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้”

การจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเพิ่มพูนทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะชีวิต ทักษะการแก้ปัญหาการทำงานเป็นทีม สร้างเสริมคุณลักษณะ ค่านิยมที่ดีงามและความมีน้ำใจต่อกัน
2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครอบคลุมหลักองค์ 4 แห่งการศึกษา ได้แก่
 - 2.1 ด้านพุทธิศึกษา คือ ความรอบรู้วิชาการที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต การศึกษา และการเรียนรู้
 - 2.2 ด้านจริยศึกษา คือ การมีศีลธรรมจรรยาที่ดี มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง และผู้อื่นมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และมีสำนึกที่ดีต่อส่วนรวม
 - 2.3 ด้านหัตถศึกษา คือ ความรู้และทักษะในการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดีต่องาน และเห็นคุณค่าของการทำงาน
 - 2.4 ด้านพลศึกษา คือการมีสุขภาพแข็งแรง การกินอาหารที่ถูกต้อง และการออกกำลังกายให้เหมาะสม รวมทั้งความสะอาดและสุขาภิบาลด้วย
3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนองตอบความสนใจ ความถนัด และความต้องการของผู้เรียนทุกคน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
4. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงมีประสบการณ์ตรง สร้างความรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้อย่างมีความสุข
5. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน ใช้ชุมชนภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีสารสนเทศรอบตัวเป็นแหล่งเรียนรู้

6. จัดกิจกรรมการเรียนรู้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วางแผน คิดวิเคราะห์ อภิปราย สรุปความรู้นำเสนอ จุดประกายความคิด สร้างแรงบันดาลใจ สร้างความมุ่งมั่นเพื่อแสวงหาความรู้ การแก้ปัญหาและสร้างสรรค์นวัตกรรม

7. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

8. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม เป็นการเรียนรู้ในระหว่างการทำงานที่ทุกคนในทีมเน้นความเป็นระบบ มีวิจาร์ณญาณร่วมกันตลอดเวลาว่ากำลังทำอะไร จะทำให้ดีขึ้นอย่างไรแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูล มีความสามัคคี มีน้ำหนึ่งใจเดียวกันมีความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี

9. จัดกิจกรรมเรียนรู้ควบคู่กับการประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นการประเมินสภาพจริง (Authentic Assessment) โดยใช้เทคนิควิธีการประเมินสภาพจริงที่หลากหลาย ที่ให้ความสำคัญกับการประเมินการปฏิบัติ (Performance Assessment)

แนวทางการจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้”

กิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” เป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ที่โรงเรียนสามารถจัดได้อย่างหลากหลายเพื่อช่วยเพิ่มพูนทักษะการคิดวิเคราะห์ ความมีน้ำใจต่อกัน การทำงานเป็นทีม และกระตุ้นให้นักเรียนได้ค้นหาศักยภาพและความชอบของตนเองเพราะมีความเชื่อว่านักเรียนทุกคนมีความพิเศษ มีความสามารถในแบบฉบับของตนเอง การจัดกิจกรรม “ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้” ได้กำหนดหมวดกิจกรรมและแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

หมวดกิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้”

กิจกรรม “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” แบ่งออกเป็น 4 หมวด 16 กลุ่มกิจกรรม มีรายละเอียด ดังนี้

หมวดที่ 1 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กิจกรรมบังคับตามหลักสูตร)

1. กิจกรรมแนะแนว
2. กิจกรรมนักเรียน
3. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

หมวดที่ 2 สร้างเสริมสมรรถนะและการเรียนรู้

4. พัฒนาความสามารถด้านการสื่อสาร
5. พัฒนาความสามารถด้านการคิดและการพัฒนากรอบความคิดแบบเปิดกว้าง

(Growth Mindset)

6. พัฒนาความสามารถด้านการแก้ปัญหา
7. พัฒนาความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยี
8. พัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

หมวดที่ 3 สร้างเสริมคุณลักษณะและค่านิยม

9. ปลุกฝังค่านิยมและจิตสำนึกการทำประโยชน์ต่อสังคมมีจิตสาธารณะและการให้บริการด้านต่าง ๆ ทั้งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและต่อส่วนรวม

10. ปลุกฝังความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

11. ปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรม (มีวินัย ซื่อสัตย์ สุจริต เสียสละ อดทน มุ่งมั่นในการทำงาน กตัญญู)

12. ปลุกฝังความรักความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและหวงแหนสมบัติของชาติ

หมวดที่ 4 สร้างเสริมทักษะการทำงาน การดำรงชีพ และทักษะชีวิต

13. ตอบสนองความสนใจ ความถนัด และความต้องการของผู้เรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล

14. ฝึกการทำงาน ทักษะทางอาชีพ ทรัพย์สินทางปัญญา อยู่อย่างพอเพียงและมีวินัยทางการเงิน

15. พัฒนาความสามารถด้านการใช้ทักษะชีวิต

16. สร้างเสริมสมรรถนะทางกาย

การปรับลดเวลาเรียนของเด็กให้น้อยลง เป็นการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ โดยให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานพิจารณาปรับลดชั่วโมงเรียนของบางวิชาให้น้อยลง แต่ต้องไม่กระทบเนื้อหาหลักที่เด็ก ๆ ควรเรียนรู้ ครูต้องใช้ความสามารถในการอธิบายและบูรณาการให้ครบถ้วนอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และกำหนดให้สถานศึกษาต้องจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ให้ผู้เรียนอย่างหลากหลาย เพื่อเพิ่มพูนทักษะการคิดวิเคราะห์ความมีน้ำใจต่อกัน การทำงานเป็นทีม กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ค้นหาศักยภาพและความชอบของตนเอง

บทบาทครูในการจัดการเรียนรู้กิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้

ครูผู้สอน ต้องลดบทบาทจากเดิมที่คอยสอนเนื้อหา สาระ ใช้เวลาในชั้นเรียนมาก สั่งการให้นักเรียนได้ทำตามที่ครูกำหนด มาเป็นผู้ที่คอยอำนวยความสะดวก ลดเวลาเรียนเนื้อหาในชั้นเรียนให้น้อยลงและส่งเสริมกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มเพื่อนมากขึ้น เพิ่มเวลารู้จากสื่อเทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ หรือกิจกรรมสร้างสรรค์ต่าง ๆ ที่ครูจัดให้ทั้งในและนอกห้องเรียนตามความถนัดความสนใจและความต้องการของนักเรียน ซึ่งมีประเด็นสำคัญที่ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงในการจัดการเรียนรู้ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2558) ดังนี้

1. ครูผู้สอนต้องเข้าใจแนวคิดที่ว่า ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเอง โดยเชื่อมโยงความรู้เดิมที่มีอยู่ภายในเข้ากับการได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ดังนั้นครูจึงนำแนวคิดนี้ไปพัฒนาวางแผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ที่คงทนและเกิดทักษะที่ต้องการ

2. ครูผู้สอนต้องตระหนักว่าในการจัดการศึกษาแก่นักเรียนนั้น ควรส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้ และมีกำลังในการเรียนรู้ ไม่ใช่เน้นแต่เพียงเนื้อหา ความรู้ที่จะสอนเท่านั้น
3. ครูมีบทบาทเป็นผู้แนะนำ สร้างบรรยากาศและจัดสถานการณ์ที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มากกว่าการเรียนรู้จากคำบอกของผู้สอน
4. ครูต้องจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ผู้เรียนกับครู และครูภายในสถานศึกษาเดียวกันหรือต่างสถานศึกษา ระหว่างสถานศึกษา และสถานศึกษากับชุมชน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติอันจะก่อให้เกิดประสบการณ์ตรงกับนักเรียน
5. ครูมีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมือระหว่างนักเรียนกับครูและนักเรียนกับนักเรียนด้วยกัน เพื่อฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ด้วยตนเอง และทักษะสำคัญอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
6. ครูออกแบบ สร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนรู้ จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนมากกว่าการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้หน้าห้องเพียงอย่างเดียว
7. ครูผู้สอนควรสอนให้นักเรียนเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์ และแนวคิดที่สำคัญมากกว่าการท่องจำได้
8. ครูผู้สอนควรกระตุ้นให้นักเรียนเห็นคุณค่า มีทัศนคติที่ดี และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง มากกว่าที่จะนำความรู้ไปใช้ในการสอบเท่านั้น
9. ครูผู้สอนควรสอนให้นักเรียนเห็นภาพรวมของเนื้อหาและเข้าใจการเชื่อมโยงกันของเนื้อหามากกว่าที่จะสอนเนื้อหาแยกกันเป็นเรื่องๆ
10. เน้นที่กระบวนการของการเรียนรู้ของนักเรียนมากกว่าการเน้นไปที่ผลการเรียนรู้เพียงอย่างเดียว
11. ส่งเสริมให้นักเรียนคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยการใช้คำถามกระตุ้น มากกว่าการให้นักเรียนปฏิบัติตามคำสั่งเท่านั้น
12. ครูเอาใจใส่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล และแสดงความเมตตาต่อผู้เรียนอย่างทั่วถึง
13. ครูจัดกิจกรรมและสถานการณ์เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์
14. ครูส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกคิด ฝึกทำ และฝึกปรับปรุงตนเอง
15. ครูส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม พร้อมทั้งสังเกตส่วนดีและปรับปรุงส่วนด้อยของผู้เรียน
16. ครูใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตจริงเพื่อฝึกการคิดการแก้ปัญหา และการค้นพบความรู้

17. ส่งเสริมให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มากกว่าการที่นักเรียนเรียนรู้จากการทำแบบฝึกหัดและท่องจำ

18. คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน ทั้งในด้านความเหมาะสมกับนักเรียนมากกว่าการใช้วิธีสอนแบบเดียวกันกับนักเรียนทั้งหมดทุกคน

19. ใช้วิธีการประเมินผลที่หลากหลาย และเป็นการประเมินตามสภาพจริง ในการวิเคราะห์คุณภาพและพัฒนาการของนักเรียนมากกว่าการประเมินนักเรียนจากการสอบเท่านั้น

แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่ม

ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2546: 6) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มหมายถึงการนำเอาประสบการณ์มาวางแผนแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการในสมาชิกแต่ละคนและการแลกเปลี่ยนของกลุ่มโดยส่วนรวม ผู้นำสามารถทำงานให้มีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อเขาได้เรียนรู้วิธีการที่จะช่วยอำนวยความสะดวก (Facilitate) ให้เกิดปฏิสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์ระหว่างสมาชิกแต่ละคน โดยวิธีการดังกล่าว แล้วประสบการณ์ในกลุ่มจะทำให้เกิดพัฒนาการในตัวบุคคล ทุกคนและกลุ่มที่จะดำเนินไปด้วยความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

ศักดิพันธ์ ตันวิมลรัตน์ (2550: 29) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มหรือกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เป็นกิจกรรมหนึ่งที่น่าสนใจในกิจกรรมฝึกอบรม สัมมนา เพื่อเป็นการละลายพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มที่มีที่มาแตกต่างกันให้มีความสัมพันธ์ มีความเป็นมิตรที่ดีต่อกันในกลุ่ม เพื่อจะได้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

ชลิดา ชวนานนท์(2552: 20) กล่าวว่ากิจกรรมกลุ่ม หมายถึงกระบวนการจัดประสบการณ์เรียนรู้ โดยให้บุคคลได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันวิเคราะห์พฤติกรรมของตนเองและสมาชิกในกลุ่มที่เกิดขึ้นในขณะนั้น และบุคคลจะได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มด้วยกัน

ประทีน ทับไทร (2552: 25) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง การจัดประสบการณ์ต่างๆ ให้กับสมาชิกในกลุ่มได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยสมาชิกในกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการลงมือกระทำต่อสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง อย่างมีจุดมุ่งหมายแน่นอน อันก่อให้เกิดการพัฒนาตนเอง

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่มเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันของสมาชิกทุกคน โดยมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้และรวมพลังอันเกิดจากการทำงานร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหาและสร้างงานที่อยู่บนพื้นฐานของการตอบสนองความต้องการของตนเองและสมาชิกในกลุ่ม

จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม

ในการทำกิจกรรมกลุ่มมีจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้และรวมพลังอันเกิดจากการทำงานร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหาและสร้างงานที่อยู่บนพื้นฐานของการตอบสนองความต้องการของตนเองและสมาชิกในกลุ่ม โดยมีผู้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้ดังนี้

Traxler and North (จันทร์สม คังคา. 2552: 25) ได้อธิบายจุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม ดังนี้

1. เพื่อให้การศึกษาอบรมแก่บุคคลที่ยังไม่คุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมหาวิทยาลัยหรือโรงเรียน โดยการจัดโครงการปฐมนิเทศนักเรียนใหม่ หรือนำไปจัดในรูปแบบของการแนะแนวได้ตลอดปี
2. เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ที่แตกต่างไปจากประสบการณ์ที่ได้รับในหลักสูตร
3. เพื่อเป็นรากฐานในการนำไปสู่การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล เพราะทำให้นักเรียนคุ้นเคยกับครูแนะแนวในขณะที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
4. เพื่อปรับตัว การบำบัดรักษา และความเจริญงอกงามของบุคคลของกลุ่ม

Button (จันทร์สม คังคา. 2552: 25) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มเป็นสิ่งที่จัดขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยส่งเสริมให้มนุษย์ได้เติบโตและพัฒนาโดยเฉพาะทักษะด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ดังนั้นการจัดกิจกรรมกลุ่มจึงเป็นการสร้างโอกาสให้มนุษย์ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในบรรยากาศที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2546: 149-151) กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้ดังนี้

1. เพื่อสร้างความเข้าใจในตนเองอย่างถูกต้อง โดยปกติคนทั่วไปอาจจะคิดว่าตนเองมีความเข้าใจในตนเองไม่จำเป็นต้องให้คนอื่นช่วยชี้แจงว่าตนเองเป็นคนอย่างไร ในทางจิตวิทยาแล้วมนุษย์ย่อมเข้าใจตนเอง แต่บางครั้งอาจจะไม่เข้าใจตนเองได้ดีเท่าที่ควร หรือบางครั้งก็เข้าใจตนเองผิดพลาดได้ ทั้งนี้เพราะว่าแต่ละคนก็มีการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมโดยใช้กลวิธานป้องกันตัวที่แตกต่างกันไป ด้วยเหตุนี้กิจกรรมกลุ่มก็อาจช่วยมนุษย์ได้โดยเป็นกระจุกเงาสะท้อนให้เห็นภาพของตนเองทุก ๆ ด้าน
2. เพื่อสร้างความเข้าใจบุคคลอื่น มนุษย์มีความต้องการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือ ความเข้าใจในสมาชิกของกลุ่ม ความเข้าใจในบุคคลอื่นจะทำให้เกิดการยอมรับพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมา ดังนั้นในการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันของสมาชิกจะเปิดโอกาสให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ลักษณะต่างๆ ของแต่ละคนได้เป็นอย่างดี
3. เพื่อสร้างความสามารถในการทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิก ซึ่งนอกจากจะอาศัยความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของสมาชิกแล้ว สิ่งที่สำคัญและมีความหมายต่อความสำเร็จของกลุ่ม คือ ความร่วมมือ ซึ่งถ้าขาดความร่วมมือที่ดีจะทำให้การทำงานของกลุ่มไม่ประสบ

ความสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้นการทำกิจกรรมกลุ่มจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีให้แก่สมาชิกกลุ่มให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น

จากการศึกษาจุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยส่งเสริมให้บุคคลได้มีโอกาสเกิดการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยการมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในกลุ่ม เพื่อสร้างความเข้าใจในตนเองและเรียนรู้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม เพื่อนำมาปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่ดีขึ้นและสามารถทำงานร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพก่อให้เกิดความสุขและเป็นที่ยอมรับของคนอื่นในสังคม

คุณค่าของกิจกรรมกลุ่ม

มีผู้กล่าวถึงคุณค่ากิจกรรมกลุ่มไว้ดังนี้

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2546: 20-24) กล่าวว่า คุณค่าของกิจกรรมกลุ่ม (Values in group activities) นอกเหนือจากความสำเร็จของกิจกรรมที่ทำแล้ว กิจกรรมกลุ่มยังมีคุณค่าในด้านอื่นๆ ดังนี้

1. คุณค่าด้านการพัฒนาการ (Developmental values) กิจกรรมกลุ่มสามารถสร้างพัฒนาการให้กับบุคคลในกลุ่มเป็นอย่างดี กิจกรรมแต่ละประเภทสนองความพึงพอใจของบุคคลแตกต่างกันไป คุณค่าด้านพัฒนาการที่เกิดขึ้น มีดังนี้

1.1 สนองความต้องการพื้นฐานของบุคคล เช่น ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ความต้องการปลอดภัย ความต้องการการยอมรับจากหมู่คณะ

1.2 มีการสร้างพัฒนาการด้านอารมณ์และสังคม เมื่อบุคคลเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเขาจะได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องการปฏิบัติตนในสังคมและในขณะที่เดียวกันเขาจะเรียนรู้เรื่องการควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์ด้วย

1.3 การพัฒนาด้านทัศนคติ ความสนใจ ความสามารถ และปกติวิสัยทางสังคมในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม บุคคลจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลอื่น มีการเคารพบุคคลอื่นจึงจะอยู่ร่วมกับกลุ่มได้ ถ้าหากไม่มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้วทำให้ไม่สามารถปรับตัวได้กับสมาชิกในกลุ่ม นอกจากนี้แล้วในขณะที่บุคคลอื่นมีความซาบซึ้งในกิจกรรมต่างๆ อาจจะพัฒนาความสนใจที่แน่นอนเมื่อมีการปฏิบัติงานในกลุ่มบุคคลมักจะทำงานบางอย่าง ซึ่งเท่ากับได้พัฒนาความสามารถที่มีอยู่ในตัวบุคคลให้ดีขึ้น นอกจากนี้แล้วยังช่วยให้บุคคลที่มาจากครอบครัวที่ต่างกันได้เรียนรู้เรื่องของสังคม สามารถแสดงพฤติกรรมให้เหมาะสม นั้นหมายความว่ามีความเข้าใจในเรื่องปกติวิสัยของสังคม (Social norm) ที่ดีขึ้น

1.4 คุณค่าด้านอาชีพ กิจกรรมกลุ่มบางประเภทไม่ใช่ว่าจะให้ข้อเสนอแนะทางอาชีพเท่านั้น แต่จะให้ประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่ออาชีพต่างๆ เช่น ดนตรี ศิลปะ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น ความสำเร็จในการประกอบอาชีพของบุคคลจะขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในอดีตดังกล่าว คือ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประสบการณ์และอาชีพ ถ้าหากความสัมพันธ์นั้นเป็นไปได้อย่างดี

ย่อมจะแสดงให้เห็นว่ามีโอกาสจะประกอบอาชีพได้ดี ดังนั้นประสบการณ์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมกลุ่มมีคุณค่าต่อการเลือกอาชีพได้

1.5 ความเจริญงอกงามด้านความรู้และทักษะในขณะที่นักเรียนได้มีโอกาสทำงานเป็นกลุ่มนั้น อาจจะได้รับความรู้และทักษะบางประการ เช่น การพูดในที่สาธารณะ การอภิปรายกลุ่ม กฎระเบียบในการทำงานเป็นหมู่คณะ การประสานงาน เป็นต้น การทำกิจกรรมกลุ่มที่สมาชิกให้ความสนใจอาจจะเป็นกิจกรรมด้านการละคร การเขียน การกีฬา การถ่ายรูป ก็ย่อมจะช่วยให้เกิดความรู้และมีทักษะเฉพาะอย่างดีขึ้น

2. คุณค่าด้านการวิจัย (Diagnostic values) สำหรับผู้นำกลุ่ม เมื่อมีการทำกิจกรรมกลุ่มจะทำให้มีโอกาสน่าสนใจที่จะสังเกตสมาชิกในกลุ่มแต่ละคนทำให้ได้รับความเข้าใจอย่างดีในตัวสมาชิก

3. คุณค่าในด้านการบำบัด (Therapeutic values) ในการรวมกลุ่มของบุคคลนั้นจะมีค่าต่อการบำบัดได้เป็นอย่างดี ในโรงพยาบาลและคลินิกจะนำวิธีการกลุ่มไปใช้ในการรักษาคนไข้ โดยทำการบำบัดทางจิตวิทยากับคนไข้เป็นกลุ่ม (Group psychotherapy) สำหรับโรงเรียนผู้เรียนมีปัญหาคล้ายคลึงกันอาจจะได้รับความช่วยเหลือโดยการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม (Group counseling) แต่สำหรับผู้เรียนที่มีปัญหาเพียงเล็กน้อย จะได้รับประโยชน์จากกิจกรรมกลุ่ม เช่น การแก้ปัญหาทางอารมณ์ การพัฒนานิสัยของตนเอง เป็นต้น

4. คุณค่าต่อโรงเรียนและชุมชน (Value to school and community) นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มจะมีโอกาสในการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ทำให้เป็นบุคคลที่มีความสามารถ มีคุณค่า สร้างประโยชน์ให้แก่โรงเรียนและชุมชนได้

ชลิดา ชวนานนท์ (2552: 26) กล่าวว่า คุณค่าของกิจกรรมกลุ่มทำให้สมาชิกมีพัฒนาการซึ่งส่งผลให้สามารถค้นพบตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีค่า และมองเห็นคุณค่าคนอื่นและจากการที่สมาชิกได้ทำกิจกรรมด้วยกันนั้นยังทำให้เกิดคุณค่าด้านพัฒนาการในด้านต่างๆ เช่น ด้านอาชีพ และความเจริญงอกงามทางด้านความรู้ ด้านการวินิจฉัย ด้านการบำบัด และมีคุณค่าต่อโรงเรียนและชุมชน

ขนาดของกลุ่ม

ขนาดของกลุ่มหรือจำนวนสมาชิกในกลุ่มซึ่งมีผลกระทบต่อคุณภาพของการปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารระหว่างสมาชิก เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง ในการพิจารณาธรรมชาติของการกำหนดกิจกรรม ซึ่งได้มีผู้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับจำนวนสมาชิกภายในกลุ่มดังนี้

Shaw (จินตนา พราวศร. 2552: 23) กล่าวว่า ขนาดของกลุ่มย่อยควรมีสมาชิก 10 คน เป็นอย่างมากแต่ถ้ามีจำนวนสมาชิก 30 คน ขึ้นไปจะจัดเป็นกลุ่มใหญ่ก็อาจแบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ จำนวนสมาชิกไม่เป็นปัญหาสำคัญแต่องค์ประกอบอื่นๆ ซึ่งได้แก่ ความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มและความร่วมมือในการทำงานของสมาชิกจะมีความสำคัญต่อการทำงานของกลุ่มมากกว่า

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2546: 31) กล่าวว่า ขนาดของกลุ่มไม่ควรเกิน 15 คน กลุ่มจะใหญ่เท่าใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับความจำเป็นของสถานการณ์นั้นๆ เช่น จุดมุ่งหมายของกลุ่ม แหล่งที่จะให้ความช่วยเหลือในกลุ่ม และระดับวุฒิภาวะของบุคคลในกลุ่ม

ธนวัฒน์ วิชัยสูง (2550: 11) กล่าวว่า ขนาดของกลุ่มในการทำกิจกรรมควรมีขนาดของกลุ่มประมาณ 6-20 คน เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มเกิดความเหนียวแน่น เพราะว่าการกลุ่มไม่เล็กไม่ใหญ่จนเกินไป ทำให้การสื่อสารสะดวกและสมาชิกได้มีส่วนร่วมมากขึ้น

จากข้อจำกัดขนาดของกลุ่มสรุปได้ว่า ขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมในการทำกิจกรรมกลุ่ม ซึ่งจะทำให้การทำกิจกรรมเกิดผลดี ควรมีขนาดกลุ่ม 9-10 คน และไม่ควรมีสมาชิกเกิน 15 คน เพื่อที่สมาชิกจะได้มีโอกาสแสดงออกถึงศักยภาพของตนเองที่มีอยู่ได้อย่างทั่วถึง มีงานทำในกลุ่ม และมีโอกาสได้ใช้ทักษะของตนเองทั่วถึงกัน แต่สามารถยืดหยุ่นได้ตามความจำเป็นของสถานการณ์

เวลาและจำนวนในการทำกิจกรรมกลุ่ม

มีผู้กล่าวถึงระยะเวลาและจำนวนในการเข้าร่วมทำกิจกรรมกลุ่มไว้ดังนี้

Patterson (จินตนา พราวรศร. 2555: 25) กล่าวว่า การทำกิจกรรมกลุ่มควรจัดสัปดาห์ละ 2 ครั้ง แต่ถ้าเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีน้อย อาจจัดสัปดาห์ละ 3 ครั้ง ช่วงเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสำหรับเด็กประถมศึกษา ควรใช้เวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมง เพราะเด็กอาจเกิดความเบื่อหน่ายได้

ธนวัฒน์ วิชัยสูง (2550: 12) กล่าวว่า เวลาและจำนวนครั้งในการเข้าร่วมกลุ่ม ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ของสมาชิกในกลุ่ม เช่น อายุสมาชิกในกลุ่ม จุดมุ่งหมายของกลุ่มแต่ไม่ควรใช้เวลาเกิน 1 ชั่วโมง เพราะจะก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายในการทำกิจกรรม จำนวนครั้งควรจัดสัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง

นภัสนันท์ สินสุ (2550: 9) กล่าวว่า จำนวนครั้งและเวลาในการจัดกิจกรรมกลุ่มควรจัดกิจกรรมกลุ่มให้มีจำนวนครั้งในการเข้ากลุ่มไม่ต่ำกว่า 8 ครั้ง ซึ่งถ้ามากกว่าได้ก็จะเป็นการดี และควรจัดช่วงเวลาสัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง โดยใช้เวลาประมาณ 60-90 นาที เพื่อให้สมาชิกได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างเต็มที่ และไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการเข้าร่วมกิจกรรม

กมลทิพย์ วิดีนันทพันธ์ (2554: 35) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมกลุ่มนั้นควรจัดสัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง แต่แต่ละครั้งควรใช้เวลาประมาณ 60-90 นาที ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมช่วงวัยของสมาชิกในกลุ่ม

ประโยชน์ของกิจกรรมกลุ่ม

Rogers (จินตนา พราวรศร. 2555: 24) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของกิจกรรมกลุ่มดังนี้

1. ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้ทางความรู้สึก

2. มีการตระหนักถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นมากขึ้น ตลอดจนเปิดเผยความรู้สึกที่มีความจริงใจและเป็นไปอย่างธรรมชาติ มีการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการควบคุมความรู้สึกต่างๆ ของตนเองมีการแสดงที่ตรงกับความรู้สึกของตนเอง

3. เกิดแนวทางในการสร้างแรงจูงใจ หมายถึง การเข้าใจในตนเอง (Self-Actualization) การรู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง

4. เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติทั้งต่อตนเองและผู้อื่น หมายความว่า บุคคลยอมรับตนเอง พัฒนาในเรื่องคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเองและมีความมั่นใจยิ่งขึ้น ลดการสั่งสอน และควบคุมผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น และมีความรู้สึกพึ่งพากันและกัน เชื่อในความสามารถของบุคคล มีการแก้ปัญหาโดยการทำงานเป็นกลุ่มและเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม

จินตนา พราวศร (2555: 24) กล่าวว่า ประโยชน์ของการใช้กิจกรรมกลุ่มจะช่วยให้สมาชิกกลุ่มมีพัฒนาการตนเองทั้งทางด้านการอยู่ร่วมกันในสังคมและตัวของสมาชิกเอง ทำให้สมาชิกมีความรับผิดชอบ มีเหตุผล รวมไปถึงการพัฒนาทางด้านความคิด เจตคติ ค่านิยม และพฤติกรรม สามารถที่จะเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ และเรียนรู้ที่จะแก้ไขหรือสู้ได้อย่างถูกต้อง ทำให้มีประสบการณ์ในการดำรงชีพอย่างอิสระและถูกต้อง

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

3.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์

เกตเชสส์และแจ็กสัน (อาร์ พันธ์มณี. 2557: 4; อ้างอิงจาก Getzels and Jackson. 1975) ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นลักษณะการคิดที่หาคำตอบหลาย ๆ คำตอบในการตอบสนองต่อสิ่งเร้า ซึ่งลักษณะเช่นนี้มักจะเกิดกับบุคคลที่มีอิสระในการตอบสนอง จึงจะสามารถตอบสนองได้มาก

บารอนและเมย์ (อาร์ พันธ์มณี. 2557: 3; อ้างอิงจาก Baron and May. 1960) ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ว่า เป็นความสามารถของมนุษย์ที่จะนำไปสู่สิ่งใหม่ ๆ เกิดผลผลิตใหม่ๆ ทางเทคโนโลยีรวมทั้งความสามารถในการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งแปลกใหม่

ฟรอมม์ (อาร์ พันธ์มณี. 2557: 6; อ้างอิงจาก Fromm. 1963) ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ว่า ความสามารถของบุคคลที่จะสังเกตเห็น รับรู้ เข้าใจ และมีปฏิกิริยาตอบสนองด้วยหรือที่กล่าวว่า “Creativity is the ability to see or to aware and to respond”

วอลลาซและโคแกน (อาร์ พันธ์มณี. 2557: 5; อ้างอิงจาก Wallach and Kogan. 1957) ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ว่า ความสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์กล่าวคือ เมื่อระลึกถึงสิ่งหนึ่งได้ก็จะเป็นสะพานช่วยให้ระลึกถึงสิ่งอื่นที่มีความสัมพันธ์กันได้ต่อไปอีก

เวสคอตต์และสมิท (อาร์ พันธ์มณี. 2557: 5; อ้างอิงจาก Wescott and Smith. 1963) ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ว่า เป็นกระบวนการทางสมองที่รวมการดึงประสบการณ์เดิมของ

แต่ละคนออกมา แล้วนำมาจัดให้อยู่ในรูปใหม่ การจัดรูปใหม่ของความคิดนี้เป็นลักษณะเฉพาะของคนแต่ละคน ไม่จำเป็นจะต้องเป็นสิ่งใหม่ระดับโลกก็ได้

เดรฟตาห์ล (อาร์ พันธ์มณี. 2557: 5; อ้างอิงจาก Drevdahl. 1960) ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า เป็นความสามารถของบุคคลในการคิดสร้างผลผลิตหรือสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ไม่เป็นที่รู้จักมาก่อน ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านั้นอาจจะเกิดจากการรวบรวมเอาความรู้ต่างๆ ที่ได้จากประสบการณ์แล้วเชื่อมโยงเข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ และสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่นี้ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งสมบูรณ์อย่างแท้จริง

สเปียร์แมน (อาร์ พันธ์มณี. 2557: 5; อ้างอิงจาก Spearman. 1963) ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ว่า ความคิดสร้างสรรค์คืออำนาจจินตนาการของมนุษย์ในการที่จะสามารถสร้างผลผลิตใหม่ ๆ

นิชชานันท์ ไทยเจริญศรี (2553: 13) ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ออสบอร์น ว่าเป็นจินตนาการประยุกต์ (Applied Imagination) ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อแก้ปัญหาที่ยากที่มนุษย์ประสบอยู่ แต่ไม่ได้เป็นจินตนาการที่ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยโดยทั่วไป ความคิดจินตนาการจึงเป็นลักษณะสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ที่นำไปสู่ผลผลิตที่แปลกใหม่และเป็นประโยชน์ แต่เพียงแค่อำนาจจินตนาการอย่างเดียวคงไม่ทำให้เกิดผลผลิตสร้างสรรค์ขึ้นมาได้ ความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นความคิดจินตนาการที่ควบคู่กันไปกับความอุตสาหพยายาม จึงจะทำให้งานสร้างสรรค์สำเร็จลงได้

ป.มหาพันธ์ (2539: 2) ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ว่า เป็นคุณสมบัติของมนุษย์หรือเป็นมนุษยภาพ ที่ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์ เป็นคุณลักษณะที่ประกอบด้วยความเป็นต้นคิดซึ่งมีความแปลกใหม่ ไม่ซ้ำแบบของผู้ใดที่มีอยู่เดิม เป็นคุณลักษณะที่ประกอบไปด้วยความดี ความงาม ความถูกต้อง เป็นสิ่งสำคัญ มิใช่เป็นไปเพื่อการทำ

พาสนา จุฬรัตน์ (2548: 51) ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ว่า หมายถึงความสามารถของสมองในการคิดตอบสนองต่อเหตุการณ์หรือปัญหาได้หลายทิศทาง คิดได้แปลกใหม่ไม่ซ้ำแบบเดิม รวมทั้งสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ อันเป็นแนวทางไปสู่การค้นพบทฤษฎีและสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ที่มีคุณค่าต่อตนเองและประเทศชาติ

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถการแสดงออกทางความคิดจินตนาการ ความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ โดยมีสิ่งเร้าเป็นตัวกระตุ้นทำให้เกิดความคิดใหม่ต่อเนื่องกันไป ในการแก้ปัญหาหรือความคิดใหม่ที่เชื่อมกับความสัมพันธ์ของความรู้ต่างๆ กันไปกับความอุตสาหพยายาม จึงจะทำให้งานสร้างสรรค์สำเร็จลงได้

ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ของทอร์เรนซ์

อี พอล ทอร์เรนซ์ (E. Paul Torrance) นิยามความคิดสร้างสรรค์นั้นเป็นการรวบรวมประสบการณ์ทั้งหมดที่ผ่านมา เพื่อสร้างรูปแบบอย่างใหม่ ความคิดใหม่ๆ หรือผลผลิตใหม่ๆ เป็น

กระบวนการของความรู้สึกไวต่อปัญหา หรือสิ่งที่บกพร่องขาดหายไปแล้วรวบรวมความคิดตั้งเป็นสมมติฐานขึ้น ต่อจากนั้นก็ทำการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อทดสอบสมมติฐานนั้น กระบวนการเกิดความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีของทอร์เรนซ์ สามารถแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเริ่มต้น เกิดจากความรู้สึกที่ต้องการหรือความไม่เพียงพอในสิ่งต่าง ๆ ที่จะทำ บุคคลเริ่มคิดเขาจะพยายามรวบรวมข้อเท็จจริง เรื่องราวและแนวคิดต่าง ๆ ที่มีอยู่เข้าด้วยกันเพื่อหาความกระจ่างในปัญหา ในขั้นนี้ผู้คิดยังไม่ทราบว่าผลที่จะเกิดขึ้นนั้นเป็นไปในรูปแบบใด และอาจจะใช้เวลานานจนบางครั้งจะเกิดขึ้นโดยผู้คิดไม่รู้ตัว

2. ขั้นครุ่นคิด ต่อจากขั้นเริ่มต้น ซึ่งมีระยะหนึ่งที่มีความรู้ ความคิดและเรื่องราวต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้มาผสมผสานกลมกลืนกันเข้าเป็นรูปร่าง ระยะนี้ผู้คิดต้องใช้ความคิดอย่างหนักแต่บางครั้งความคิดขั้นนี้อาจหยุดชะงักไปเฉย ๆ เป็นเวลานานบางครั้งก็กลับเกิดขึ้นใหม่อีก

3. ขั้นเกิดความคิด ในระยะที่กำลังครุ่นคิดนั้นบางครั้งอาจเกิดความคิดผุดขึ้นมาทันทีทันใด ผู้คิดจะมองเห็นความสัมพันธ์ขอความคิดใหม่ที่เข้ากับความคิดเก่า ๆ ซึ่งมีผู้คิดมาแล้ว การมองเห็นความสัมพันธ์ในแนวคิดใหม่นี้จะเกิดขึ้นในทันทีทันใดผู้คิดไม่ได้นึกฝันว่าจะเกิดขึ้นเลย

4. ขั้นปรับปรุง เมื่อเกิดความคิดใหม่แล้วผู้คิดจะขัดเกลาความคิดนั้นเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่ายหรือต่อเติมเสริมแต่งความคิดที่เกิดขึ้นใหม่ให้รัดกุมหรือในบางกรณีในขั้นนี้อาจมีการทดลองเพื่อประเมินการแก้ปัญหาสำหรับเลือกความคิดที่สมบูรณ์ที่สุดความคิดเหล่านี้ก่อให้เกิดการประดิษฐ์ผลงานใหม่ ทางวิทยาศาสตร์ นวนิยาย บทเพลงจิตรกรรม และการออกแบบอื่น เป็นต้น

สรุปกระบวนการคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเมื่อคนเรามุ่งคิดไปสู่จุดมุ่งหมาย เนื่องจากความรู้สึกต้องการในสิ่งต่าง ๆ ทำให้เริ่มคิด พยายามรวบรวมข้อเท็จจริงเรื่องราวและแนวคิดต่าง ๆ ที่มีอยู่เข้าด้วยกันเพื่อหาความกระจ่างในปัญหา นำความคิดและเรื่องราวต่าง ๆ รวบรวมไว้มาผสมกลมกลืน ความคิดผุดขึ้นมาทันทีทันใด เกิดจินตนาการแล้วรวบรวมความคิดแสดงออกมาในรูปผลงาน ประดิษฐ์สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในงานวิจัยได้ใช้ขั้นตอนการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ 4 ขั้นตอนที่ทอร์เรนซ์ได้นำเสนอ

ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ของแอดเดอร์สัน

แอดเดอร์สัน (Aderson) กล่าวถึงความคิดสร้างสรรค์ว่า ความแตกต่างของบุคคลอยู่ที่ความคิดสร้างสรรค์และประสบการณ์เป็นสำคัญ พร้อมทั้งได้แบ่งกระบวนการด้านความคิดสร้างสรรค์ออกเป็น 6 ขั้นตอน คือ

1. สนใจ และรู้ถึงความต้องการของจิตใจและสมอง
2. รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์และสิ่งที่น่าสนใจ
3. ไตร่ตรองถึงการวางแผน โครงร่างและรูปแบบของงาน
4. จากผลข้อ 1-3 ทำให้เกิดจินตนาการ
5. สร้างจินตนาการออกมาให้เป็นความจริง และแสดงผลให้เห็นได้ชัด

6. รวบรวมความคิด และแสดงออกมาในรูปของผลงาน

Davis (1983) ได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของนักจิตวิทยาที่ได้กล่าวถึงทฤษฎีของความคิดสร้างสรรค์ โดยแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 4 กลุ่ม คือ

1. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เชิงจิตวิเคราะห์ นักจิตวิทยาทางจิตวิเคราะห์หลายคน เช่น Freud และ Kris ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเกิดความคิดสร้างสรรค์ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นผลมาจากความขัดแย้งภายในจิตใต้สำนึกระหว่างแรงขับทางเพศ (Libido) กับความรู้สึกผิดชอบทางสังคม (Social Conscience) ส่วน Kubie และ Rugg ซึ่งเป็นนักจิตวิเคราะห์แนวใหม่กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์นั้นเกิดขึ้นระหว่างการรู้สึกกับจิตใต้สำนึกซึ่งอยู่ในขอบเขตของจิตส่วนที่เรียกว่า จิตก่อนสำนึก

2. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เชิงพฤติกรรมนิยม นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดการเรียนรู้ โดยเน้นที่ความสำคัญของการเสริมแรงการตอบสนองที่ถูกต้องกับสิ่งเร้าเฉพาะหรือสถานการณ์ นอกจากนี้ยังได้เน้นความสัมพันธ์ทางปัญญา คือการโยงความสัมพันธ์จากสิ่งเร้าหนึ่งไปยังสิ่งต่าง ๆ ทำให้เกิดความคิดใหม่หรือสิ่งใหม่เกิดขึ้น

3. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เชิงมนุษยนิยม นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีแนวคิดว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่มนุษย์มีติดตัวมาแต่กำเนิด ผู้ที่สามารถนำความคิดสร้างสรรค์ออกมาใช้ได้คือผู้ที่มีสัจการแห่งตน คือ รู้จักตนเอง พอใจตนเองและใช้ตนเองเต็มตามศักยภาพของตน มนุษย์จะสามารถแสดงความคิดสร้างสรรค์ของตนออกมาได้อย่างเต็มที่นั้นขึ้นอยู่กับการสร้างสภาวะหรือบรรยากาศที่เอื้ออำนวย ได้กล่าวถึงบรรยากาศที่สำคัญในการสร้างสรรค์ว่าประกอบด้วยความปลอดภัยในเชิงจิตวิทยา ความมั่นคงของจิตใจ ความปรารถนาที่จะเล่นกับความคิดและการเปิดกว้างที่จะรับประสบการณ์ใหม่

4. ทฤษฎี AUTA ทฤษฎีนี้เป็นรูปแบบของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล โดยมีแนวคิดว่าความคิดสร้างสรรค์นั้นมีอยู่ในมนุษย์ทุกคนและสามารถพัฒนาให้สูงขึ้นได้ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ตามรูปแบบ AUTA ประกอบด้วย

4.1 การตระหนัก (Awareness) คือ ตระหนักถึงความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ที่มีต่อตนเอง สังคม ทั้งในปัจจุบันและอนาคตและตระหนักถึงความคิดสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในตนเองด้วย

4.2 ความเข้าใจ (Understanding) คือ มีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

4.3 เทคนิควิธี (Techniques) คือ การรู้เทคนิควิธีในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ทั้งที่เป็นเทคนิคส่วนบุคคลและเทคนิคที่เป็นมาตรฐาน

4.4 การเพิ่มพูนศักยภาพ (Actualization) คือ การรู้จักหรือตระหนักในตนเอง พอใจในตนเองและพยายามใช้ตนเองอย่างเต็มศักยภาพรวมทั้งการเปิดกว้างรับประสบการณ์ต่าง ๆ โดยมีการปรับตัวได้อย่างเหมาะสม การตระหนักถึงเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน การผลิตผลงานด้วยตนเอง และการมีความคิดที่ยืดหยุ่นเข้ากับทุกรูปแบบของชีวิต

จากทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ดังกล่าว จะเห็นว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะที่มีอยู่ในบุคคลทุกคน และสามารถที่จะพัฒนาให้สูงขึ้นได้โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในบรรยากาศที่เอื้ออำนวยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์หมายถึงความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์ ระลึกถึงสิ่งที่สัมพันธ์กับสิ่งเร้าหรือปัญหาที่ได้รับ แล้วคิดตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้นๆ ได้หลายทิศทาง แปลกใหม่ และมีคุณค่า โดยอาจออกมาในรูปแบบของผลงานทางวิทยาศาสตร์ ศิลปะ วรรณกรรม หรือเป็นเพียงทฤษฎีก็ได้

3.2 ความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์

นิษฐานันท์ ไทยเจริญศรี (2531: 13) อ้างถึงเจอร์ซิลด์ที่กล่าวไว้ถึงความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ว่ามีความสำคัญต่อการเรียนที่ส่งเสริมผู้เรียนในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ส่งเสริมสุนทรียภาพ ผู้เรียนจะชื่นชมและมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เขาคิดขึ้นมา ซึ่งผู้สอนควรทำเป็นตัวอย่าง โดยการยอมรับและชื่นชมในผลงานของผู้เรียน การพัฒนาสุนทรียภาพแก่ผู้เรียนโดยส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นว่าผลงานที่ผู้เรียนคิดหรือสร้างขึ้นมีความหมายสำหรับตัวเขา และส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักสังเกตสิ่งที่แปลกจากสิ่งธรรมดา ให้ได้ยินในสิ่งที่ไม่เคยได้ยิน และหัดให้ผู้เรียนสนใจในสิ่งต่าง ๆ รอบตัว

2. เป็นการผ่อนคลายอารมณ์ การทำงานอย่างสร้างสรรค์เป็นการผ่อนคลายอารมณ์ลดความกดดัน ความคับข้องใจและลดความก้าวร้าว

3. สร้างนิสัยในการทำงานที่ดี ในขณะที่ผู้เรียนทำงาน ผู้สอนควรสอนระเบียบ และนิสัยที่ดีในการทำงานควบคู่ไปด้วย เช่น หัดให้ผู้เรียนรู้จักเก็บสิ่งของให้เป็นที่เป็นที่ และล้างมือเมื่อทำงานเสร็จ

4. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าและทดลอง ผู้เรียนส่วนใหญ่จะชอบทำกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เขาได้ใช้จินตนาการในการสร้างสิ่งใหม่ ๆ ดังนั้นผู้สอนจึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้จินตนาการของเขาในการพัฒนาการทดลอง เช่น ฝึกให้ผู้เรียนสมมติตนว่าเป็นนักก่อสร้างหรือสถาปนิก เป็นต้น

เฮอร์ลอค (Hurlock. 1982: 319) กล่าวถึงความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ว่า ความคิดสร้างสรรค์ให้ความสนุก ความสุข และความพึงพอใจแก่ผู้เรียน และมีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพของผู้เรียนไม่มีอะไรที่จะทำให้ผู้เรียนรู้สึกเศร้าและหดหู่ใจได้เท่ากับงานสร้างสรรค์ของเขาถูกว่ากล่าวตำหนิ ถูกถูกหรือถูกกล่าวหาว่าสิ่งที่เขาสร้างขึ้นนั้นไม่มีคุณค่า

พาสนา จุฬรัตน์ (2548: 102-105) กล่าวถึงความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ว่า ความคิดสร้างสรรค์มีความสำคัญเพราะเป็นวิธีการคิดที่จะช่วยให้บุคคลมีความสามารถในการคิด เข้าใจปัญหา สามารถแก้ไขและคาดการณ์ล่วงหน้าถึงอุปสรรคที่จะเกิดขึ้น ทำให้บุคคลสามารถ แก้ปัญหาได้ดี และความคิดสร้างสรรค์ถือเป็นเป้าหมายหลักที่สถาบันการศึกษา ครู พ่อแม่และผู้ที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาให้เกิดขึ้นกับเด็ก เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาความคิด สร้างสรรค์ของตนอย่างเต็มที่ จะได้เจริญเติบโตเป็นเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์ และเป็นผู้ใหญ่ที่มี คุณค่า อันเป็นสิ่งทีประเทศชาติต้องการยิ่ง

อารี พันธุ์มณี (2540: 1) กล่าวถึงความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ว่า ประเทศใดก็ตามที่สามารถแสวงหาพัฒนาการหรือดึงเอาศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ของประเทศชาติออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้มากเท่าใด ก็ยังมีโอกาสพัฒนาและเจริญก้าวหน้าได้มากเท่านั้น โดยที่ความคิด สร้างสรรค์มีความสำคัญต่อตนเองและสังคม ดังนี้

1. ความสำคัญต่อตนเอง

1.1 ลดความเครียดทางอารมณ์ บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ต้องการแสดงออก อย่างอิสระทั้งความคิดและการปฏิบัติ มีความมุ่งมั่น จริงจังในความคิดซึ่งหากได้ทำตามทีคิดจะทำ ให้ลดความเครียดและความกังวลเพราะบุคคลได้รับการตอบสนองความต้องการของตนเอง

1.2 มีความภาคภูมิใจและเชื่อมั่นในตนเอง การที่บุคคลได้ทำในสิ่งที่ตนคิดได้ ทดลองปฏิบัติจริง เมื่องานประสบความสำเร็จจะทำให้บุคคลเกิดความภาคภูมิใจและเชื่อมั่นใน ตนเอง บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะเข้าใจและยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นและเรียนรู้จนค้นพบบางอย่าง ในความไม่สำเร็จ ซึ่งเป็นช่วงที่ทำให้เกิดความมุ่งมั่นพยายามและความกล้าที่จะก้าวไปข้างหน้า

2. ความสำคัญต่อสังคม

2.1 ทำให้สังคมเกิดความเปลี่ยนแปลง เพราะผลงานสร้างสรรค์นำมาซึ่งความ แปลกใหม่ทำให้สังคมเจริญก้าวหน้า

2.2 ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ประดิษฐ์กรรมความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ ช่วยในการผ่อนคลายของมนุษย์ ทำให้ชีวิตมีความสุขมากขึ้น

2.3 ช่วยให้เกิดความสะดวกสบายและรวดเร็ว

2.4 ความปลอดภัยในชีวิตและการมีชีวิตที่ยืนยาว เช่น การค้นพบทางการแพทย์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การป้องกันโรค

2.5 ช่วยประหยัดเวลา แรงงาน และเศรษฐกิจ ทำให้มนุษย์มีเวลามากขึ้นและ สามารถนำพลังงานไปใช้ทำอย่างอื่นเพื่อก่อให้เกิดรายได้ ทำให้มีเวลาหาความรู้ ชื่นชมความงาม สุนทรีย์ภาพและศิลปะได้มากขึ้น

2.6 ช่วยในการแก้ปัญหาสังคม เนื่องจากสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องคิด หรือหาวิธีการใหม่ ๆ มาใช้แก้ปัญหาสังคมให้หมดไป

2.7 ช่วยให้เกิดความเจริญก้าวหน้าและดำรงไว้ซึ่งมนุษยชาติ ความคิดสร้างสรรค์ด้านวิทยาศาสตร์ ด้านการแพทย์ ศิลปะ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ การเมือง การปกครองต่าง ๆ เหล่านี้ช่วยยกมาตรฐานการดำเนินชีวิตทำให้มนุษย์เป็นสุข และสามารถสร้างสรรค์สังคมให้เจริญขึ้นตามลำดับ

จากความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าความคิดสร้างสรรค์มีความสำคัญและถือเป็นเป้าหมายสำคัญที่สถานศึกษาควรส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาความคิดสร้างสรรค์มีจินตนาการสามารถ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ อันจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและต่อส่วนรวมต่อไป (สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษา. 2552: 17)

3.3 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

กิลฟอร์ด (อารี พันธุ์ณี. 2546: 159-163; อ้างอิงจาก Guilford. 1969) กล่าวว่าความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐาน 4 ประการคือ

1. ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ลักษณะความคิดที่แปลกใหม่และแตกต่างไปจากความคิดธรรมดา เป็นความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ความคิดริเริ่มอาจเกิดจากการนำเอาความรู้เดิมมาคิดดัดแปลงประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น

ความคิดริเริ่ม เป็นลักษณะความคิดที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรก เป็นความคิดที่แปลกแตกต่างจากความคิดเดิม และอาจไม่เคยมีใครนึกหรือคิดถึงมาก่อน ความคิดริเริ่มจำเป็นต้องอาศัยลักษณะความกล้าคิด กล้าลอง เพื่อทดสอบความคิดของตน บ่อยครั้งที่ความคิดริเริ่มจำเป็นต้องอาศัยความคิดจินตนาการ หรือที่เรียกว่า จินตนาการประยุกต์ คือ ไม่ใช่เพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องคิดสร้างและหาทางทำให้เกิดผลงาน สามารถอธิบายได้ตามลักษณะดังนี้คือ

1.1 ลักษณะทางกระบวนการ คือ เป็นกระบวนการคิดและสามารถแตกความคิดจากของเดิมไปสู่ความคิดแปลกใหม่ ที่ไม่ซ้ำกับของเดิม

1.2 ลักษณะของบุคคล คือ บุคคลที่มีความคิดริเริ่ม จะเป็นบุคคลที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง เชื่อมมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าลอง กล้าแสดงออก เป็นบุคคลที่มีสุขภาพจิตดีด้วย

1.3 ลักษณะทางผลิตผล ผลงานที่เกิดจากความคิดริเริ่ม จึงเป็นงานที่แปลกใหม่ไม่เคยปรากฏมาก่อน มีคุณค่าทั้งต่อตนเองและเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม คุณค่าของงานจึงมีตั้งแต่ระดับต้น เช่น ผลงานที่เกิดจากความต้องการการแสดงความคิดอย่างอิสระซึ่งเกิดจากแรงจูงใจของตนเองทำเพื่อสนองความต้องการของตนเองโดยไม่คำนึงถึงคุณภาพของงานและค่อย ๆ พัฒนาขึ้นเพิ่มทักษะบางอย่างจนเป็นงานประดิษฐ์ที่คิดค้นใหม่ไม่ซ้ำกับใครต่อไป (สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษา. 2552: 19)

2. ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว และมีปริมาณมากในเวลาจำกัด แบ่งเป็น

2.1 ความคิดคล่องแคล่วทางด้านถ้อยคำ (Word Fluency) เป็นความสามารถในการใช้ถ้อยคำอย่างคล่องแคล่ว

2.2 ความคิดคล่องแคล่วทางการโยงความสัมพันธ์ (Associational Fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดหาถ้อยคำที่เหมือนกันหรือคล้ายกันได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ภายในเวลาที่กำหนด

2.3 ความคิดคล่องแคล่วทางการแสดงออก (Expressional Fluency) เป็นความสามารถในการใช้วลี ประโยค และนำคำมาเรียงกันอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ได้ประโยคที่ต้องการ

2.4 ความคิดคล่องแคล่วทางความคิด (Ideational Fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดในสิ่งที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด ความคล่องในการคิดมีความสำคัญต่อการแก้ปัญหา เพราะในการแก้ปัญหามักต้องแสวงหาคำตอบ หรือวิธีแก้ไขหลายวิธี และต้องนำวิธีการเหล่านั้นมาทดลองจนกว่าจะพบวิธีการที่ถูกต้องตามที่ต้องการ

ความคิดคล่องแคล่วนับว่าเป็นความสามารถอันดับแรกในการที่จะพยายามเลือกเฟ้นให้ได้ความคิดที่ดีและเหมาะสมที่สุด จำเป็นต้องคิดออกมาให้ได้มากที่สุด และแตกต่างกันแล้วจึงนำเอาความคิดที่ได้มาพิจารณาแต่ละอย่างเปรียบเทียบกับกันว่าความคิดอันใดจะเป็นความคิดที่ดีที่สุด และให้ประโยชน์คุ้มค่าที่สุด โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณา (อารี พันธุ์มณี. 2557: 41)

3. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดหาคำตอบได้หลายประเภทและหลายทิศทาง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

3.1 ความคิดยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นทันที (Spontaneous Flexibility) เป็นความสามารถที่จะพยายามคิดได้หลายอย่าง

3.2 ความคิดยืดหยุ่นทางการดัดแปลง (Adaptive Flexibility) เป็นความสามารถที่จะคิดได้หลากหลายและสามารถคิดดัดแปลงจากสิ่งหนึ่งไปเป็นหลายสิ่งได้ซึ่งคนที่มีความคิดยืดหยุ่นจะคิดได้ไม่ซ้ำกัน

ความคิดยืดหยุ่นจะเป็นตัวเสริมให้ความคิดคล่องแคล่วมีความแปลกแตกต่างออกไป หลีกเลี่ยงการซ้ำซ้อนหรือเพิ่มคุณภาพความคิดให้มากขึ้นด้วยการจัดเป็นหมวดหมู่และมีหลักเกณฑ์ ซึ่งนับได้ว่าความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น เป็นความคิดพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ได้หลายหมวดหมู่ หลายประเภทตลอดจนสามารถเตรียมทางเลือกไว้หลายทาง ความคิดยืดหยุ่นจึงเป็นความคิดเสริมคุณภาพได้ดีขึ้น

4. ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึง ความคิดในรายละเอียดเพื่อตกแต่ง หรือขยายความคิดหลักให้ได้ความหมายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ความคิดละเอียดลออ เป็นคุณลักษณะที่จำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างผลงานที่มีความแปลกใหม่ให้สำเร็จ พัฒนาการของความคิดละเอียดลออขึ้นอยู่กับ

4.1 อายุ เด็กที่มีอายุมากจะมีความสามารถทางด้านนี้มากกว่าเด็กอายุน้อย

4.2 เพศ เด็กหญิงจะมีความสามารถมากกว่าเด็กชายในด้านความคิดละเอียดลออ

4.3 การสังเกต เด็กที่มีความสามารถด้านการสังเกตสูงจะมีความสามารถทางด้านความคิดละเอียดลออสูงด้วยต่อไป (สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษา. 2552: 19)

แม้ว่าลักษณะของความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วยหลายลักษณะความคิดหลายลักษณะ เช่น ความคิดริเริ่ม ความคิดยืดหยุ่น ความคิดคล่องแคล่วก็ตาม แต่ลักษณะของความคิดละเอียดลออขาดไม่ได้ อาจไม่ทำให้เกิดผลงานหรือผลผลิตสร้างสรรค์ขึ้นมาได้

จากองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปได้ดังนี้ ความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วย องค์ประกอบซึ่งเป็นความคิด 4 ประเภทคือ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ

3.4 ลักษณะของเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์

การมองเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์ว่ามีลักษณะใดหรือประกอบด้วยลักษณะอย่างไรบ้าง ซึ่งในตามทฤษฎีจะกล่าวถึงลักษณะ ดังนี้

ทอแรนซ์ (Torrance. 1962) ได้ศึกษาบุคลิกภาพของคนที่มีความคิดสร้างสรรค์สูง พบว่าคนที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงเป็นคนที่มีความคิดผิดแผกแปลกไปจากบุคคลอื่น มีผลงานไม่ซ้ำแบบใคร มีลักษณะต่างๆ ดังนี้

1. มีความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity) เด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์ ชอบคิดอย่างไม่มีขอบเขต ชอบถามคำถามอยู่ตลอดเวลา มีความสนใจในสิ่งที่แปลก ที่นอกเหนือจากปกติทั่วไป มักถามคำถามที่อาจทำให้ผู้ใหญ่บางคนรู้สึกหงุดหงิดและรำคาญใจ เด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์เรียนรู้ช่องโหว่ในความรู้ของเขาอย่างรวดเร็ว และมีความต้องการที่จะปิดช่องโหว่เหล่านั้นบางที่ดูเหมือนเป็นการรบกวนผู้ใหญ่

2. มีความคิดนอกเนกนัย (Divergent thinking) หรือความคิดกระจายเด็กที่มีความคิดแบบนี้จะพยายามแสวงหาคำตอบที่แตกต่างกันเป็นจำนวนมากสำหรับคำถามเพียงคำถามเดียว

3. มีความคิดแบบเอกนัย (Convergent thinking) เด็กที่มีความคิดแบบนี้จะพยายามหาคำตอบที่ถูกต้องเพียงอย่างเดียวสำหรับคำถามนั้นๆ ประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็ก ส่วนมากต้องการความคิดแบบเอกนัยหรือความคิดรวมเด็กที่มีความคิดแบบนี้จะมีการคิดแบบเป็นขั้นเป็นตอนตามระเบียบแบบแผนคิดในเชิงลึกลงได้คำตอบในที่สุด

4. มีความต้องการเผชิญกับการท้าทายและพยายามทำงานที่ยาก (A need to meet challenges and attempt difficult tasks) เด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์อาจใช้เวลาในการที่จะตอบคำถามและหารายละเอียดในบางเรื่อง เขาจะมุ่งมั่นอยู่กับงานที่ยากและบางครั้งเสี่ยงต่ออันตรายและไม่สนใจความจริงที่ว่าพวกเขาถูกมองว่าแตกต่างไปจากคนอื่น

5. มีความซื่อสัตย์และการแสวงหาความจริง (Honesty and searching for the truth) เด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์มีนิสัยซื่อสัตย์และชอบแสวงหาความจริง โดยไม่สนใจต่อความกดดันอื่น ๆ เขาเป็นตัวของเขาเองในเรื่องความจริง และดูเหมือนไม่มีผลกระทบอะไรเมื่อเขากลายเป็นคนที่อยู่ในพวกกลุ่มน้อย ชอบพยายามคิดหาคำตอบที่ใหม่ แม้ว่าจะได้รับ ความกดดันทางสังคมให้ยอมรับ คำตอบที่มีอยู่แล้ว

6. มีปัจเจกภาพ (Individuality) เด็กกลุ่มนี้ดูเหมือนจะแตกต่างจากเด็กกลุ่มอื่น เพราะเขาชอบหมกมุ่นอยู่กับคำถามหรือปัญหา แม้ว่าเขาพยายามทำตัวไม่ให้แตกต่างไปจากคนอื่น แต่เขาต้องการความเป็นตัวเองส่วนบุคคล

จากลักษณะของเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์สรุปได้ว่า เด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีลักษณะเป็นคนที่เปิดใจกว้างรับประสบการณ์ใหม่มีอิสระการตัดสินใจ กล้าเผชิญความเสี่ยง มีความเชื่อมั่นตนเอง ชอบสำรวจศึกษา เรียนรู้ ช่างสงสัย อยากรู้อยากเห็น มีความสนใจต่อสิ่งที่มีความซับซ้อนและแปลกใหม่ เป็นตัวของตัวเอง กล้าแสดงออก และมีพลังในการทำงานมาก แต่ไม่ได้หมายความว่า จะมีลักษณะดังกล่าวครบถ้วนอยู่ในคนเดียว ซึ่งเด็กแต่ละคนจะมีความคิดสร้างสรรค์ มากหรือน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัว

3.5 กระบวนการคิดสร้างสรรค์

กระบวนการความคิดสร้างสรรค์เป็นวิธีการคิดหรือกระบวนการทำงานของสมอง อย่างเป็นขั้นตอนจนคิดแก้ปัญหาได้สำเร็จ ซึ่งเป็นกระบวนการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์หรือ เรียกว่ากระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Creative Problem Solving) มีหลายแนวคิดดังนี้

อารี พันธุ์ณี (2547: 5-6) กล่าวว่า กระบวนการคิดสร้างสรรค์ หมายถึง วิธีการคิด หรือกระบวนการทำงานของสมองอย่างเป็นขั้นตอนและสามารถคิดแก้ปัญหาได้สำเร็จ ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางสมองที่คิดในลักษณะอนกนัย อันนำไปสู่การคิดค้นพบสิ่งแปลกใหม่ ด้วยการคิดดัดแปลง ประยุกต์จากความคิดเดิมผสมผสานกันให้เกิดสิ่งใหม่ ซึ่งรวมทั้งการประดิษฐ์ คิดค้นพบสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนวิธีการคิดทฤษฎีหลักการได้สำเร็จ ความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้นี้ มิใช่เพียงแต่คิดในสิ่งที่เป็นไปได้ หรือสิ่งที่เป็นเหตุเป็นผลเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่ความคิด จินตนาการก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะก่อให้เกิดความแปลกใหม่ แต่ต้องควบคู่กันไปกับความพยายามที่จะสร้างความฝันหรือจินตนาการให้เป็นไปได้ หรือที่เรียกว่าเป็นจินตนาการประยุกต์นั่นเอง จึงจะทำให้เกิดผลงานจากความคิดสร้างสรรค์ขึ้น

แอนเดอร์สัน (อารี พันธุ์ณี. 2547: 9-10; อ้างอิงจาก Anderson. 1957) กล่าวว่า ความแตกต่างของบุคคลอยู่ที่ความคิดสร้างสรรค์และประสบการณ์เป็นสำคัญ พร้อมทั้งได้แบ่ง กระบวนการด้านความคิดสร้างสรรค์ออกเป็น 6 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 มีความสนใจ และรู้ถึงความต้องการของจิตใจและสมอง

ขั้นที่ 2 รวบรวมข้อมูลต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์และสิ่งที่น่าสนใจ

ขั้นที่ 3 ไตร่ตรองถึงการวางแผน โครงร่างและรูปแบบของงาน

ขั้นที่ 4 จากผลข้อ 1-3 ทำให้เกิดการจินตนาการ

ขั้นที่ 5 สร้างจินตนาการออกมาให้เป็นความจริง และแสดงผลให้เห็นได้ชัด

ขั้นที่ 6 รวบรวมความคิด และแสดงออกมาในรูปของผลงาน

ทอแรนซ์ (อารี พันธุ์ณี. 2547: 6-8; อ้างอิงจาก Torrance. 1965) ให้คำอธิบายว่า กระบวนการคิดสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการของความรู้สึกไวต่อปัญหา หรือสิ่งที่บกพร่องขาดหายไปแล้วจึงรวบรวมความคิดตั้งเป็นสมมติฐานขึ้น ต่อจากนั้นก็ทำการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งขึ้น ขึ้นต่อไปจึงเป็นการรายงานผลที่ได้รับจากการทดสอบสมมติฐาน เพื่อเป็นแนวคิดและแนวทางใหม่ต่อไป ความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นกระบวนการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์และทอแรนซ์เรียกกระบวนการลักษณะนี้ว่า กระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หรือ “The Creative Problem Solving Process”

กระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์แบ่งออกได้เป็นขั้นๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การพบความจริง (Fact-Finding) ในขั้นนี้เริ่มตั้งแต่เกิดความรู้สึกกังวลใจ มีความสับสน วุ่นวาย (Mess) เกิดขึ้นในจิตใจแต่ไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นอะไร จากจุดนี้ก็พยายามตั้งสติและพิจารณาดูว่าความยุ่งยาก วุ่นวาย สับสน หรือสิ่งที่ทำให้กังวลใจนั้นคืออะไร

ขั้นที่ 2 การค้นพบปัญหา (Problem-Finding) ขั้นนี้เกิดต่อจากขั้นที่ 1 เมื่อได้พิจารณาโดยรอบคอบแล้ว จึงสรุปว่า ความกังวลใจ ความสับสนวุ่นวายในใจนั้นก็คือการมีปัญหากเกิดขึ้นนั่นเอง

ขั้นที่ 3 การตั้งสมมติฐาน (Idea-Finding) ขั้นนี้ก็ต่อจากขั้นที่ 2 เมื่อรู้ว่ามีปัญหากเกิดขึ้นก็จะพยายามคิดและตั้งสมมติฐานขึ้นและรวบรวมข้อมูลต่างๆ เพื่อนำไปใช้ในการทดสอบสมมติฐานในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 4 การค้นพบคำตอบ (Solution-Finding) ในขั้นนี้ก็จะพบคำตอบจากการทดสอบสมมติฐานในขั้นที่ 3

ขั้นที่ 5 ยอมรับผลจากการค้นพบ (Acceptance-Finding) ขั้นนี้จะเป็นการยอมรับคำตอบที่ได้จากการพิสูจน์เรียบร้อยแล้วว่าจะแก้ปัญหาให้สำเร็จได้อย่างไร และต่อจากจุดนี้การแก้ปัญหาหรือการค้นพบยังไม่จบตรงนี้ แต่ที่ได้จากการค้นพบจะนำไปสู่หนทางที่จะทำให้เกิดแนวคิดหรือสิ่งใหม่ต่อไปที่เรียกว่า New Challenges

กิลฟอร์ด กล่าวว่า คนที่มีความคิดสร้างสรรค์จะต้องมีความฉับไวที่จะรับรู้ปัญหามองเห็นปัญหา สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงความคิดใหม่ ๆ ได้ง่าย มีความสามารถที่จะสร้างหรือแสดงความคิดเห็นใหม่ ๆ และปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น ซึ่งวิธีการคิดของคนเราเป็นตามลำดับขั้นดังนี้

1. การรู้และการเข้าใจ (Cognition) หมายถึง ความสามารถของสมองในการเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว

2. การจำ (Memory) คือ ความความสามารถของสมองในการสะสมข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้มาและสามารถระลึกออกมาได้ตามที่ต้องการ

3. การคิดแบบเอนกนัย (Divergent thinking) หมายถึง ความสามารถของสมองในการให้การตอบสนองได้หลาย ๆ อย่างจากสิ่งเร้าที่กำหนดให้โดยไม่จำกัดจำนวนคำตอบ

4. การคิดแบบเอกนัย (Convergent thinking) หมายถึง ความสามารถของสมองในการให้การตอบสนองที่ถูกต้อง และดีที่สุดจากข้อมูลที่กำหนดให้

5. การประเมินค่า (Evaluation) หมายถึง ความสามารถของสมองในการตัดสินใจข้อมูลที่กำหนดให้ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษา. 2552: 20)

จากกระบวนการคิดสร้างสรรค์ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปได้ ดังนี้ กระบวนการในการคิดสร้างสรรค์ส่วนใหญ่เริ่มจากการพบปัญหา รับรู้สิ่งเร้าหรือตัวปัญหา เก็บรวบรวมข้อมูลที่จะใช้เพื่อแก้ปัญหา คิดวิเคราะห์ ตั้งสมมติฐาน ทดสอบสมมติฐานหรือความคิดนั้น จนค้นพบวิธีแก้ปัญหา สร้างผลงาน แล้วนำไปประเมินผลจนได้วิธีที่ดีที่สุด ซึ่งการค้นพบนี้จะเป็นต้นแนวคิดในการแก้ปัญหาครั้งต่อไป

3.6 ลักษณะผลผลิตสร้างสรรค์

ลักษณะผลผลิตสร้างสรรค์ หมายถึง ลักษณะผลงานที่เกิดขึ้น ซึ่งไม่จำเป็นต้องถึงขั้นสูงสุด อาจเป็นขั้นหนึ่งขั้นใดใน 6 ขั้น ซึ่งเทย์เลอร์ (Taylor. 1964) ได้แบ่งไว้ต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 เป็นขั้นที่แสดงออกอย่างอิสระในด้านความคิดริเริ่ม โดยไม่คำนึงถึงคุณภาพของงานเป็นเพียงกล้าแสดงออกอย่างอิสระ

ขั้นที่ 2 เป็นงานที่เป็นผลผลิตโดยอาศัยทักษะบางอย่าง ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งใหม่ ๆ

ขั้นที่ 3 เป็นขั้นที่แสดงถึงความคิดใหม่ของบุคคล ไม่ได้ลอกเลียนมาจากใคร แม้ว่าจะมีผู้อื่นคิดไว้แล้วก็ตาม

ขั้นที่ 4 เป็นขั้นที่คิดประดิษฐ์อย่างสร้างสรรค์ สามารถคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่โดยไม่ซ้ำแบบใคร

ขั้นที่ 5 เป็นขั้นพัฒนาผลงานขั้นที่ 4 ให้ดีขึ้น

ขั้นที่ 6 เป็นขั้นความคิดสร้างสรรค์สุดยอด เกิดจากการคิดสิ่งที่เป็นนามธรรมขั้นสูงสุด เช่น ค้นพบทฤษฎีหลักการใหม่ ๆ

3.7 พัฒนาการความคิดสร้างสรรค์

พัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่แตกต่างไปจากพัฒนาการด้านอื่น ๆ จากการวิจัยพบว่า ลักษณะความคิดสร้างสรรค์โดยทั่วไปแตกต่างกับพัฒนาการด้านสติปัญญา กล่าวคือ พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กค่อยเจริญออกงามขึ้นตามอายุ วุฒิภาวะและประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้น ในขณะที่พัฒนาการความคิดสร้างสรรค์กลับเจริญสูงสุดช่วงแรกในตอนวัยเด็ก เป็นต้น และจากแนวคิดที่ว่าความคิดสร้างสรรค์สามารถส่งเสริมให้พัฒนาได้ จึงควรพิจารณา

อย่างรอบคอบเพื่อจะช่วยกันส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กให้เจริญต่อเนื่องถึงวัยผู้ใหญ่ (อารี พันธุ์ณี. 2557: 50)

ทอร์แรนซ์ (กาญจน์ปภา แทนทอง. 2555: 39) ได้สรุปลักษณะพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์จากการศึกษาของลิกอน (Ligon) ไว้ดังนี้

เด็กทารก – วัยก่อนเรียน (อายุ 0 – 6) ในช่วงอายุ 0 – 2 ปี เด็กเริ่มพัฒนาการจินตนาการในช่วงขวบแรกเด็กต้องการรู้เรื่องต่าง ๆ พยายามเลียนแบบเสียงและจังหวะ เมื่ออายุ 2 ขวบ เด็กต้องการให้มีอะไรพิเศษเกิดขึ้น เด็กกระตือรือร้นที่จะได้สัมผัส ชิม และดูทุกสิ่งทุกอย่าง เด็กมีความอยากรู้อยากเห็นแต่มีวิธีการแสดงออกนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของเด็กแต่ละคน

อายุ 2 – 4 ปี เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับโลกโดยประสบการณ์ตรงและทำสิ่งนั้น ๆ ซ้ำโดยการเล่นที่ใช้จินตนาการ เด็กตื่นตัวกับสิ่งแปลกใหม่ตามธรรมชาติ ช่วงความสนใจของเด็กจะสั้น โดยเปลี่ยนจากการเล่นอย่างหนึ่งไปอีกรายอย่างหนึ่งเสมอ เด็กเริ่มพัฒนาความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง เด็กวัยนี้มักทำในสิ่งที่เกินความสามารถของตนเอง ทำให้เกิดความรู้สึกโกรธและคับข้องใจ

อายุ 4 – 6 ปี เด็กเริ่มสนุกสนานกับการวางแผน การเล่นการทำงาน เด็กเรียนรู้บทบาทของผู้ใหญ่โดยการเล่นสมมุติ มีความอยากรู้อยากเห็นสิ่งที่เป็นจริงและถูกต้อง เด็กสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่าง ๆ แม้ว่าจะไม่เข้าใจเหตุผลนัก เด็กทดลองเล่นบทบาทต่าง ๆ โดยใช้จินตนาการของเด็กเอง ลักษณะความคิดสร้างสรรค์ของเด็กวัยนี้ค่อนข้างจะเป็นธรรมชาติที่ปรากฏชัด

อายุ 6 – 8 ปี จินตนาการทางสร้างสรรค์ของเด็กเปลี่ยนไปสู่ความเป็นจริงมากขึ้น เขาพยายามที่จะบรรยายออกมา แม้ในขณะที่เขาเล่น เด็กวัยนี้รักการเรียนรู้มาก ดังนั้นการจัดประสบการณ์ ที่ท้าทายและสนุกสนานในเด็กวัยนี้ ย่อมช่วยพัฒนาการความอยากรู้อยากเห็นให้แก่เด็ก

อายุ 8 – 10 ปี เด็กใช้ทักษะหลายด้านในการสร้างสรรค์ และสามารถค้นพบวิธีที่จะทำให้ความสามารถเฉพาะตัวของเขาส่งเสริมสร้างสรรค์ เด็กมักจะเทียบตัวเองกับคนที่อายุน้อย ซึ่งสามารถเอาชนะอุปสรรคได้ ความสามารถในการถามและความอยากรู้อยากเห็นของเด็กเพิ่มยิ่งขึ้น

อายุ 10 – 12 ปี เด็กชอบการสำรวจค้นคว้า เด็กผู้หญิงชอบอ่านหนังสือและเล่นสมมุติ เด็กชายชอบเรียนจากประสบการณ์ตรง ช่วงเวลาของความสนใจจะนานขึ้น ความสามารถทางศิลปะและดนตรีจะพัฒนาได้เร็ว เด็กจะชอบทดลองทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อประสบการณ์ แต่มักขาดความมั่นใจในผลงานของตนเอง เด็กวัยนี้จะมีความคิดสร้างสรรค์ลดลงบางช่วง ซึ่งอาจเป็นผลจากการเข้าสู่ระบบโรงเรียนเด็กต้องทำกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดขาดโอกาสแสดงความคิดเห็น

ป. มหาพันธ์ (2539: 27) แบ่งขั้นพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์โดยใช้ระดับชั้นเรียนและระดับอายุเป็นเกณฑ์ในการแบ่งขั้นพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ดังนี้

เด็กวัยก่อนเข้าเรียน พัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ของเด็กวัยก่อนเข้าเรียน คือ นับตั้งแต่เกิดจนถึงอายุ 6 ปีนั้น ในระยะแรก ๆ เมื่อเด็กรู้จักใช้จินตนาการของตนแล้ว ความมุงอกงามในการใช้

จินตนาการของเด็กก็จะพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ และจินตนาการนี้เองเป็นต้นกำเนิดของความคิดสร้างสรรค์ต่อเมื่อเด็กเติบโตขึ้นและเมื่อการใช้เหตุผลพัฒนาขึ้น ความมกงามดังกล่าวนี้จะไปยังยังความมกงามในการใช้จินตนาการของเด็กให้เจริญซ้าลง เนื่องจากเด็กก็ยึดมั่นในความจริงมากขึ้น ยิ่งอายุมากขึ้นเด็กก็ยิ่งห่างไปจากโลกแห่งความเพ้อฝันมากขึ้น จินตนาการของเด็กวัยก่อนเข้าเรียน จะพัฒนาถึงขีดสูงสุดเมื่ออายุ 4 ปี ถึง 4 ปี 6 เดือน และจะลดลงอย่างฉับพลันเมื่อเด็กอายุ 5 ปี คือ เมื่อเด็กเริ่มเข้าเรียนในชั้นอนุบาล ความสามารถในการให้ความหมาย การจำแนกหมวดหมู่และการรวมหมวดหมู่จะพัฒนาในอัตราที่สูงที่สุดเมื่ออายุ 3 – 4 ปี และจากนั้นจะเริ่มลดลง ความสามารถในการเปรียบเทียบจะพัฒนาในอัตราที่สูงที่สุดเมื่ออายุ 4 ปีและจะลดลงเมื่ออายุ 5 ปี พัฒนาการทางจินตนาการซึ่งเป็นพื้นฐานของการสร้างสรรค์จะมีอัตราการเจริญในระดับสูงสุดจากอายุ 3 ปี 6 เดือน ถึง 4 ปี 6 เดือน และต่อจากนั้นจะลดลงถึงระดับต่ำสุดเมื่อเด็กอายุ 5 ปี พฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นว่า เด็กมีความมกงามทางจินตนาการปรากฏให้เห็นชัดเจนในช่วงอายุ 3 ปี ถึง 5 ปี ทั้งนี้พ่อแม่ผู้ปกครองจะสังเกตได้จากการพูดคุย การเล่นเกม การเล่น การแก้ปัญหา ตลอดจนแสดงพฤติกรรมอื่น ๆ

พัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ของเด็กวัยก่อนเข้าเรียน จำแนกตามระดับอายุดังต่อไปนี้

ตั้งแต่เกิดถึง 2 ปี พัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ของเด็กเริ่มปรากฏให้เห็นเมื่ออายุ 1 ปี กล่าวคือ เด็กสามารถเลียนเสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ ที่เป็นจังหวะได้ สามารถออกชื่อสิ่งของต่าง ๆ ได้ หรือเมื่อทำสิ่งนั้นสำเร็จ เช่น รด เรือ บ้าน คน ดี กิน เดิน เป็นต้น เด็กจะเรียกชื่อสิ่งนั้นหลังจากที่ทำเสร็จแล้ว หากได้ตั้งชื่อไว้ก่อนที่จะลงมือทำหรือไม่ เด็กวัยนี้สนใจสิ่งที่เป็นงานประจำ สิ่งที่ต้องทำเป็นกิจวัตรเมื่อเด็กอายุ 2 ปี เด็กเริ่มสนใจในเหตุการณ์ใหม่ ๆ แปลก ๆ อยากรู้จักของทุกสิ่งทุกอย่าง เด็กพยายามศึกษาสิ่งของเหล่านั้นด้วยการดู การชิม การสัมผัส ระยะเวลาี้เด็กมีความอยากรู้อยากเห็นให้ปรากฏมากน้อยเพียงใดย่อมแล้วแต่สิ่งแวดล้อม แรงกระตุ้นภายนอกและแรงจูงใจภายใน เด็กในวัยนี้สามารถเรียนรู้ได้เร็วมาก

อายุ 2 ปี ถึง 4 ปี ในช่วงนี้เด็กจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยประสบการณ์ตรง สามารถเรียกชื่อสิ่งนั้นได้อย่างถูกต้องและออกเสียงคำเหล่านั้นซ้า ๆ ด้วยความพอใจ เด็กวัยนี้สนใจในความแปลกประหลาดของธรรมชาติ ช่วงของความตั้งใจของเด็กวัยนี้ยังสั้น ดังนั้นเด็กจึงทำกิจกรรมได้เพียงช่วงสั้น ๆ เท่านั้น แล้วเปลี่ยนไปทำกิจกรรมอื่น ในตอนปลายของระยะนี้ เด็กเริ่มมีความรู้สึกว่าตนเองทำอะไรเองได้แล้ว ความสามารถดังกล่าวนี้ช่วยให้เด็กได้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น ความอยากรู้อยากเห็นของเด็กก็ยังคงพัฒนาต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง ในระยะนี้เด็กเริ่มสำรวจสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวด้วยวิธีการของตนเอง แล้วตั้งปัญหาถามผู้ใหญ่ โดยมักขึ้นต้นคำถามว่า “อะไร” “ทำไม” จนบางครั้งผู้ใหญ่ต้องตกใจและเกิดความเบื่อหน่าย เพราะไม่คิดว่าเด็กจะนำคำถามดังกล่าวมาถามตน ในระยะที่เด็กกำลังเรียนรู้สิ่งทีค้นพบใหม่ บางครั้งประสบการณ์ใหม่ของเด็ก อาจทำให้ความเชื่อมั่น

ของเด็กลดลงได้เหมือนกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อเด็กได้ทดลองจนรู้ขีดจำกัดของตนแล้ว เด็กก็จะแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมกับความสามารถของตนและไม่เกิดความขัดแย้งขึ้นในจิตใจของเด็กเลย

อายุ 4 ปี ถึง 6 ปี เป็นระยะแรกที่เด็กเริ่มรู้จักการวางแผนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ รู้จักการเลียนแบบการกระทำของผู้อื่นและรู้จักเลียนแบบการกระทำของผู้ใหญ่ เช่น เล่นขายข้าวแกง เล่นเป็นพ่อแม่ เล่นเป็นครูกับนักเรียน เล่นเป็นหมอกับคนไข้ เล่นตำรวจจับผู้ร้าย เป็นต้น เด็กวัยนี้มีความอยากรู้อยากเห็นเพิ่มขึ้น ด้วยความอยากรู้อยากเห็นของเด็กวัยนี้จะทำให้เด็กพยายามค้นคว้าหาคำตอบอยู่ตลอดเวลา ในระยะนี้เด็กสามารถรวบรวมเหตุการณ์ต่าง ๆ มาสัมพันธ์กันได้ ทั้ง ๆ ที่ยังไม่เข้าใจเหตุผลว่า ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น เด็กวัยนี้เริ่มเข้าใจผู้อื่น เข้าใจความต้องการของผู้อื่นและตระหนักว่า การกระทำของตนจะกระทบกระเทือนต่อผู้อื่น

เด็กชั้นประถมศึกษา

เด็กชั้นประถมศึกษาในที่นี้ หมายถึง เด็กที่มีอายุระหว่าง 6 ปี ถึง 12 ปี เด็กที่มีอายุระหว่าง 6 ปี ถึง 8 ปี จัดว่ากำลังมีความงอกงามทางจินตนาการมากกว่าเด็กที่มีอายุ 9 ปี ถึง 11 ปี อย่างไรก็ตามจินตนาการของเด็กจะเริ่มพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วเมื่อเด็กมีอายุระหว่าง 12 ปี ถึง 13 ปี เป็นที่น่าสังเกตว่า นอกจากอัตราความงอกงามจะแตกต่างกันในระดับอายุต่าง ๆ แล้ว แบบแผนของจินตนาการยังแตกต่างกันไปอีก จินตนาการของเด็กอายุ 6 ปี ถึง 7 ปี จะเน้นไปทางการร้อง การรำ มากกว่าเด็กอายุ 4 ปี ถึง 5 ปี ส่วนเด็กอายุ 7 ปี จะมีความอยากรู้อยากเห็นเพิ่มขึ้นตลอดเวลาจนอายุ 8 ปี ถึง 9 ปี พัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก เริ่มลดลงเมื่อเด็กมีอายุ 9 ปี ถึง 11 ปี ระยะนี้เด็กเริ่มรวมกันเข้าเป็นกลุ่ม ความคิดเห็นต่าง ๆ จึงคล้อยตามกลุ่ม เด็กวัยนี้ไม่ว่าหญิงชาย สนใจเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายเป็นสำคัญ พัฒนาการในช่วงนี้จำแนกตามระดับอายุได้ดังต่อไปนี้

อายุ 6 ปี ถึง 8 ปี พัฒนาการของเด็กวัยนี้เกี่ยวข้องกับความจริงเป็นส่วนใหญ่อีกส่วนคือ เด็กพยายามจดจำรายละเอียดจากของจริงมาแสดงออก แม้กระทั่งในการเล่นของตนถึงเด็กจะนำความเป็นจริงมาแสดงออกไม่ได้อย่างครบถ้วนก็ตาม แต่เด็กก็สามารถใช้จินตนาการที่เด็กสร้างขึ้นนำมาใช้ทดแทนความจริงได้ ดังที่เรียกกันว่า “บุคลาธิษฐาน” เด็กวัยนี้ใช้การวาดภาพเป็นวิธีในการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ และการวาดของเด็กก็เป็นไปตามความรู้สึกนึกคิดของเด็กเอง เป็นที่น่าสังเกตว่า เด็กอายุ 6 ปี ถึง 8 ปี มีความรักในการเรียนรู้เป็นอันมาก ถ้าหากประสบการณ์ที่โรงเรียนยังทำลายความสามารถของเด็ก ความอยากรู้อยากเห็นของเด็กจะยังพัฒนาไปตลอดเวลา ถ้าหากไม่ถูกผู้ใหญ่ยับยั้งหรือขัดขวาง ในขณะที่เดียวกันเด็กจะพยายามศึกษาหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ของผู้ใหญ่ แต่ในบางโอกาสเด็กจะสร้างกฎเกณฑ์ของตนเอง ทั้งนี้เพื่อรักษาผลประโยชน์ของผู้อื่น รวมทั้งเพื่อเป็นแนวทางของพฤติกรรมของตนด้วย เด็กวัยนี้ชอบแสดงบทบาทของผู้ใหญ่ เด็กอายุ 6 ปี ถึง 8 ปี กำลังอยู่ในวัยที่ชอบทำอะไรตามความคิดของตนเองและไม่ชอบให้ผู้อื่นเข้าไปช่วยเหลือโดยตรง

อายุ 8 ปี ถึง 10 ปี จะมีสมรรถภาพทางการสร้างสรรค์สูงขึ้น รู้จักหาวิธีที่จะใช้ความสามารถพิเศษของตนในการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น เด็กมักนำตนเองไปเทียบกับผู้มี

ชื่อเสียง วีรบุรุษ หรือผู้ที่มีความกล้าทั้งหลาย ทั้งในประวัติศาสตร์และในปัจจุบัน แล้วพยายามให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อน ๆ หรือผู้ที่อ่อนแอกว่า ทั้งนี้เพราะเด็กคิดว่า ตนมีความเหนือกว่าเพื่อน ๆ ในทุกวิถีทาง ด้วยเหตุผลดังกล่าว หากเด็กกระทำการสิ่งใดไม่บรรลุตามที่เด็กมุ่งหวัง เด็กจะเกิดความวิตกกังวล บังเกิดความไม่สบายใจอยู่ตลอดเวลา

อายุ 10 ปี ถึง 12 ปี ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงกำลังอยู่ในวัยที่ชอบสำรวจ ชอบอ่านหนังสือ และชอบเล่นสมมติต่าง ๆ การอ่านของเด็กในวัยนี้จัดว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ช่วงเวลาที่เด็กใช้ในการคิดและการอ่าน จะขยายนานออกไปกว่าเดิม ความสามารถทางด้านดนตรีและศิลปะก็พัฒนาขึ้นรวดเร็วมากในขณะนี้ เด็กจะพยายามทดลองกระทำทุกสิ่งทุกอย่างที่ล้วนแล้วแต่เป็นประสบการณ์โดยตรงทั้งสิ้น และเป็นที่น่าสังเกตว่า เด็กมักจะขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ถ้าหากผลงานของตนเปิดเผย ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า เด็กวัยนี้ชอบทำอะไรแต่ผู้เดียวอย่างเงียบ ๆ เมื่อผลงานถูกเปิดเผย ความเชื่อมั่นจึงลดลง เด็กอายุ 10 ปี ถึง 12 ปี กำลังอยู่ในวัยที่ชอบสำรวจ ชอบค้นคว้า ชอบทำงาน ชอบอ่านหนังสือ เมื่อประสบการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นกับตัวเด็ก เด็กมักจะชอบแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของตนเองกับผู้อื่นด้วย และด้วยเหตุที่เด็กกำลังอยู่ในวัยที่ชอบทำกิจกรรมทุกอย่าง จึงเป็นโอกาสให้เด็กสามารถค้นพบความถนัดพิเศษของตนจากกิจกรรมนั้น ๆ เช่น การเล่นฟุตบอล การเล่นดนตรี การวาดภาพ การถ่ายภาพ การปั้นรูป การประดิษฐ์ดอกไม้ การเลี้ยงสัตว์ การปลูกต้นไม้

การศึกษาพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ โดย Union College Character Research Project ใน ค.ศ. 1957 สรุปผลการศึกษาศึกษาเด็กที่มีอายุ 6-12 ปี โดย ลิกอน (Ligon) ปรากฏผลดังนี้ เด็กอายุ 6 - 8 ปี การสร้างสรรค์ด้านจินตนาการของเด็กจะเริ่มเข้าสู่ความเป็นจริงมากขึ้น พยายามที่จะบรรยายออกมาแม้ในขณะที่เล่น เด็กในระดับนี้รักการเรียนรู้มากถ้าจัดประสบการณ์ที่ทำหาย สนุกสนานจะช่วยให้ความอยากรู้อยากเห็นของเด็กยังคงอยู่และพัฒนาต่อไป ซึ่งลิกอนและคณะให้คำแนะนำว่าควรสนับสนุนให้เด็กได้มีการเล่นบทบาทสมมติและมีกิจกรรมร่วมกับผู้ใหญ่เพราะเป็นช่วงเวลาที่ควรส่งเสริมสร้างคุณธรรม ช่วงอายุ 6-8 ปีจึงเป็นระยะเวลาที่สำคัญที่จะช่วยให้เด็กได้ใช้ความคิดและแสดงออก เด็กสามารถที่จะวางแผนโดยไม่ต้องได้รับความช่วยเหลือ (อาร์ พันธ์มณี. 2557: 68)

เด็กชั้นหลังประถมศึกษา

อายุ 12 ปี ถึง 14 ปี เด็กอยู่ในวัยที่ชอบทำกิจกรรมที่เป็นปัจจุบัน ชอบการเสี่ยง ชอบทำตามอารมณ์โดยไม่คำนึงถึงเหตุผล ในระยะนี้ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงยังแยกกลุ่มกันอยู่ เด็กชายรวมกลุ่มกันอยู่เฉพาะชาย เด็กหญิงแยกกันอยู่ส่วนหญิง ทั้งสองเพศไม่ชอบทำกิจกรรมด้วยกัน เป็นที่น่าสังเกตว่า เด็กที่มีความเจริญงอกงามทางการสร้างสรรค์เป็นพิเศษ จะแสดงพฤติกรรมให้ปรากฏออกมาอย่างเด่นชัดที่สุดในระยะนี้ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านดนตรี ศิลปะ วรรณกรรม ตลอดจนงานเครื่องยนตร์กลไก เด็กวัยนี้จะมีปัญหาเกี่ยวกับตนเองมาสอบถามผู้ใหญ่อยู่เสมอ ทั้งนี้เพราะความ

เปลี่ยนแปลงอย่างขนานใหญ่ทั้งทางร่างกาย จิตใจและอารมณ์เกิดขึ้นแก่เด็ก เมื่อเด็กปรับตัวไม่ทันก็เกิดความรู้สึกว่า ตนขาดความมั่นคง อันเป็นสาเหตุทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อน หรือระหว่างเด็กกับผู้อื่น พลอยตึงเครียดไปด้วย อย่างไรก็ตาม เด็กวัยนี้มีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น

อายุ 14 ปี ถึง 16 ปี กิจกรรมการสร้างสรรค์ที่เด็กวัยนี้แสดงออกจะเน้นหนักไปทางด้านวิถีชีวิตในอนาคตเป็นส่วนใหญ่ แต่ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงยังชอบทำกิจกรรมการผจญภัยหรือการเสี่ยงอยู่เหมือนเดิม อย่างไรก็ตาม ความสนใจและความถนัด กำลังพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ แต่ไม่คงที่ เนื่องจากเด็กเปลี่ยนความสนใจอยู่ตลอดเวลาในระยะนี้อยู่ตลอดเวลาในระยะนี้เด็กมีประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น ผู้ใหญ่จึงควรแนะนำให้เด็กรู้จักนำเอาประสบการณ์ที่ได้รับมาทดลองใช้แก้ปัญหาบางอย่าง เพราะระยะนี้เป็นโอกาสที่เหมาะสมอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม ความช่วยเหลือของผู้ใหญ่อาจมีอุปสรรคอยู่บ้าง เนื่องจากเด็กยังมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับเพื่อน ด้วยเกรงว่าเพื่อนจะไม่นิยมรับตนเข้ากลุ่ม จึงทำให้เด็กไม่กล้าทำกิจกรรมที่ควรทำ อันเป็นการสร้างเสริมสมรรถภาพทางการสร้างสรรค์ของเด็กเอง และมีความไม่แน่ใจในความสามารถของตนมากกว่าเรื่องอื่น เด็กคิดอยู่ตลอดเวลาว่า ความสามารถที่ตนมีอยู่นั้นจะช่วยให้ประสบความสำเร็จในอนาคตเพียงใดหรือไม่

อายุ 16 ปี ถึง 18 ปี สมรรถภาพทางการสร้างสรรค์ของมนุษย์จะพัฒนาถึงระดับสูงสุด เมื่อเด็กมีอายุ 16 ปี ถึง 18 ปี หลังจากนั้นระดับการพัฒนาจะค่อย ๆ ลดลง ฉะนั้นจึงเป็นเวลาที่เหมาะสมที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูอาจารย์ จะต้องหาทางสนับสนุนส่งเสริมให้เด็กนำเอาสมรรถภาพทางการสร้างสรรค์มาแสดงออก มาใช้ในการแก้ปัญหาและปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ความสนใจพิเศษ และความถนัดพิเศษในระยะนี้จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงอีกต่อไปแล้ว จึงเป็นโอกาสอันเหมาะสมที่พ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องช่วยให้เด็กเลือกอาชีพได้ตามความสนใจและความถนัดของตน เด็กอายุ 16 ปี ถึง 18 ปี มีความเข้าใจเรื่องราวที่เกี่ยวกับนามธรรมและเรื่องราวของสังคมดีขึ้น เด็กจึงสามารถปรับแนวความคิดของตนให้สอดคล้องกับความเป็นไปของสังคมได้อย่างแนบเนียน ทั้งยังสามารถปรับอารมณ์ได้อย่างดีอีกด้วย การแก้ปัญหาต่าง ๆ และการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นเด็กสามารถกระทำได้อย่างเหมาะสม

จากพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถสรุปได้ดังนี้ พัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็กมีตั้งแต่แรกเกิด จนถึงช่วงประถมศึกษาจะมีพัฒนาการสูงขึ้น แต่เมื่อเข้าช่วงมัธยมศึกษาตอนต้นความคิดสร้างสรรค์จะลดลงเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและการรับรู้เหตุผลที่ทำให้จินตนาการของเด็กลดลง ซึ่งหลังจากช่วงนั้นแล้วเด็กจะมีความสนใจในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้นและเรียนรู้บทบาทในการทำงาน โดยมีเป้าหมายให้ตนเองประสบความสำเร็จทำให้เด็กพยายามคิดหาวิธีที่สร้างสรรค์เพื่อตอบสนองตนเอง ส่วนพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ของเด็กในช่วงมัธยมศึกษาตอนปลายจะคงที่และค่อย ๆ ลดลงไปเมื่อเด็กโตขึ้นและเข้าสู่วัยผู้ใหญ่

3.8 การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์ เป็นความสามารถอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่จะสามารถสร้างสรรค์พัฒนางานให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน สังคมและประเทศ การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์จะช่วยให้บุคคลได้ใช้ความสามารถของตนในการพัฒนาให้เกิดประโยชน์

หลักการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของโรเจอร์

โรเจอร์ได้เสนอแนะการสร้างสถานการณ์ที่จะส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

1. ความรู้สึกปลอดภัยทางจิต ซึ่งจะสร้างด้วยกระบวนการที่สัมพันธ์กัน 3 อย่างดังนี้

1.1 ยอมรับในคุณค่าของแต่ละบุคคลอย่างไม่มีเงื่อนไข ครู พ่อแม่ ผู้ปกครองต้องยอมรับและเชื่อมั่นในความสามารถในตัวเด็ก จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ทำให้เด็กสามารถค้นพบสิ่งต่าง ๆ ที่มีความหมายสำหรับตน กล้าที่จะลองและสร้างความสำเร็จใหม่ ๆ ให้แก่ตนเอง

1.2 สร้างบรรยากาศที่ไม่ต้องมีการวัดผลและประเมินผลจากภายนอก จะทำให้เด็กรู้สึกเป็นอิสระ กล้าแสดงออกทั้งการกระทำและความคิด ทั้งนี้เพราะโดยทั่วไป การวัดผลมักจะทำให้เด็กกลัวว่าการกระทำนั้นไม่ดี

1.3 ความเข้าใจ ความเข้าใจเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความปลอดภัย

2. ความเป็นอิสระทางจิต เมื่อครู พ่อแม่ ผู้ปกครองยอมรับในการแสดงออกอย่างอิสระของเด็ก นั่นก็เป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กแล้ว (อารี พันธุ์ณี. 2547: 91)

หลักการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของทอแรนซ์

ทอแรนซ์ (สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษา. 2558: 28) เป็นผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ไว้อย่างกว้างได้เสนอหลักการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมให้เด็กถามและให้ความสนใจต่อคำถามและคำถามที่แปลก ๆ ของเด็ก และไม่ควรมุ่งที่คำตอบที่ถูกเพียงคำตอบเดียว แต่ควรกระตุ้นให้เด็กได้วิเคราะห์ ค้นหาเพื่อพิสูจน์โดยใช้การสังเกตและประสบการณ์ของตัวเอง

2. ตั้งใจฟังและเอาใจใส่ต่อความคิดแปลก ๆ ของเด็กด้วยใจเป็นกลาง อย่ารีบตัดสินและรื้อถอนความคิดนั้น

3. กระตือรือร้นต่อคำถามที่แปลก ๆ ของเด็กด้วยการตอบคำถามอย่างมีชีวิตชีวา

4. แสดงและเน้นให้เด็กเห็นว่าความคิดของเด็กนั้นมีคุณค่า และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

5. กระตุ้นและส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเอง ควรให้ออกาสและเตรียมการให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเองและยกย่องเด็กที่มีการเรียนรู้

6. เปิดโอกาสให้นักเรียนมีการเรียนรู้ ค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง

7. พึงระลึกว่าการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในเด็กจะต้องใช้เวลาในการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป

8. ส่งเสริมให้เด็กใช้จินตนาการของตนเอง และยกย่องชมเชยเมื่อเด็กมีจินตนาการที่แปลกและมีคุณค่า

การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

จากแนวทางการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ที่กล่าวมา ทอแรนซ์ได้มีเทคนิคการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ไว้ 3 ลักษณะ ดังนี้

ลักษณะที่ 1 ความไม่สมบูรณ์ การเปิดกว้าง (Incompleteness, Openness) เป็นพื้นฐานแรกที่สุดในกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้โดยวิธีสร้างสรรค์และการแก้ปัญหา คือความไม่สมบูรณ์หรือความเปิดกว้างคนที่มีความคิดสร้างสรรค์เป็นจำนวนมาก ได้เสนอแนะว่า ความไม่สมบูรณ์จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์

กลวิธีที่เหมาะสมกับบทเรียน

1. เล่นกับความคลุมเครือและความไม่แน่นอน
2. การตอบสนองในทางสร้างสรรค์จะต้องใช้วิธีที่ดีกว่า ผลที่ดีกว่า
3. คั่นให้ลึกลงไปและมองให้ไกล และนอกจากสิ่งที่ปรากฏอยู่แล้ว
4. นำรายละเอียดบางประการจากภาพเขียน ละคร นิยายและอื่นๆ
5. แสวงหาคำตอบที่ดีเพื่อเป็นแรงกระตุ้น
6. ทดลองและทดสอบความคิดเพื่อเป็นการกระตุ้น
7. กระตุ้นให้คิดคาดการณ์ในอนาคต รวมทั้งสิ่งที่อาจเป็นไปได้
8. ตั้งสมมติฐานหลาย ๆ อย่างเพื่อให้มีทางเลือก
9. จัดรูปหรือแนวความคิดจากข้อมูลที่ได้รับเสียใหม่
10. รวบรวมส่วนประกอบที่แตกต่างและไม่ชัดเจนออกไป
11. ถ่ายโยงหรือจัดข้อมูลส่วนประกอบอื่น ๆ เสียใหม่
12. ดำเนินการขั้นต่อไปที่นอกเหนือจากสิ่งที่รู้แล้ว

ลักษณะที่ 2 การสร้างหรือผลิตบางสิ่งบางอย่างขึ้นมา และการใช้ให้เป็นประโยชน์ (Producing Something and Using It) การให้ผู้เรียนสร้างหรือผลิตงานบางอย่างขึ้นมาทำให้เป็นประโยชน์ ซึ่งวิธีนี้เป็นวิธีหลักที่นำมาใช้กับนักเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมต้นซึ่งมี 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้เรียนจะได้รับอนุญาตให้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน เพื่อสร้างความคิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 นักเรียนแต่ละคนคิดให้ลึกซึ่งลงไปด้วยตัวของเขาเองเกี่ยวกับสิ่งนั้น

ขั้นตอนที่ 3 นักเรียนจะได้รับการกระตุ้นให้ทำบางสิ่งบางอย่างจากสิ่งที่เขาได้คิดสร้างขึ้นในขั้นที่ 2

ลักษณะที่ 3 การใช้คำถามของเด็ก (Using Pupil Question) ความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก ๆ ทำให้เขาถามคำถามต่าง ๆ มากมาย เด็กจะเรียนรู้ทักษะในการค้นหาคำตอบโดยการถามอยู่แล้ว ดังนั้นครูควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ถามคำถามและครูควรจะต้องยอมรับว่าไม่มีอะไรที่จะเป็นรางวัลแก่เด็กมากไปกว่าการที่เขาได้ค้นพบคำตอบที่เขาถาม ครูควรจะหาวิธีช่วยหรือใช้คำถามกลับเพื่อให้เด็กหาคำตอบเองจากแหล่งที่เด็กสามารถค้นหาคำตอบด้วยตัวเขาเอง เป็นอีกวิธีหนึ่งที่เด็กจะพอใจและเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ (สำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษา. 2552: 31)

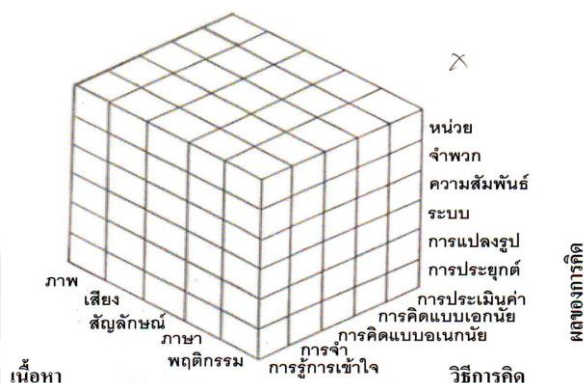
อารี รังสินันท์ (2535: 103) กล่าวว่า การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กควรจัดหลักสูตรและกิจกรรมให้เด็กเกิดความเข้าใจ รู้จักคิด คิดเป็น และสามารถคิดแก้ปัญหาได้สำเร็จและส่งเสริมให้เด็กได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่ ครูควรปรับปรุงวิธีสอนและยืดหยุ่นเนื้อหาวิชาในลักษณะดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเอง พยายามอย่าบังคับให้เด็กทำตามคำสั่งของครูอยู่ตลอดเวลา
2. ส่งเสริมให้เด็กเป็นคนช่างสังเกต ช่างซักถามและคำตอบ หรือพยายามค้นหาคำตอบด้วยความกระตือรือร้น
3. สนใจและตั้งใจฟังคำถามแปลก ๆ ใหม่ ๆ ของเด็ก และยอมรับความคิดแปลก ๆ ของเด็ก
4. แสดงให้เห็นว่าความคิดเด็กมีคุณค่าและเป็นประโยชน์โดยการให้กำลังใจชมเชย ยกย่อง และนำผลงานมาใช้ให้เกิดประโยชน์
5. ส่งเสริมให้เด็กมีความคิดริเริ่ม นอกจากจะยอมรับความคิดแปลก ๆ ของเด็กแล้วก็ไม่ควรตำหนิหรือวิจารณ์ความคิดของเด็ก
6. ส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเอง สรรวจ ค้นคว้า ทดลองด้วยความสนใจของตนเอง มีใช้เพื่อหวังคะแนนที่ได้รับ
7. กระตุ้นให้เด็กมีบุคลิกภาพสร้างสรรค์ด้วยการส่งเสริมความอยากรู้อยากเห็นและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง
8. ส่งเสริมให้เด็กประสบความสำเร็จให้กำลังใจ ยกย่องและชมเชย
9. ขจัดความกลัว ความก้าวร้าวของเด็กและสร้างความเชื่อมั่น ความมั่นคงให้กับเด็ก

3.9 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

ทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญา

ทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของกิลฟอร์ด (Guilford) ซึ่งได้อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองที่คิดได้กว้างไกลหลายทิศทาง หรือเรียกว่าลักษณะการคิดนอกเนกนัย หรือ การคิดแบบกระจาย

ภาพประกอบ 1 รูปแบบโครงสร้างสมรรถภาพทางสมองของกิลฟอร์ด

ที่มา: smart math psc and destiny. 2556. *ความคิดสร้างสรรค์ (สมองกับการคิด 2)*. ออนไลน์.

รูปแบบโครงสร้างสมรรถภาพทางสมองของกิลฟอร์ดเป็นระบบสามมิติประกอบด้วย

1. มิติทางด้านเนื้อหาการคิด (contents) หมายถึง วัตถุหรือข้อมูลต่างๆ ที่รับรู้ใช้เป็นสื่อก่อให้เกิดการคิดเนื้อหา แบ่งเป็น 5 ชนิด คือ

- เนื้อหาที่เป็นภาพ (figural content) หมายถึง ข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่เป็นรูปธรรมต่างๆ บุคคลสามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส

- เนื้อหาที่เป็นเสียง (auditory content) หมายถึง สิ่งที่อยู่ในรูปของเสียงที่มีความหมาย

- เนื้อหาที่เป็นสัญลักษณ์ (symbolic content) หมายถึง ข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่อยู่ในรูปเครื่องหมายต่างๆ เช่น ตัวอักษร ตัวเลข รวมทั้งสัญลักษณ์ต่างๆ

- เนื้อหาที่เป็นภาษา (semantic content) หมายถึง ข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่อยู่ในรูปถ้อยคำที่มีความหมายต่างๆ กัน สามารถใช้ติดต่อสื่อสารได้

- เนื้อหาที่เป็นพฤติกรรม (behavior content) หมายถึง ข้อมูลที่เป็นการแสดงออกของมนุษย์ เจตคติ ความต้องการ รวมถึง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การกระทำที่สามารถสังเกตได้

2. มิติด้านวิธีการคิด (operations) หมายถึง กระบวนการคิดต่างๆ ที่สร้างขึ้น ประกอบด้วยความสามารถ 5 ชนิด ดังนี้

- การรู้และการเข้าใจ (cognition) เป็นความสามารถทางสติปัญญาของมนุษย์ในการรับรู้และทำความเข้าใจ

- การจำ(memory) เป็นความสามารถทางสติปัญญาของมนุษย์ในการเก็บสะสมความรู้และข้อมูลต่างๆ และสามารถระลึกได้เมื่อต้องการใช้

- การคิดแบบอบเนกนัย (divergent thinking) เป็นความสามารถในการคิดคล่องและคิดหลากหลาย นั่นคือสามารถที่จะคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ให้ได้ผลของการคิดจำนวนมาก รวดเร็ว ตรงประเด็น หรือหลายรูปแบบ และเป็นความสามารถในการคิดริเริ่ม ซึ่งเป็นการคิดที่มีลักษณะหรือมุมมองใหม่ๆ

- การคิดแบบเอกนัย (convergent thinking) เป็นความสามารถในการสรุปคำตอบที่ดีที่สุด ถูกต้องที่สุด จากข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่มีหลากหลาย

- การประเมินค่า (evaluation) เป็นความสามารถทางสติปัญญาในการตัดสินใจที่รับรู้ สิ่งที่ได้ หรือกระบวนการคิดนั้นว่ามีคุณค่า ถูกต้อง เหมาะสมหรือไม่ โดยอาศัยเกณฑ์ที่ดีที่สุด

3. มิติด้านผลของการคิด (products) หมายถึง ความสามารถที่เกิดจากการผสมผสานมิติด้านเนื้อหาและด้านปฏิบัติการเข้าด้วยกันเป็นผลผลิต เมื่อสมองรับรู้จากสิ่งเร้าทำให้เกิดการคิดในรูปแบบต่างๆ กัน ซึ่งผลที่ได้แบ่งเป็น 6 ชนิดคือ

- หน่วย (unit) หมายถึง สิ่งที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากสิ่งอื่นๆ เช่น โต๊ะ ตู้ เสื่อ เป็นต้น

- จำพวก (class) หมายถึง ประเภทหรือกลุ่มของหน่วยที่มีลักษณะร่วมกัน เช่น สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ได้แก่ คน สุนัข แมว เป็นต้น

- ความสัมพันธ์ (relation) หมายถึง ผลของการเชื่อมโยงความคิดของประเภทหรือหลายประเภทเข้าด้วยกัน เช่น สิ่งโตคู่กับป่า ปลาคู่กับน้ำ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับที่อยู่อาศัย

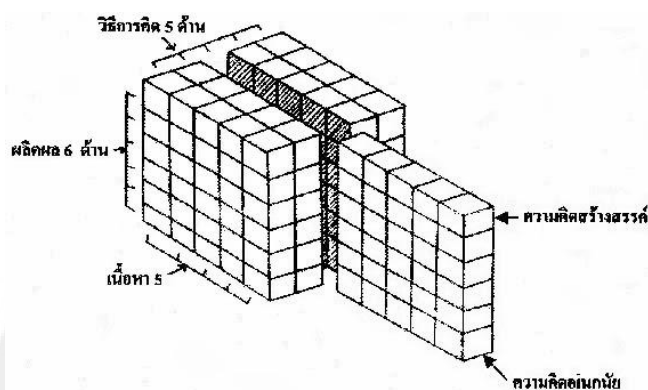
- ระบบ (system) หมายถึง การเชื่อมโยงกลุ่มของสิ่งเร้า โดยอาศัยกฎเกณฑ์หรือแบบแผนบางอย่าง เช่น 2, 4, 6, 8 เป็นระบบเลขคู่

- การแปลงรูป (transformation) หมายถึง การเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง ดีความ ขยายความ ให้นิยามใหม่

- การประยุกต์ (implications) หมายถึง การคาดคะเน หรือทำนายจากข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่กำหนด

โครงสร้างทางสติปัญญาตามทฤษฎีของกิลฟอร์ดประกอบด้วยหน่วยจุลภาคจากทั้งสามมิติ เท่ากับ $5 \times 5 \times 6$ คือ 150 หน่วย แต่ละหน่วยประกอบด้วย เนื้อหา-ปฏิบัติการ-ผลผลิต (contents – operations – products)

นอกจากนี้กิลฟอร์ดได้อธิบายเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ (creative thinking) โดยเทียบกับโครงสร้างทางสติปัญญาที่กล่าวมาแล้ว และนำมาศึกษาเฉพาะส่วนที่เป็นกระบวนการคิด ด้านการคิดแบบอเนกนัย โดยใช้มิติด้านเนื้อหา และผลผลิต ทำให้ได้หน่วยจุลภาคที่แทนความสามารถด้านความคิดสร้างสรรค์อยู่ที่ $1 \times 5 \times 6$ ดังภาพ

ภาพประกอบ 2 แสดงสมรรถภาพด้านความคิดสร้างสรรค์ของกิลฟอร์ด

ที่มา: smart math psc and destiny. 2556. *ความคิดสร้างสรรค์ (สมองกับการคิด 2)*. ออนไลน์.

องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์นี้ได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของกิลฟอร์ด ซึ่งเชื่อว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองที่คิดได้อย่างซับซ้อนกว้างไกลหลายทิศทางหรือที่เรียกว่า คิดอเนกนัย (Divergent thinking) จะเห็นว่าองค์ประกอบส่วนหนึ่งในมิติที่ว่าด้วยการคิดแบบอเนกนัยมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความคิดสร้างสรรค์ และองค์ประกอบส่วนหนึ่งในมิติที่ว่าด้วยผลของคิดที่เรียกว่า การแปลงรูปเป็นส่วนที่แสดงถึงความคิดซึ่งประกอบด้วย ความคิดริเริ่ม (Originality) ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) ความยืดหยุ่น (Flexibility) ความคิดละเอียดลออ (Elaboration)

โดยสรุป กิลฟอร์ด กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองในการคิดหลายทิศทาง ซึ่งมีองค์ประกอบความสามารถในการริเริ่ม ความคล่องในการคิด ความยืดหยุ่นในการคิด และความสามารถในการแต่งเติมและให้คำอธิบายใหม่ที่เป็นการติดตามหลักเหตุผลเพื่อหาคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของความคิดสร้างสรรค์คือความคิด

ริเริ่ม ความคิดสร้างสรรค์ไม่ใช่พรสวรรค์ที่บุคคลมี แต่เป็นคุณสมบัติที่มีอยู่ในตัวบุคคลซึ่งมีมากน้อย ไม่เท่ากัน และบุคคลแสดงออกมาในระดับต่างกัน

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

งานวิจัยในต่างประเทศ

สติเฟนส์และเมรีแอน (วัฒนา กิจไพบุลย์พันธ์. 2547: 44-45; อ้างอิงจาก Stephens; & Mary Ann. 1997) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการใช้ภาษาสองภาษา ความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหาทางสังคม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนจำนวน 84 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่สามารถใช้ภาษาได้สองภาษา และ กลุ่มที่สามารถใช้ได้ภาษาเดียว เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือ The Torrance Test of Creative Thinking ใช้วัดความคิดสร้างสรรค์ The Preschool Interpersonal Problem Solving ใช้วัดการแก้ปัญหาทางสังคม และ The Ravens Progressive Matrices ใช้วัดความรู้ทั่วไป ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่พูดได้สองภาษามีความคิดสร้างสรรค์ แตกต่างจากนักเรียนที่พูดได้เพียงภาษาเดียว ส่วนการแก้ปัญหาทางสังคมนั้นนักเรียนทั้งสองกลุ่ม ใกล้เคียงกัน

แอนดรูและมาร์ธา (วัฒนา กิจไพบุลย์พันธ์. 2547: 44; อ้างอิงจาก Andrew; & Martha. 1996) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการเขียนเรื่องสั้น กับนักเรียนระดับ 12 จำนวน 2 คน ซึ่งเป็นนักเรียนหญิงทั้งคู่ โดยตัวอย่างเรียนในโรงเรียนศิลปะในรายวิชาการเขียนอย่างสร้างสรรค์ผู้ศึกษาได้ทำการติดตามผลของการเขียนอย่างสร้างสรรค์ของนักเรียนทั้งสองเป็นระยะเวลา 6 เดือน พบว่า วิชาการเขียนอย่างสร้างสรรค์นั้นเป็นวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญ ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีในการรวบรวมข้อมูลหลายประเภท เช่น การจดบันทึกแบบสอบถาม การบันทึกเทปวิดีโอ การปฏิบัติจริง เทปบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ การเขียนข้อความสั้น ๆ และการพูดคุยในชั้นเรียน เมื่อเปรียบเทียบวิธีการต่าง ๆ ตามทฤษฎีแล้วพบว่า การแนะนำในห้องเรียนไม่สามารถทำให้นักเรียนเข้าใจได้ถึงแม้ว่าครูจะมีกระบวนการที่น่าเชื่อถือก็ตาม แต่วัฒนธรรมในห้องเรียน โรงเรียนก็มีอิทธิพลต่อนักเรียนทั้งสองคน ทำให้เรื่องราวที่นักเรียนเขียนออกมาเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการเล่น การชมคอนเสิร์ต

งานวิจัยในประเทศ

ประพนธ์ พิสัยพันธ์ (2541: 44-46) ผลของการฝึกการรับรู้เชิงสุนทรียะที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมาแตร์เดอี วิทยาลัย กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีความคิดสร้างสรรค์ต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้คือ โปรแกรมการฝึกการรับรู้เชิงสุนทรียะ และแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยอาศัยรูปภาพแบบ ก. ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มี

ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดริเริ่ม และความคิดสร้างสรรค์โดยรวมสูงขึ้นหลังจากได้รับการฝึก การรับรู้เชิงสุนทรีย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิด คล่องแคล่วความคิดละเอียดลออสูงขึ้นหลังได้รับการฝึกการรับรู้เชิงสุนทรีย์อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการฝึกการรับรู้เชิงสุนทรีย์ และ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ไม่ได้รับการฝึกการรับรู้เชิงสุนทรีย์มีความคิดสร้างสรรค์ด้าน ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดละเอียดลออไม่แตกต่างกัน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับ การฝึกการรับรู้เชิงสุนทรีย์มีความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดริเริ่ม ความคิดสร้างสรรค์โดยรวม มากกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ไม่ได้รับการฝึกการรับรู้เชิงสุนทรีย์อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05

เรณูรัชต์ ประสิทธิเกตุ (2555) ศึกษาการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) โดยการเรียนรู้ที่กระตือรือร้น ก่อนและหลังการใช้การเรียนรู้ที่กระตือรือร้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการ วิจัยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสาน มิตร (ฝ่ายประถม) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 50 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบ เจาะจง (Purposive Sampling) การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยดำเนินการวิจัยแบบ One-Group Pretest-Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนกิจกรรม ความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาที่เน้นการเรียนรู้ที่กระตือรือร้น และแบบทดสอบวัดความคิด สร้างสรรค์ทางภาษาซึ่งมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.77 วิเคราะห์ข้อมูลโดย t-test Dependent ซึ่งผล วิจัยพบว่า คะแนนความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/4 จากการใช้ การเรียนรู้ที่กระตือรือร้น หลังการทดลองสูงกว่าคะแนนความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาก่อนการ ทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นิษฐานันท์ ไทยเจริญศรี (2553) ศึกษาผลของการใช้เทคนิคระดมสมองตามแนวคิดของ ออสบอร์นที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันติ ราษฎร์วิทยาลัย เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปี การศึกษา 2552 ที่มีความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาน้อย จำนวน 40 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่าง ง่ายจากประชากร แล้วทำการสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 20 คน โดยกลุ่มทดลองได้รับการฝึกด้วยเทคนิคระดมสมองตามแนวคิดของออสบอร์น และกลุ่มควบคุม ได้รับการฝึกด้วยการสอนแบบปกติ แบบแผนการทดลองเป็นแบบ Randomized Control Group Pretest-Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โปรแกรมการฝึกความคิดสร้างสรรค์ ทางภาษา ด้วยเทคนิคระดมสมองตามแนวคิดของออสบอร์น โปรแกรมการฝึกความคิดสร้างสรรค์ ทางภาษาด้วยการสอนแบบปกติ และแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ทางภาษา สถิติที่ใช้ในการ วิเคราะห์ข้อมูล คือ t-test ผลของการวิจัย พบว่า นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ทางภาษามากขึ้น

หลังจากได้รับการฝึกความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาด้วยเทคนิคระดมสมองตามแนวคิดของออสบอร์น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ทางภาษามากขึ้น หลังจากได้รับการฝึกความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาด้วยการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นักเรียนที่ได้รับการฝึกความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาด้วยเทคนิคระดมสมองตามแนวคิดของออสบอร์น มีความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาเพิ่มขึ้นมากกว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาด้วยการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนาฏศิลป์

วารุณี สกุลภักษ์ (2545) ศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดการประสบการณ์พื้นฐานนาฏศิลป์ไทย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนชายหญิงอายุระหว่าง 5 - 6 ปี กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2545 โรงเรียนสาธิตอนุบาล ลอออุทิศ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต จำนวน 20 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย เพื่อกำหนดให้เป็นกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดประสบการณ์นาฏศิลป์ไทยขั้นพื้นฐาน เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 4 วัน รวม 32 ครั้ง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือ แบบทดสอบ ที่ซีที-ดีพี ของเจลดเลนและเออร์บันและแผนการจัดประสบการณ์พื้นฐานนาฏศิลป์ไทย การวิจัยครั้งนี้ใช้แผนการทดลอง แบบ One-Group Pretest-Posttest Design สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การทดสอบค่า t-test แบบ Dependent

ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์พื้นฐานนาฏศิลป์ไทยมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เด็กปฐมวัย ชายและหญิงที่ได้รับการจัดประสบการณ์พื้นฐานนาฏศิลป์ไทย มีความคิดสร้างสรรค์ไม่แตกต่างกัน

วัชรวิ จารุสาร (2551) ศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์โดยใช้แนวทางคาร์ล ออร์ฟ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตพัฒนา เขตคลองสามวา สังกัดสำนักงานบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียน 20 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แผนการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์โดยใช้แนวทางของคาร์ล ออร์ฟ แบบสังเกตพฤติกรรมทางด้านความคิดสร้างสรรค์ และแบบสอบถามความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้มี 3 ระดับ ได้แก่ ชอบ เฉยๆ ไม่ชอบ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกันและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์โดยใช้แนวทางของคาร์ล ออร์ฟ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 89.37/90.62 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ 75/75 และมีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคะแนนความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยผู้วิจัยใช้แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest – Posttest Design ศึกษากลุ่มเดียว โดยทำการศึกษาร่างกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย
3. การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ
4. แบบแผนการทดลองและวิธีดำเนินการทดลอง
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 อายุ 6 ปี โรงเรียนวัดตาลเอน (โศภนชนูปถัมภ์) จำนวนชั้นละ 1 ห้องเรียน ทั้งหมด 25 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

1. แผนการจัดกิจกรรมนาฏศิลป์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
2. แบบแบบสังเกตพฤติกรรมทางด้านความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรม

3. การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

3.1 การสร้างแผนกิจกรรมนาฏศิลป์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการและวิธีการสร้างกิจกรรมนาฏศิลป์ที่ส่งเสริมกระบวนการคิดสร้างสรรค์ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างและหาประสิทธิภาพของแผนกิจกรรมดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กระทรวงศึกษาธิการ ศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนนาฏศิลป์
2. วิเคราะห์ทฤษฎีกระบวนการคิดสร้างสรรค์ของทอแรนซ์ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมนาฏศิลป์ที่มีจุดมุ่งหมายเน้นการส่งเสริมกระบวนการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งในกระบวนการคิดสร้างสรรค์นั้นต้องดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอน คือ

1. ขั้นเริ่มต้น เกิดจากความรู้สึที่จะพยายามรวบรวมข้อเท็จจริง เรื่องราวและแนวคิดต่าง ๆ ที่มีอยู่เข้าด้วยกันเพื่อหาความกระจ่างในปัญหา

2. ขั้นครุ่นคิด เป็นขั้นของการจัดกิจกรรมให้ความรู้ข้อมูลที่จำเป็นความคิดและเรื่องราวต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้มาผสมผสานกลมกลืนกันเข้าเป็นรูปร่าง

3. ขั้นเกิดความคิด เป็นขั้นตอนของการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้สังเกต เห็นความสัมพันธ์ของความคิดใหม่ที่แตกต่างจากของเดิม

4. ขั้นปรับปรุง เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนได้นำเสนอความคิดใหม่โดยดูผลจากการปฏิบัติ

3. ศึกษาทฤษฎีองค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์มาเป็นแนวทางในการสร้างกิจกรรมให้สอดคล้องกับองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ

4. ศึกษากิจกรรมการสอนนาฏศิลป์ที่มุ่งส่งเสริมให้มีความคิดสร้างสรรค์จินตนาการ มีหลายกิจกรรม คือ กิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมบทบาทสมมติ การฝึกปฏิบัติภาษาท่าทางกายศัพท์ การเคลื่อนไหวประกอบเพลง เพื่อใช้เป็นกิจกรรมที่จะสอดคล้องกับองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

5. สร้างแผนกิจกรรมนาฏศิลป์และนำไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทนิพนธ์ตรวจสอบก่อนนำไปให้อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ

6. เสนอแผนกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ต่ออาจารย์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความถูกต้องด้านเนื้อหา ความเหมาะสมของกิจกรรมนาฏศิลป์ หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างกิจกรรมกับวัตถุประสงค์และความเที่ยงตรงในการวิจัย (IOC)

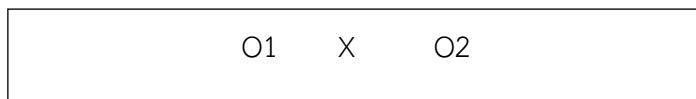
3.2 การสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมทางด้านความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมของการวิจัยครั้งนี้มีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์เป็นแบบสังเกตการให้คะแนนตาม Rubric Score ที่กำหนดให้แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดละเอียดลออ ซึ่งได้ศึกษาและปรับมาจากงานวิจัยด้านความคิดสร้างสรรค์และนำมาเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ

2. เสนอแบบสังเกตพฤติกรรมทางด้านความคิดสร้างสรรค์ ต่ออาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

4. แบบแผนการทดลองและวิธีดำเนินการทดลอง

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองโดยใช้แผนการทดลองแบบ One – Group Pretest – Posttest Design

O1 คือ แบบประเมินพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ (pretest)

X คือ การใช้กิจกรรมนาฏศิลป์ (Treatment)

O2 คือ แบบประเมินพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ (Posttest)

O1 และ O2 เป็นการวัดด้วยเครื่องมือชนิดเดียวกัน หรือคู่ขนานกัน

วิธีดำเนินการทดลอง

การทดลองครั้งนี้ ดำเนินการทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นกลุ่มตัวอย่าง เวลาในการทดลอง ระยะเวลาที่ใช้ในการทำวิจัยโดยใช้กิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ใช้เวลา 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 วัน คือ วันจันทร์ และ วันพุธ วันละ 1 ชั่วโมง รวมเวลาทั้งหมด 10 ครั้ง โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการทดลองดังนี้

1. ทำการทดสอบก่อนการทดลอง โดยใช้แบบทดสอบแบบสังเกตพฤติกรรมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ แล้วบันทึกคะแนน

2. ดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยเป็นผู้ทำการทดลองด้วยตนเอง โดยใช้กิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ทดลองตามแผนกิจกรรม จำนวน 10 แผนกิจกรรมตามลำดับ ดังตาราง

ตาราง 3 แผนกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์	จุดมุ่งหมาย
1	ลีลามนุษย์	ความคิดริเริ่ม	คิดและเข้าใจการเคลื่อนไหวร่างกายในลักษณะต่างๆ ได้ตามอิสระสามารถนำไปปฏิบัติให้เข้ากับจังหวะดนตรีได้
2	ลีลาธรรมชาติ		
3	เคลื่อนไหวอย่างมีลีลา	ความคิดคล่องแคล่ว	เข้าใจภาษาท่าเป็นการแสดงกิริยาท่าทางแทนคำพูดและอารมณ์ดัดแปลงมาจากธรรมชาติใช้ประกอบท่ารำพื้นฐาน
4	สร้างคิดประดิษฐ์ท่า		
5	สร้างท่าลีลารำ	ความคิดยืดหยุ่น	มีทักษะในการแสดงภาษาท่า นาฏยศัพท์และ

ตาราง 3 (ต่อ)

ครั้งที่	ชื่อกิจกรรม	ส่งเสริมความคิด สร้างสรรค์	จุดมุ่งหมาย
6	ลีลาจินตนาการ		เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะอย่าง สร้างสรรค์
7	เริงลีลาท่าประกอบ	ความคิดละเอียดลออ	การประดิษฐ์ท่าทางจากภาษาท่าและนาฏย ศัพท์เป็นกิจกรรมกลุ่มที่ฝึกให้เกิดความคิด สร้างสรรค์ในการแสดงท่าประกอบเรื่องราว และกลมกลืนกับเรื่องราว
8	ด้วยท่าแห่งลีลา		
9	การแสดงผลงาน (ซ้อมใหญ่)	ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว	มีทักษะการเคลื่อนไหวร่างกาย ภาษาท่า นาฏศัพท์ และท่าประกอบเพลงและเรื่องราว
10	การแสดงผลงาน	ความคิดยืดหยุ่น ความคิดละเอียดลออ	ในการส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์เพื่อให้ เกิดผลงานใหม่

3. ทดสอบหลังการทดลอง โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมด้านความคิดสร้างสรรค์ชุดเดียวกับก่อนการทดลอง ดังตัวอย่างนี้

แบบสังเกตพฤติกรรมทางด้านความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรม

คำชี้แจง

1. ให้นักเรียนแสดงท่าปลาในรูปแบบของนักเรียนมา 1 ท่า
2. ให้นักเรียนแสดงท่าปลาที่ไม่ซ้ำกับท่าเดิมที่ได้ทำมาแล้วอีก 2 ท่า
3. หากปลา มี 2 ขา จะอยู่ตรงส่วนไหนและเคลื่อนไหวอย่างไร

คำนิยาม

ความคิดริเริ่ม ความสามารถของนักเรียนในการคิดที่แปลกใหม่เมื่อได้แสดงออกอย่างมีคุณค่า
ความคิดคล่องแคล่ว สามารถคิดได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว คำนึงถึงความยากง่ายให้ความคิดที่ดี
ความคิดยืดหยุ่น สามารถคิดได้หลายทางอย่างอิสระจากความรู้ที่มีอยู่ดัดแปลงเป็นหลายประเภทได้
ความคิดละเอียดลออ ความคิดในรายละเอียดเพื่อตกแต่งหรือขยายความคิดหลักให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จำนวน นักเรียน	พฤติกรรมทางด้านความคิดสร้างสรรค์												คะแนนรวม
	ความคิดริเริ่ม			ความคิด คล่องแคล่ว			ความคิดยืดหยุ่น			ความคิดละเอียดลออ			
	2	1	0	2	1	0	2	1	0	2	1	0	
													8
1.													
2.													
3.													
4.													
5.													
6.													
7.													
8.													
9.													
10.													
11.													
12.													
13.													
14.													
15.													
16.													
17.													
18.													
19.													
20.													
21.													
22.													
23.													
24.													
25.													

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลมาใช้โปรแกรมทางสถิติสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลและมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ โดยนำข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาจำแนกออกเป็นก่อนและหลังการทดลอง (Pretest, Posttest) เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับขั้นตอนนี้ ประกอบด้วย

1. การตรวจสอบประสิทธิภาพเครื่องมือ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ตรวจสอบและหาประสิทธิภาพของแผนกิจกรรมนาฏศิลป์ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนกิจกรรมนาฏศิลป์ (IOC)

1.2 ตรวจสอบแบบสังเกตพฤติกรรมทางด้านความคิดสร้างสรรค์ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสังเกตพฤติกรรมทางด้านความคิดสร้างสรรค์ (IOC) และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสังเกตพฤติกรรมทางด้านความคิดสร้างสรรค์โดยตรวจสอบความสอดคล้อง

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	คือ	ดัชนีความสอดคล้อง
	$\sum R$	คือ	ผลรวมของคะแนนจากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
	N	คือ	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2. การใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

3. อธิบายข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างด้วยจำนวนและร้อยละ

4. เปรียบเทียบระดับคะแนนค่าเฉลี่ยก่อนหลังทดลองใช้กิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้สถิติค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน
การหาค่าคะแนนเฉลี่ย

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	\bar{X}	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนนักเรียน

การหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$$SD = \sqrt{\frac{N\sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	SD	แทน	ความแปรปรวนของคะแนน
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
	$\sum x$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$\sum x^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การสร้างกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดตาลเอน (โศภนชนูปถัมภ์) ซึ่งเป็นการวิจัยแบบ One Group Pretest – Posttest Design ศึกษากลุ่มเดียว ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อสร้างกิจกรรมนาฏศิลป์ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนวัดตาลเอน (โศภนชนูปถัมภ์)
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังรับการจัดกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลและการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ดังนี้

n	แทน	จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ
n	แทน	จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง
\bar{x}	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
$S.D.$	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การสร้างกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดตาลเอน (โศภนชนูปถัมภ์) มีแนวคิดจากทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาด้านความคิด และส่งเสริมกระบวนการคิดให้มีความคิดที่แปลกใหม่และกล้าแสดงออกทางด้านความคิด ซึ่ง อี พอล ทอร์เรนซ์ (E. Paul Torrance) ได้นิยามความคิดสร้างสรรค์นั้นเป็นการรวบรวมประสบการณ์ทั้งหมดที่ผ่านมา เพื่อสร้างรูปแบบอย่างใหม่ ความคิดใหม่ ๆ หรือผลผลิตใหม่ ๆ เป็นกระบวนการของความรู้สึกไวต่อปัญหา กระบวนการเกิดความคิดสร้างสรรค์ตามทฤษฎีของทอร์เรนซ์ สามารถแบ่งออกเป็น 4 ชั้น คือ 1.ความคิดริเริ่ม 2.ความคิดคล่องแคล่ว 3.ความคิดยืดหยุ่น 4.ความคิดละเอียดลออ

ผลจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ร่วมปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มาออกแบบการสร้างกิจกรรมนาฏศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของกิจกรรม กระบวนการจัดกิจกรรม อุปกรณ์ในการทำกิจกรรม โดยผู้วิจัยได้แบ่งกิจกรรมจากองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ออกเป็น 5 ช่วง ทั้งหมด 10 ครั้ง ดังนี้

ช่วงที่ 1 ความคิดริเริ่ม

กิจกรรมที่ 1 สีสามมนุษย์

กิจกรรมที่ 2 สีลารธรรมชาติ

ช่วงที่ 2 ความคิดคล่องแคล่ว

กิจกรรมที่ 3 เคลื่อนไหวอย่างมีลีลา

กิจกรรมที่ 4 แสร้งคิดประดิษฐ์ท่า

ช่วงที่ 3 ความคิดยืดหยุ่น

กิจกรรมที่ 5 สร้างท่าลีลารำ

กิจกรรมที่ 6 ลีลาจินตนาการ

ช่วงที่ 4 ความคิดละเอียดละออ

กิจกรรมที่ 7 เรียงลีลารำรำ

กิจกรรมที่ 8 ดัดท่าแห่งลีลา

ช่วงที่ 5 ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว, ความคิดยืดหยุ่น ความคิดละเอียดลออ

กิจกรรมที่ 9 การแสดงผลงานซ้อมใหญ่

กิจกรรมที่ 10 การแสดงผลงาน

ซึ่งกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์นี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมโดยนำหลักการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และองค์ประกอบตามทฤษฎีของทอแรนซ์ มาผนวกกับทฤษฎีนาฏศิลป์ไทย กระบวนการกลุ่ม มาใช้ในการสร้างกิจกรรมนาฏศิลป์เพื่อให้ได้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้มีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยอิสระ กล้าแสดงออก การเคลื่อนไหวอย่างสร้างสรรค์ใช้หลักตามองค์ประกอบของทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ออกมาเป็นผลงาน ซึ่งระยะเวลาในการทำกิจกรรมทั้งหมด 5 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ครั้ง ในกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ทั้งหมด 10 ครั้งครั้งละ 1 ชั่วโมง

ตารางที่ 4 โครงสร้างกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ครั้งที่	กิจกรรม	ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์	จุดมุ่งหมาย	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	เวลา
1	ลีลามนุษย์	ความคิดริเริ่ม	คิดเข้าใจการเคลื่อนไหวร่างกายในลักษณะต่างๆ ได้ตามอิสระสามารถนำไปปฏิบัติให้เข้ากับจังหวะดนตรีได้	<ol style="list-style-type: none"> ให้นักเรียนฟังจังหวะเพลงที่มีความแตกต่างกัน และร่วมกันอภิปราย ฝึกคิด “อวัยวะของร่างกายที่สามารถเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระ ส่วนใดบ้างและสามารถเคลื่อนไหวในรูปแบบใดบ้าง” นักเรียนสังเกตเคลื่อนไหวร่างกายของตนเองอย่างอิสระและเคลื่อนไหวพร้อมกับจังหวะดนตรี แสดงบทบาทสมมติเลียนแบบการเคลื่อนไหวของมนุษย์ เช่น การเดินของคนแก่ ผู้ชายชาติทหาร ผู้หญิงนางสาวไทย เป็นต้น ร่วมอภิปรายเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวอย่างอิสระ 	1 ชั่วโมง
2	ลีลาธรรมชาติ	ความคิดริเริ่ม	คิดเข้าใจการเคลื่อนไหวร่างกายในลักษณะต่างๆ ได้ตามอิสระสามารถนำไปปฏิบัติให้เข้ากับจังหวะดนตรีได้	<ol style="list-style-type: none"> นักเรียนเคลื่อนไหวร่างกายแสดงท่าทางตามความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ตามจังหวะเพลงช้าหรือเร็ว เคลื่อนไหวร่างกายไปหาเพื่อนที่ทำท่าคล้ายกันแล้วจับเป็นกลุ่ม ครูมีอุปกรณ์คือ ธิบิ้นหลากสี ให้นักเรียนเคลื่อนไหวในวงกลมตามเสียงจังหวะกลอง เมื่อมีสัญญาณหยุด ให้หยิบธิบิ้นขึ้นมา ได้ธิบิ้นสีใด นักเรียนจะต้องทำตามโจทย์คือ สีแดง 	1 ชั่วโมง

ตาราง 4 (ต่อ)

ครั้งที่	กิจกรรม	ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์	จุดมุ่งหมาย	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	เวลา
				<p>เคลื่อนไหวเหมือนเปลวไฟ สีฟ้า เคลื่อนไหวเหมือนสายน้ำ สีเขียว เคลื่อนไหวเหมือนต้นไม้ สีขาว เคลื่อนไหวเหมือนก้อนเมฆ</p> <p>5. เมื่อหยิบริบบิ้นแล้วให้นักเรียนเคลื่อนไหวตามโจทย์สีริบบิ้น เคลื่อนไหวตามวงกลมตามจังหวะเสียงกลองต่อไป</p> <p>6. นักเรียนร่วมกันสรุปและเสนอความคิดเห็นการใช้ร่างกายในการเคลื่อนไหวเหมือนธรรมชาติ</p>	
3	เคลื่อนไหวอย่างมีลีลา	ความคิดคล่องแคล่ว	เข้าใจภาษาท่าเป็นการแสดงกิริยาท่าทางแทนคำพูดและอารมณ์ดัดแปลงมาจากธรรมชาติใช้ประกอบท่ารำพื้นฐาน	<p>1. ครูขอตัวแทนนักเรียน 1 คน ทำท่าอากัปกริยาที่ครูบอก เช่น หิวข้าว ซึ่งให้นักเรียนทำท่าจากความคิดของตนเอง แสดงออกให้เพื่อนได้เห็น</p> <p>2. ครูเพิ่มเติมท่าทางของเพื่อนที่ยกตัวอย่างว่ามีการใช้ภาษาสื่อความหมาย</p> <p>3. จับฉลากชื่อภาษาท่าคนละ 1 ชิ้น แล้วศึกษาลักษณะภาษาท่าของตนเอง นำภาษาท่าแต่ละท่ามารวมกันอภิปรายแตกต่างกันอย่างไร แยกภาษาท่าเป็นหมวดหมู่</p> <p>4. นักเรียนจับกลุ่มละ 5 คน นำภาษาท่ามาคิดเป็นประโยค 3 ประโยค</p> <p>5. แต่ละกลุ่มนำประโยคภาษาท่าปฏิบัติให้เพื่อนได้คิดคือประโยคอะไร ร่วมอภิปรายแสดงความรู้สึกของตนเอง</p>	1 ชั่วโมง

ตาราง 4 (ต่อ)

ครั้งที่	กิจกรรม	ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์	จุดมุ่งหมาย	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	เวลา
4	สร้างคิดประดิษฐ์ทำ	ความคิดคล่องแคล่ว	เข้าใจภาษาท่าเป็นการแสดงกิริยาท่าทางแทนคำพูดและอารมณ์ได้ดัดแปลงมาจากธรรมชาติใช้ประกอบท่ารำพื้นฐาน	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนทบทวนการปฏิบัติภาษาท่า 2. นักเรียนเข้ากลุ่มละ 5 คน เพื่อทำกิจกรรมภาษาท่า 3. ครูมีกล่องปริศนาคำภาษาท่า ให้นักเรียนตัวแทนกลุ่ม คิดท่าที่ตัวเองจับขึ้นมาให้ได้ใช้เวลา 5 วินาที เช่น คำว่า “ไป” นักเรียนคิดท่าให้ตรงกับความหมายมากที่สุด ส่งตัวแทนสลับกันขึ้นมาต่อไป 4. นักเรียนสังเกตเนื้อเพลงนกน้อยที่ครูเปิด คิดท่าทางจากภาษาท่ากลุ่มละ 1 บรรทัด 5. เสนอท่าทางทีละกลุ่ม และนำมาเชื่อมทำนองเนื้อเพลงต่อกัน ให้สมบูรณ์จบเพลง 	1 ชั่วโมง
5	สร้างท่าลีลารำ	ความคิดยืดหยุ่น	มีทักษะในการแสดงนาฏยศัพท์ และเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะอย่างสร้างสรรค์	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ จีบ ตั้งวง โดยเล่นเป็นเกมส์ คำสั่ง แสดงท่าตามคำสั่งครู 2. ปฏิบัติท่าชอยเท้า ย่ำเท้า ใช้เสียงกลองเป็นจังหวะ ตีรัว ให้ชอยเท้า ตีสม่่าเสมอให้ย่ำเท้า 3. สมมติเป็นร้านขายตุ๊กตารำไทย นักเรียนเป็นตุ๊กตารำไทย 4. ตุ๊กตารำไทยฟังสัญญาณจังหวะกลองตีแล้วปฏิบัติท่า เมื่อกลองหยุด ตุ๊กตารำไทยจะต้องหยุดนิ่งเป็นทำนาฏยศัพท์จีบตั้งวง คิดท่าวางตำแหน่งเอง ทำเช่นนี้ 3 รอบไม่ซ้ำตำแหน่งกัน 5. นักเรียนสังเกตท่าที่เกิดขึ้นแล้วยกตัวอย่างทำนั้นๆ 	1 ชั่วโมง

ตาราง 4 (ต่อ)

ครั้งที่	กิจกรรม	ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์	จุดมุ่งหมาย	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	เวลา
6	ลีลาจินตนาการ	ความคิดยืดหยุ่น	มีทักษะในการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ให้เป็นท่ารำที่ปรับปรุงขึ้นให้มีความหลากหลายอย่างสร้างสรรค์	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนจับคู่กับเพื่อนทบทวนนาฏยศัพท์ 2. นักเรียน 1 คน คิดทำนาฏยศัพท์มือ 1 ท่า ตำแหน่งใดก็ได้ นักเรียนอีก 1 คน คิดท่า 1 ท่า แล้วนำท่าทั้งสองคนทำร่วมกัน แล้วนำเสนอ ท่าแต่ละคู่ ร่วมกันสังเกตแล้วคิดเห็นว่าควรเพิ่มปรับปรุงส่วนใดของท่ารำ 3. มีภาพท่ารำ “ท่าสอดสร้อยมาลา” ให้นักเรียนสังเกตมีนาฏยศัพท์ใดบ้าง 4. นักเรียนนำนาฏยศัพท์จากท่าสอดสร้อยมาลา คิดประดิษฐ์ท่าขึ้นเกิดเป็นท่าใหม่ 3 ท่า 5. นำเสนอท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่แล้วเพื่อนร่วมกันสังเกตเลือกท่าที่ชอบมากที่สุดในแต่ละคู่ 	1 ชั่วโมง
7	เรียงลีลาท่าประกอบ	ความคิดละเอียดลออ	<p>การประดิษฐ์ท่าทางจากภาษาท่าและนาฏยศัพท์ เป็นกิจกรรมกลุ่มที่ฝึกให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงท่าประกอบเรื่องราวและกลมกลืนกับเรื่องราว</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูนำวงล้อภาพสัตว์ต่างๆ ทำกิจกรรมส่งตัวแทนมาหมุนวงล้อ ได้สัตว์ตัวใด นักเรียนคิดท่าสัตว์ตัวนั้นอย่างอิสระจากภาษาท่าและนาฏยศัพท์ ทำกิจกรรม 3-4 รอบ เพื่อให้คิดออกแบบด้วยตนเอง 2. จับกลุ่มละ 5 คน ส่งตัวแทนกลุ่มหมุนวงล้อ ได้สัตว์ตัวใด สมาชิกกลุ่มช่วยกันคิดท่าสัตว์ตัวนั้นโดยใช้สมาชิกกลุ่มต่อกันให้ได้สัตว์ 1 ตัว 3. แต่ละกลุ่มเสนอท่าสัตว์ ให้ตรงกับความหมายภาพให้ได้ที่สุด 	1 ชั่วโมง

ตาราง 4 (ต่อ)

ครั้งที่	กิจกรรม	ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์	จุดมุ่งหมาย	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	เวลา
8	ช่วยทำหนังสือ	ความคิดละเอียดลออ	การประดิษฐ์ทำทางเป็นกิจกรรมกลุ่มที่ฝึกให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงทำประกอบเรื่องราวและกลมกลืนกับเรื่องราว	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนดูการแสดงเรื่อง กบเลือกนาย 2. สังเกตองค์ประกอบในเรื่อง เช่น สัตว์ ต้นไม้ สิ่งแวดล้อม 3. จับกลุ่มละ 6 คน เลือกตอนที่ชอบในเรื่อง ออกมาเป็นทำทางภาพหนึ่ง 1 ภาพ 4. นักเรียนคิดทำในองค์ประกอบ และประดิษฐ์ทำทางให้สื่อความหมายตรงกับเรื่องราว ใส่รายละเอียดทำในภาพหนึ่ง 5. แต่ละกลุ่มออกมานำเสนอทำประกอบเรื่องราวที่เลือกไว้แล้วช่วยกันสังเกตทำประกอบแต่ละกลุ่มที่สื่อความหมายได้ดี 	1 ชั่วโมง
9	การแสดงผลงาน (ซ้อมใหญ่)	ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว	มีทักษะการเคลื่อนไหวร่างกาย ภาษาท่า นาฏยศัพท์ และทำประกอบเพลงและเรื่องราวในการส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดผลงานใหม่	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูสนทนากับนักเรียนในกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติมาสามารถนำมาจัดการแสดงได้หรือไม่ 2. นักเรียนจับกลุ่ม 3 กลุ่ม โดยมีเพลงกอไผ่ เป็นโจทย์ในการเสนอผลงานนี้ 3. นักเรียนร่วมกันคิดสร้างสรรค์ผลงานเพลงนี้ โดยนำทักษะการเคลื่อนไหวร่างกาย ภาษาท่า นาฏยศัพท์ ทำประกอบเพลงและเรื่องราวมาใช้ 4. นักเรียนเข้ากลุ่มซ้อมการแสดงที่จะแสดงโดยครูให้คำแนะนำและช่วยเหลือแก้ไขให้ดีขึ้นและเหมาะสม 	1 ชั่วโมง

ตาราง 4 (ต่อ)

ครั้งที่	กิจกรรม	ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์	จุดมุ่งหมาย	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	เวลา
10	การแสดงผลงาน	ความคิดยืดหยุ่น ความคิดละเอียดละออ	มีทักษะการเคลื่อนไหว ร่างกาย ภาษาท่า นาฏ ศัพท์ และท่าประกอบ เพลงและเรื่องราวในการ ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดผลงานใหม่	1. นักเรียนร่วมกันซ้อมการแสดงและปรับปรุงการแสดงของตนเองจากกิจกรรมที่ผ่านมา 2. นักเรียนคิดเพิ่มเติมกระบวนการแสดงและใส่รายละเอียดในผลงานของตนเองเพื่อให้มีความสวยงาม 3. ครูและนักเรียนทบทวนการแสดงที่จะเสนอในชั้นเรียนร่วมกันสร้างข้อตกลงในการปฏิบัติตนในการชมการแสดง 4. เริ่มการแสดงผลงานของนักเรียน 5. ร่วมกันสรุปถึงกิจกรรมและประเมินพฤติกรรมและแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ในการทำกิจกรรมนาฏศิลป์	1 ชั่วโมง

กิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จากการทดลองในกิจกรรมนาฏศิลป์พบว่า กิจกรรมนาฏศิลป์ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดริเริ่มนั้น นักเรียนเริ่มกล้าคิด กล้าแสดงท่าทางตามความคิดของนักเรียนออกมาเองจากสิ่งที่ได้ปฏิบัติในกิจกรรมนั้น ถึงแม้ว่าความคิดแรกของนักเรียนยังเป็นที่ทางที่มีลักษณะคล้ายกัน เนื่องจากนักเรียนมีความรู้พื้นฐานในท่าทางนั้นๆ แต่ส่วนใหญ่ นักเรียนจะมีปฏิกริยาในการเริ่มคิดมากขึ้น จากนั้นในกิจกรรมนาฏศิลป์ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดคล่องแคล่ว ในกิจกรรมจะเน้นการปฏิบัติภาษาท่าที่สื่อความหมายในรูปของประโยค และเนื้อเพลง นักเรียนจะมีกระบวนการคิดที่คล่องขึ้น เห็นได้จากผลงานที่นักเรียนแสดงออกมาในช่วงกิจกรรมนั้น ในการสื่อสารท่าทางผ่านการคิดของนักเรียนทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติภาษาท่า การร่วมมือในการทำกิจกรรมกลุ่มกับเพื่อน ส่งผลให้เกิดความกล้าคิด และคิดได้คล่องแคล่วอย่างเห็นได้ชัด ต่อเนื่องในกิจกรรมนาฏศิลป์ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดยืดหยุ่น เป็นการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ ซึ่งเป็นพื้นฐานในเนื้อหาสาระนาฏศิลป์ แต่ในกิจกรรมนี้เราเน้นการสร้างสรรคิ์ให้นักเรียนมีจินตนาการคือ การให้นักเรียนจินตนาการตัวเองเป็นตุ๊กตารำไทย ผนวกกับจังหวะกลองจึงทำให้เป็นแรงกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิด ผู้วิจัยเห็นว่านักเรียนมีการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์เกิดเป็นท่าใหม่ ๆ หลายท่า ซึ่งในกิจกรรมผู้วิจัยไม่เน้นการผิดถูกของท่าใหม่และท่า จึงทำให้นักเรียนมีอิสระในการคิดมากขึ้น ส่งผลให้นักเรียนมีความคิดยืดหยุ่นได้หลายทางจากการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์รวมถึงการต่อยอดท่ารำสอดสร้อยมาลา ให้เกิดเป็นท่าใหม่ขึ้นได้อีกหลายท่า อีกหนึ่งกิจกรรมนาฏศิลป์ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์นั้นคือ ความคิดด้านละเอียดลออ ซึ่งด้านนี้เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ใส่รายละเอียดความคิดให้มากขึ้น จะเป็นเรื่องของการประดิษฐ์ท่าประกอบต่างๆ เช่น นำสัตว์ต่าง ๆ ให้นักเรียนออกแบบท่าทางให้เหมือนกับสัตว์ตัวอย่าง ซึ่งการปฏิบัตินั้นจะเน้นที่กระบวนการกลุ่มให้นักเรียนช่วยกันออกแบบท่าแล้วให้นักเรียนทุกคนได้ลงมือปฏิบัติทำนั่นเอง ซึ่งทำให้การใส่รายละเอียดลงไปจะทำให้ดีกว่าการปฏิบัติเพียงคนเดียว ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในองค์ประกอบด้านต่างๆ จะช่วยกระบวนการคิดของนักเรียนไม่ว่าจะเป็นการคิดในแบบเดิมๆ ก็อาจจะเพิ่มรายละเอียดให้นักเรียนได้กล้าคิดเกิดเป็นสิ่งใหม่ๆ ขึ้นมาได้

ผู้วิจัยได้นำกิจกรรมนาฏศิลป์ที่ได้ร่วมปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ โดยประเมินความเหมาะสม ความสอดคล้องและความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ ของแผนกิจกรรมนาฏศิลป์และแบบสังเกตพฤติกรรมด้านความคิดสร้างสรรค์ ผลการประเมินปรากฏดังนี้

ตาราง 5 ผลการทดสอบหาค่าความสอดคล้องระหว่างกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์
กับวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (N = 3)

รายการประเมิน	ความเห็นผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC	ความหมาย
	เหมาะสม + 1	ไม่ แน่ใจ 0	แก้ไข - 1			
คำชี้แจงการใช้กิจกรรมสื่อความหมาย ชัดเจน	3	-	-	3	1.00	สอดคล้อง
มีการกำหนดโครงสร้างกิจกรรมและเวลา ได้อย่างเหมาะสม	3	-	-	3	1.00	สอดคล้อง
มีคู่มือในการใช้กิจกรรมสามารถจัด กิจกรรมเรียนรู้ได้อย่างมีระบบ	3	-	-	3	1.00	สอดคล้อง
มีแผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถนำไป ปฏิบัติเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของ นักเรียนได้จริง	3	-	-	3	1.00	สอดคล้อง
ขอบเขตเนื้อหาของกิจกรรมมีความ เหมาะสมกับเวลาที่กำหนด	3	-	-	3	1.00	สอดคล้อง
แนวคิดสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของ กิจกรรม	3	-	-	3	1.00	สอดคล้อง
กิจกรรมมีความน่าสนใจและช่วยให้ นักเรียนเกิดความสุขสนุกสนานในการเรียนรู้	3	-	-	3	1.00	สอดคล้อง
เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาด้วยตนเอง พัฒนาทักษะในการแสวงหาความรู้	3	-	-	3	1.00	สอดคล้อง
จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ชัดเจนสามารถวัด พฤติกรรมได้	3	-	-	3	1.00	สอดคล้อง
การจัดกิจกรรมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย การเรียนรู้	3	-	-	3	1.00	สอดคล้อง
การจัดกิจกรรมมีความเหมาะสมกับกลุ่ม ผู้เรียน	3	-	-	3	1.00	สอดคล้อง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 5 แสดงให้เห็นว่าผลการทดสอบหาค่าความสอดคล้อง
ระหว่างกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์กับวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการประเมินทุกรายการมีค่าดัชนีความสอดคล้องสูงกว่า 0.50 ซึ่งผ่านการประเมิน แต่ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง ดังนี้

1. ปรับการใช้ภาษาเขียน คำผิด-ถูก ไม่ให้ผิดพลาด
2. ปรับปรุงในส่วนการวัดผลและประเมินผลในกิจกรรมระบุให้ชัดเจน
3. ปรับปรุงกิจกรรมให้เหมาะสมกับการพัฒนาตามองค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์
4. ปรับปรุงแบบประเมินกิจกรรมในกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ความคิด

สร้างสรรค์

ซึ่งผู้วิจัยได้แก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในทุกด้านอย่างครบถ้วน

ตาราง 6 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการทดลอง (n=25)

ด้าน	ส่งเสริมความคิด สร้างสรรค์	ก่อนการทดลอง		หลังทดลอง		การแปรผล
		\bar{x}	<i>S.D.</i>	\bar{x}	<i>S.D.</i>	
1.	ความคิดริเริ่ม	1.08	0.40	1.60	0.50	ดีมาก
2.	ความคิดคล่องแคล่ว	0.88	0.60	1.48	0.51	ดี
3.	ความคิดยืดหยุ่น	0.60	0.58	1.40	0.50	ดี
4.	ความคิดละเอียดลออ	0.40	0.50	1.36	0.49	ดี
	รวม	2.96	0.89	5.80	0.86	ดี

ระดับเกณฑ์ในการแปรผล

1.50 - 2.00 ระดับดีมาก

1.00 - 1.49 ระดับดี

0.50 - 0.99 ระดับพอใช้

0.00 - 0.49 ระดับควรปรับปรุง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 6 พบว่า การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการทดลองพบว่า ในแต่ละด้านกลุ่มตัวอย่างมีผลคะแนนความคิดสร้างสรรค์ที่เพิ่ม

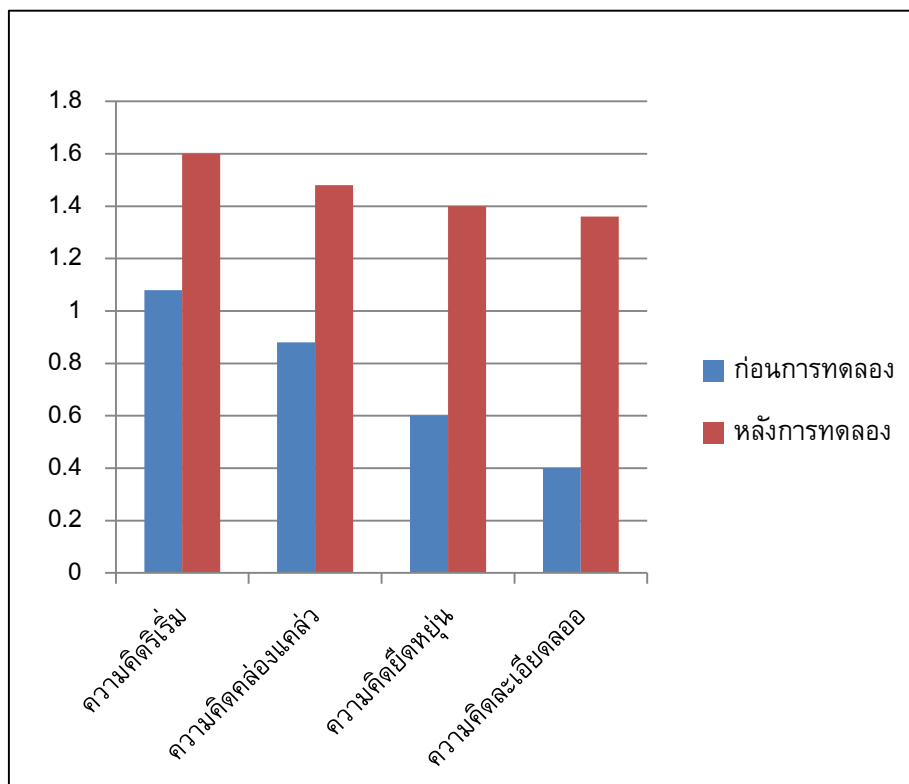
สูงขึ้นโดยคะแนนเรียงจากมากไปน้อย ด้านความคิดริเริ่ม คะแนนคือ 1.60 ด้านความคิดคล่องแคล่ว คะแนนคือ 1.48 ด้านความคิดยืดหยุ่น คะแนนคือ 1.40 ด้านความคิดละเอียดลออ คะแนนคือ 1.36

จากผลการวิเคราะห์พบว่า คะแนนความคิดสร้างสรรค์ในแต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่างหลังการทำกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ มีค่าคะแนนที่สูงขึ้น โดยมีคะแนนในภาพรวมเท่ากับ 5.80 ซึ่งอยู่ในระดับสูง โดยกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดริเริ่มนั้นมีคะแนนที่สูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัดมีคะแนนค่าเฉลี่ย 1.60 จากการปฏิบัติกิจกรรมที่ 1 และ 2 ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เน้นด้านความคิดริเริ่มในเรื่องของการเคลื่อนไหว มีเนื้อหากิจกรรมต่อเนื่องกัน ซึ่งนักเรียนทุกคนจะมีความคิดแรกหรือความคิดริเริ่มอยู่แล้วให้คิดทำการเคลื่อนไหวของมนุษย์หรือเคลื่อนไหวสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติ นักเรียนสามารถออกแบบคิดทำออกมาได้จากความรู้ที่มีอยู่แล้วแสดงออกเป็นท่าทางซึ่งมีรูปแบบเป็นของตัวเอง จึงทำให้ด้านความคิดริเริ่มมีคะแนนสูงขึ้นอย่างชัดเจน

กิจกรรมส่งเสริมด้านความคิดคล่องแคล่วมีคะแนนที่สูงขึ้นคือ 1.48 ในการแปรผลอยู่ในเกณฑ์ดี ซึ่งผลการจากการทดลองในกิจกรรมที่ 3 - 4 นั้นส่งเสริมให้นักเรียนได้มีความคิดที่คล่องแคล่ว เป็นกิจกรรมที่ใช้ร่างกายสื่อความหมายให้ผู้อื่นได้ทราบ ซึ่งนักเรียนได้เรียนรู้เรื่องของภาษาท่าที่ใช้การปฏิบัติทำนาฏศิลป์ นักเรียนบางคนสามารถสื่อสารความหมายออกมาเป็นท่าที่ได้ดี เห็นได้จากการตอบโจทย์จากภาษาท่าของกลุ่มเพื่อนได้ ทำให้คะแนนในกิจกรรมนี้สูงขึ้นจากการทดลอง

กิจกรรมส่งเสริมด้านความคิดยืดหยุ่นมีคะแนนที่สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอยู่ที่ค่าเฉลี่ย 1.40 แปรผลอยู่ในเกณฑ์ดี อยู่ในกิจกรรมที่ 5 - 6 ที่ให้นักเรียนได้นำนาฏศัพท์พื้นฐานมาปฏิบัติเป็นท่าใหม่หรือวางมือและเท้าในตำแหน่งใหม่ๆ ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่สามารถคิดการวางท่านาฏศัพท์ได้ให้มีความแปลกใหม่ได้ดี แต่ส่วนน้อยที่ยังปฏิบัติท่าในตำแหน่งเดิมๆ หรือท่าซ้ำๆ ซึ่งอาจเป็นผลมาจากในการกิจกรรมมีเวลาที่กระชับทำให้นักเรียนเกิดความคิดยืดหยุ่นได้ช้า ซึ่งรวมถึงกิจกรรมที่ส่งเสริมด้านความคิดละเอียดลออเช่นเดียวกัน ในกิจกรรมนี้ให้นักเรียนได้ประดิษฐ์ท่าประกอบเรื่องเล่า หรือทำสัตว์ต่างๆ ในนิทาน ซึ่งต้องใช้ความคิดที่ลึกซึ้งในการแสดงเลียนแบบท่านั้นออกมา แต่ นักเรียนสามารถปฏิบัติท่าได้ดี มีการให้สมาชิกในกลุ่มนั้นได้ร่วมมือในการแสดงท่าทางออกมาได้เป็นอย่างดี ทำให้ผลคะแนนสูงขึ้นคือ 1.36 อยู่ในเกณฑ์ดี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในกิจกรรมนาฏศิลป์ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีระดับคะแนนค่าเฉลี่ยสูงขึ้นทุกด้านขององค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์ เมื่อนำมาแสดงเป็นข้อมูลในตารางกราฟจะเห็นได้ดังนี้

ภาพประกอบ 3 ค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดสร้างสรรค์ระหว่างก่อนและหลัง (Pretest-Posttest) การใช้กิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดตาลเอน(โศภนชนูปถัมภ์)

ตาราง 7 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าคะแนนกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง (n=25)

Paired Samples Statistics					
		Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1	pretest	2.96	25	.889	.178
	posttest	5.80	25	.866	.173

จากตาราง 7 เป็นตารางการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าคะแนนความคิดสร้างสรรค์จะเห็นได้ว่า ก่อนการทดลองค่าคะแนนเฉลี่ยรวมแล้วคือ 2.96 แต่ได้ทำการทดลองกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ 10 ครั้ง หลังการทดลองได้คะแนนค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 5.80 ซึ่งมีคะแนนค่าเฉลี่ยสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองกิจกรรมนาฏศิลป์

ตาราง 8 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าคะแนนกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง (n=25)

		Paired Samples Test							
		Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
Pair		Mea	Std.	Std.	99% Confidence				
		n	Deviation	Error	Interval of the				
				Mea	Difference				
				n	Lower	Upper			
Pair 1	Pretest - posttest	-2.840	.624	.125	-3.189	-2.491	-22.738	24	.000

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามตาราง 8 พบว่า เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าคะแนนกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองใช้กิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยสูงขึ้นแสดงนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายในการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อสร้างกิจกรรมนาฏศิลป์ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนวัดตาลเอน (โศภนชนูปถัมภ์)
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังรับการจัดกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์

2. สมมุติฐานในการวิจัย

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เข้าร่วมกิจกรรมนาฏศิลป์มีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เพิ่มขึ้นหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์

3. ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีขอบเขตการศึกษา ดังนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดตาลเอน (โศภนชนูปถัมภ์) จำนวน 1 ห้องเรียน ทั้งหมด 25 คน

ระยะเวลาในการวิจัย

ระยะเวลาในการทดลอง ใช้เวลาในการทดลอง 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 10 ชั่วโมง

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ตัวแปรอิสระ คือ การจัดกิจกรรมนาฏศิลป์

ตัวแปรตาม คือ ความคิดสร้างสรรค์

4. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

1. แผนการจัดกิจกรรมนาฏศิลป์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
2. แบบแบบสังเกตพฤติกรรมทางด้านความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรม

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ยื่นโครงการพิจารณาการทำวิจัยในมนุษย์ เพื่อพิจารณาในด้านจริยธรรมในการวิจัยในมนุษย์ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ขออนุญาตรับรองผู้วิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนวัดตาลเอน (โศภนชนูปถัมภ์) เพื่อขออนุญาตทำการวิจัยกับนักเรียนในโรงเรียน
3. เข้าเก็บข้อมูลรายบุคคลจากนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยให้ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ร่วมการประเมินสังเกตพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์
4. เข้าทำกิจกรรมตามวันและเวลาที่กำหนด หลังจากจบกิจกรรมใช้แบบประเมินพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์ ทดสอบกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
5. ผู้วิจัยนำข้อมูลต่างๆ ที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติ และรายงานผลต่อไป

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดลำดับขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสาระนาฏศิลป์ ของนักเรียนชั้นระดับประถมศึกษาปีที่ 1 จากเอกสารต่าง ๆ และทฤษฎีนาฏศิลป์ที่สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมนาฏศิลป์ได้
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประเมินแผนกิจกรรมนาฏศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ก่อนนำไปใช้ โดยใช้แบบประเมินที่วิจัยสร้างขึ้น
3. การเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่างการทดลองใช้กิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เก็บรวบรวมข้อมูลขณะที่จัดกิจกรรม
4. หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำข้อมูลที่ไปวิเคราะห์ตามขั้นตอนต่อไป

7. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินกิจกรรมนาฏศิลป์กับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยโดยใช้สูตร IOC ข้อมูลการประเมินกิจกรรมนาฏศิลป์มาจากกลุ่มตัวอย่าง จำแนกออกเป็นก่อนและหลังการทดลอง (Pretest , Posttest) ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้เพื่ออธิบายข้อมูลการเปรียบเทียบจากแบบสังเกตพฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการทำกิจกรรมนาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้สถิติค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (T-Test for Dependent Samples)

8. สรุปผลการวิจัย

การสร้างกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดตาลเอน (โสภณชนูปถัมภ์) แสดงผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมีผลการวิจัยดังนี้

1. กิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ที่ออกแบบขึ้นสอดคล้องกับองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์คือ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ ได้ทั้งหมด 10 กิจกรรม 10 ชั่วโมง จากผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่าผลการทดสอบหาค่าความสอดคล้องระหว่างกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์กับวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีค่าดัชนีความสอดคล้องสูงกว่า 0.50 ซึ่งผ่านการประเมิน

2. ผลการทดลองระหว่างก่อนและหลังการใช้กิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของกลุ่มตัวอย่างในการทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนทดลองเท่ากับ 2.96 และหลังจากการจัดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.80 โดยรวมอยู่ในระดับดี และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการใช้กิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์เท่ากับ 0.89 และ 0.87 ตามลำดับ

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าคะแนนก่อนและหลังการใช้กิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยใช้การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยข้อมูลโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

นักเรียนมีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ หลังการใช้กิจกรรมนาฏศิลป์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.80 เมื่อพิจารณาเป็นแต่ละด้านขององค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์ ดังนี้

- ด้านความคิดริเริ่ม ความสามารถของนักเรียนในการคิดที่แปลกใหม่ เมื่อได้แสดงออกอย่างมีคุณค่า โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.60

- ด้านความคิดคล่องแคล่ว สามารถคิดได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว และคำนึงถึงความยากง่ายเพื่อให้ได้ความคิดที่ดีที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.48

- ด้านความคิดยืดหยุ่น สามารถคิดได้หลายทางอย่างอิสระจากความรู้ที่มีอยู่ได้ นำไปสร้างความคิดดัดแปลงไปจากสิ่งหนึ่งไปเป็นหลายประเภทได้ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.40

- ด้านความคิดละเอียดลออ ความคิดในรายละเอียดเพื่อตกแต่ง หรือขยายความคิดหลักให้มีความหมายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.36

9. อภิปรายผล

ในการวิจัยเรื่องการสร้างกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดตาลเอน (โสภณชนูปถัมภ์) สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. กิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นพบว่ามีประสิทธิภาพจากประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง เนื่องจากผู้วิจัยมีการศึกษาในกระบวนการสร้างเป็นไปอย่างมีระบบ ประกอบด้วย ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดกิจกรรมนาฏศิลป์ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และการนำเสนอนาฏศิลป์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มาสร้างเป็นกิจกรรมนาฏศิลป์ รวมถึงศึกษาทฤษฎีกระบวนการคิดสร้างสรรค์ของทอร์แรนซ์ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมนาฏศิลป์ และศึกษาองค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์ มาใช้ในการจัดกิจกรรมนาฏศิลป์และการประเมินความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 4 ด้าน คือ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดละเอียดลออ การจัดกิจกรรมนาฏศิลป์ในวิจัยเรื่องนี้ ได้แก่ กิจกรรมกลุ่ม บทบาทสมมติ การเคลื่อนไหวร่างกาย ภาษาท่า นาฏยศัพท์ และการประดิษฐ์ท่าประกอบเพลงหรือเรื่องเล่านิทาน เป็นต้น ซึ่งนักเรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างหลากหลาย เชื่อมโยงท่าทางได้อย่างกลมกลืนสอดคล้องกัน มีความสนใจและตั้งใจปฏิบัติกิจกรรม สามารถทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข ทั้งนี้เป็นเพราะกิจกรรมที่สร้างขึ้นมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมที่เป็นไปตามการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และกิจกรรมที่จัด เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างอิสระและตามศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัคราภรณ์ ศรีกาญจน์ (2553) ได้ศึกษาการสร้างและการประเมินคุณภาพชุดกิจกรรมศิลปะ และเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังฝึก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า ชุดกิจกรรมศิลปะที่สร้างขึ้นมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก และคะแนนความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับวอลลาสและโคแกน (Wallach and Kogan, 1965: 12-13) มีความเชื่อว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นการเชื่อมโยงสัมพันธ์ คนที่มีความคิดสร้างสรรค์คือคนที่สามารถคิดอะไรได้อย่างสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่ยิ่งคิดมากเท่าไร ยิ่งแสดงศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์มากเท่านั้น

2. ผลจากการสร้างกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งในแผนกิจกรรมนาฏศิลป์ประกอบไปด้วยจุดมุ่งหมายของกิจกรรม แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในกิจกรรม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้แบ่งกิจกรรมตามองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ผสมผสานกับทฤษฎีนาฏศิลป์ กระบวนการกลุ่ม ซึ่งใช้ระยะเวลาในการทำกิจกรรมทั้งหมด 10 ครั้ง

โดยผลของระดับการใช้กิจกรรมนาฏศิลป์ส่งเสริมด้านความคิดริเริ่ม ซึ่งหลังการใช้กิจกรรมนาฏศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สถิติโดยรวมสูงกว่าก่อนทำกิจกรรมนาฏศิลป์ โดยมีค่าเฉลี่ยหลังทำ 1.60 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า สาเหตุที่ผลการทดลองเป็นเช่นนี้เพราะนักเรียนได้รับกิจกรรมที่ได้ความคิดจากสิ่งที่เป็นพื้นฐานของการเคลื่อนไหวร่างกายได้อย่างอิสระ จึงทำให้กล้าคิด เพื่อทดสอบความคิดของตนเอง จึงเป็นการคิดริเริ่มจากประสบการณ์ที่มีอยู่ใน

ความคิดของตนเองปรับใช้ให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นและอาศัยจากสิ่งแวดล้อมต่างๆ ทำให้นักเรียนเกิดความคิดและเข้าใจสิ่งต่างๆ ในกิจกรรมนี้ได้ดี

กิจกรรมนาฏศิลป์ส่งเสริมด้านความคิดคล่องแคล่ว ซึ่งหลังการใช้กิจกรรมนาฏศิลป์เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนทำกิจกรรมเท่ากับ 1.48 เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนฝึกการหาคำตอบในการแสดงภาษาท่าอย่างรวดเร็ว จากการแสดงท่าทางที่เป็นธรรมชาติของตนเองอยู่แล้ว มาแสดงเป็นท่าที่สวยงามซึ่งใช้เวลาจำกัดและผนวกกับกิจกรรมกลุ่มที่สามารถช่วยแสดงความคิดออกมากับคนอื่นเพื่อให้ได้ความคิดที่สมบูรณ์ในการทำกิจกรรมด้านนี้

กิจกรรมนาฏศิลป์ที่มุ่งเน้นด้านความคิดยืดหยุ่นนั้น เป็นการพัฒนาความคิดของนักเรียนให้รู้จักความคิดที่ได้หลายมุมจากความรู้ทางด้านนาฏยศัพท์ที่มีอยู่แล้ว สามารถนำมาประกอบทำนาฏยศัพท์ให้เกิดเป็นท่ารำได้อีกหลายท่าซึ่งไม่ระบุว่าเป็นท่าผิดหรือถูก จึงทำให้นักเรียนสามารถกล้าคิดออกมาได้อย่างอิสระ และไม่ซ้ำกับความคิดเดิมๆ จึงเป็นผลให้ค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนทำกิจกรรมเท่ากับ 1.40

สุดท้ายกิจกรรมนาฏศิลป์ที่พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ส่งเสริมในด้านความคิดละเอียดลออนั้น มีผลให้ค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนทำกิจกรรมเท่ากับ 1.36 เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ใช้ความคิดจากความรู้ในการทำกิจกรรมที่ผ่านมาแล้วนั้น สามารถนำมาใส่รายละเอียดเพื่อให้ผลงานมีความแปลกใหม่ด้วยกิจกรรมการแสดงท่าสัตว์ประการเล่นีทานซึ่งเป็นการแสดงที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน จึงทำให้นักเรียนมีความคิดที่สามารถแต่งเติมในท่าทางประกอบได้เป็นอย่างดี

โดยผลของระดับกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ที่อยู่ในระดับดี นั้นเกิดจากการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์แต่ละครั้งนักเรียนจะคิดสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ เพิ่มขึ้นทุกครั้งซึ่งทำให้ผลงานมีรายละเอียดมากขึ้นรวมทั้งการที่นักเรียนได้สรุปผลงานของตนเองและสะท้อนความรู้สึกนึกคิดของตน เป็นการกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมะลิฉัตร เอื้ออาพันธ์ (2546: 35-36) กล่าวว่าการทำงานของสมองที่สามารถทำทนายต้องเกิดจากทำกิจกรรมที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของสมองซีกขวาที่เกี่ยวข้องเรื่องจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และความคิดแปลกใหม่

ด้วยกิจกรรมทั้งหมดนี้จากการพิจารณาหาค่าความสอดคล้อง (IOC) ของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านพบว่า กิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์มีค่าความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เท่ากับ 1.00 เพราะกิจกรรมนาฏศิลป์เป็นกิจกรรมที่มีความหลากหลายเช่น เล่นละคร แสดงบทบาทสมมติ การเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดสร้างสรรค์ท่าทางด้วยตนเอง แสดงออกเป็นตัวของตัวเองและมีการนำเสนอต่อผู้อื่น สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความสนุกสนานและท้าทายความสามารถได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นอิสระตามจินตนาการเพื่อได้ความคิดได้มาก และได้เร็วขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ของทอแรนซ์ที่กล่าวไว้ว่า กระบวนการคิดสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเมื่อเราคิดไปสู่จุดมุ่งหมาย ทำให้เริ่มคิดพยายามรวบรวมข้อเท็จจริงต่างๆ มาผสมกลมกลืนเกิดจินตนาการแล้วแสดงออกมาในรูปผลงาน

ประดิษฐ์สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่เริ่มคิดจะสร้างสรรค์ผลงาน คัดเลือกทำทางที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ให้มีความแปลกใหม่ สวยงามและเชื่อมโยงทำทางต่าง ๆ ให้กลมกลืนกันได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อารี รังสินนท์ ที่กล่าวไว้ว่าการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ควรสนับสนุนให้มีความคิดหลายๆ ด้าน คิดตลอดจนการแก้ปัญหาต่างๆ นำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ทำให้นักเรียนสนุกสนานและเกิดความคิดใหม่ๆ และช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ได้ดีขึ้นตามลำดับ

10. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ครูควรศึกษารายละเอียดของกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เข้าใจ และจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ให้ครบตามที่ระบุเอาไว้ หรืออาจมีการดัดแปลงให้เหมาะสมกับกิจกรรม เพื่อให้การปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนดำเนินไปอย่างมีลำดับ และบรรลุตามวัตถุประสงค์

2. ผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ และเข้าใจพัฒนาการของนักเรียนที่อยู่ในช่วงวัยสามารถพัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์ได้ เนื่องจากเป็นนักเรียนในวัยที่ยังเล็ก จึงควรดูแลกิจกรรมในทุกขั้นตอนอย่างตั้งใจและอดทนกับพฤติกรรมของนักเรียน เพื่อให้การจัดกิจกรรมมีประสิทธิภาพ

3. กิจกรรมนาฏศิลป์ ครูผู้สอนต้องมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ และส่งเสริมให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดสร้างสรรค์ความสามารถออกมาอย่างเต็มที่ ต้องสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้มีความเป็นกันเอง ไม่เน้นถูกผิด แต่คำนึงถึงนักเรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ นักเรียนมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมตามความสมัครใจ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการสร้างกิจกรรมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในสาระนาฏศิลป์อื่น ๆ และในระดับชั้นต่าง ๆ เพื่อให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. ควรมีการศึกษาโดยใช้กิจกรรมนาฏศิลป์ไปพัฒนากับตัวแปรอื่นๆ เช่น การเข้าสังคม ความกล้าแสดงออกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

3. ควรมีการศึกษาผลการจัดกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับอายุแตกต่างกันออกไป หรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียนกลุ่มนั้นๆ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). สำนักงานตัววัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง
กลุ่ม สาระการเรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร
แห่งประเทศไทย จำกัด.
- ชุตिकाญจน์ รุ่งเรือง. (2552). การเปรียบเทียบความรู้ ทักษะปฏิบัติและความคิดสร้างสรรค์
วิชานาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างการจัดการเรียนรู้ด้วย
กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ. วิทยานิพนธ์ คบ. (การจัด
การเรียนรู้). พระนครศรีอยุธยา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
ถ่ายเอกสาร.
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2545). คู่มือการเขียนและการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร:
ธารอักษร.
- ธานีรินทร์ เล็กเจริญ. (2556). ความคิดสร้างสรรค์ 02 (สมองกับการคิด 2). สืบค้นเมื่อ 26
พฤษภาคม 2558, จาก <http://mathsfree4u.blogspot.com>.
- นิษฐานันท์ ไทยเจริญศรี. (2553). ผลของการใช้เทคนิคระดมสมองตามแนวคิดของออสบอร์น
ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ปรินญา
นิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บุษกร พรหมหล้าวรรณ. (2549). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียน
วิชานาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนโดยการจัด
กิจกรรมการเรียนการสอนแบบ 4 MAT. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การประถมศึกษา).
กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ป. มหาจันทร์. (2539). สอนเด็กให้มีความสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ประพนธ์ พิสัยพันธุ์. (2541). ผลของการฝึกการรับรู้เชิงสุนทรีย์ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมาแตร์เดอี วิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประวิทย์ ฤทธิบูลย์. (2558). นาฏศิลป์สื่อทางวัฒนธรรมที่มากกว่าความบันเทิง. สาขาวิชา
นาฏศิลป์ไทย. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พาสนา จุฬรัตน์. (2548). **ความคิดสร้างสรรค์**. เอกสารประกอบการสอนวิชาความคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิมพ์ชนก คำชู. (2555). **การจัดกิจกรรมหลักสูตรตามแนวทางคาร์ล ออร์ฟ เพื่อพัฒนาทักษะในรายวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (เทคโนโลยีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร). ปทุมธานี: บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. ถ่ายเอกสาร.
- วัชร จารุสาร. (2551). **การพัฒนาการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์โดยใช้แนวทางคาร์ล ออร์ฟ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (สาขาวิชาพัฒนศึกษา). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- วิวัฒน์ เพชรศรี. (2552). **การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทางนาฏศิลป์ในระดับช่วงชั้นที่ 2**. ดุษฎีนิพนธ์ ปริญญาโท. (สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- สุวรรณ ก้อนทอง. (2547). **ผลการจัดกิจกรรมศิลปะประกอบเสียงดนตรีคลาสสิกที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.(การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อารี พันธุ์มณี. (2540). **ความคิดสร้างสรรค์กับการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร: ดันอ้อ แกรมมี.
- (2546). **จิตวิทยาสร้างสรรค์การเรียนการสอน**. กรุงเทพมหานคร: ไยใหม่.
- (2557). **ฝึกให้คิดเป็น คิดให้สร้างสรรค์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุษา สบฤกษ์. (2536). **การศึกษาพฤติกรรมการสอนนาฏศิลป์ในวิทยาลัยนาฏศิลป์**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
หนังสือราชการ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานบริหารและธุรการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 15644

ที่ ศธ 0519.12/ 5467 วันที่ ๑๖ ตุลาคม 2559

เรื่อง ขออนุญาตบุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการสำนักนวัตกรรมการเรียนรู้

เนื่องด้วย นางสาววีรภัทร จินตะไล นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศึกษา (ศิลปะการแสดงศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโท เรื่อง “การสร้างกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดตาลเอน (โคกนขุขุมปลั่งมรก) โดยมี อาจารย์ ดร.ปรวัน แพทยานนท์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ ดร.สุเมษย์ หนักหลัง เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบชุดกิจกรรม/แบบทดสอบ ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 082 197 5796

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาววีรภัทร จินตะไล และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานบริหารและธุรการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 15644

ที่ ศธ 0519.12/ 5 7 ๖7

วันที่ ๒๘ ตุลาคม 2559

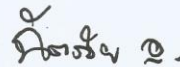
เรื่อง ขอเชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการสำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา

เนื่องด้วย นางสาววีรภัทร จินตะไล นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศึกษา (ศิลปะการแสดงศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโท เรื่อง “การสร้างกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดตาลเอน (โคกนขุณูปถัมภ์) โดยมี อาจารย์ ดร.ปรวิณ แพทยานนท์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ ดร.อัครา ประเสริฐสิน เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบชุดกิจกรรม/แบบทดสอบ ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 082 197 5796

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ที่ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาววีรภัทร จินตะไล และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศธ 0519.12/ 5467

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๑๘ ตุลาคม 2559

เรื่อง ขอเชิญบุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง

เนื่องด้วย นางสาววิรัชกร จินตะไล นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศึกษา (ศิลปะการแสดงศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโท เรื่อง "การสร้างกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดตาลเอน (โคกนขานุปลั้มภัก)" โดยมี อาจารย์ ดร.ปรวิ้น แพทยานนท์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ดร.สุขสันติ แวงวรรณ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบชุดกิจกรรม/แบบทดสอบ ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาววิรัชกร จินตะไล และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 082 197 5796

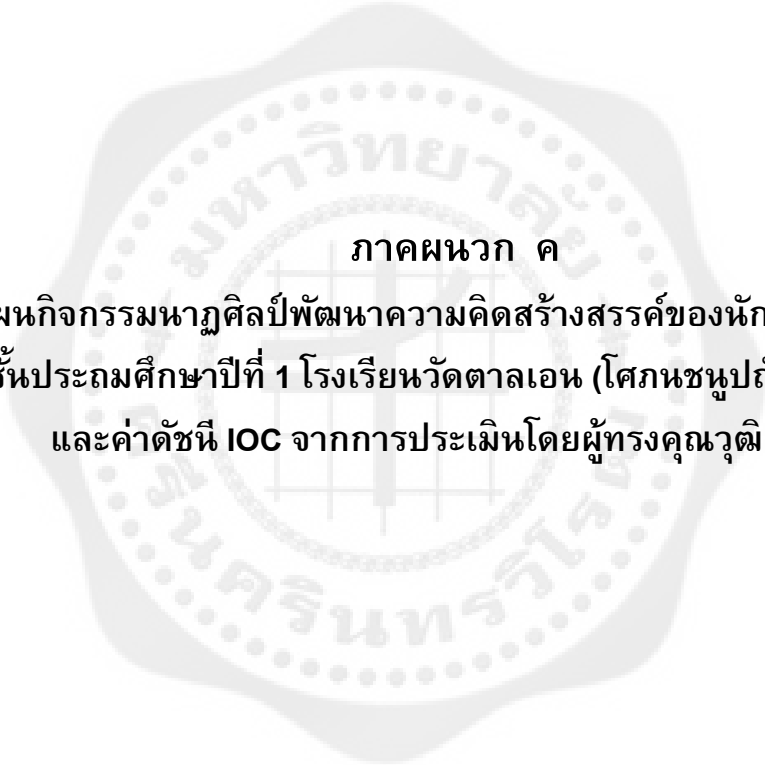

ภาคผนวก ข
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ดร.สุขสันติ แวงวรรณ อาจารย์ประจำหลักสูตร คณะศิลปศึกษา
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
2. อาจารย์ ดร.อัจฉรา ประเสริฐสิน สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. อาจารย์ ดร.สุเมษย์ หนกหลัง สำนักนวัตกรรมการเรียนรู้
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาคผนวก ค

แผนกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดตาลเอน (โศภนชนูปถัมภ์)
และค่าดัชนี IOC จากการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ตาราง 9 โครงสร้างกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ครั้งที่	กิจกรรม	ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์	จุดมุ่งหมาย	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	เวลา
1	ลีลามนุษย์	ความคิดริเริ่ม	คิดเข้าใจการเคลื่อนไหวร่างกายในลักษณะต่างๆ ได้ตามอิสระ สามารถนำไปปฏิบัติให้เข้ากับจังหวะดนตรีได้	<ol style="list-style-type: none"> ให้นักเรียนฟังจังหวะเพลงที่มีความแตกต่างกัน และร่วมกันอภิปราย ฝึกคิด "อวัยวะของร่างกายที่สามารถเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระ ส่วนใดบ้างและสามารถเคลื่อนไหวในรูปแบบใดบ้าง" นักเรียนสังเกตเคลื่อนไหวร่างกายของตนเองอย่างอิสระ และเคลื่อนไหวพร้อมกับจังหวะดนตรี แสดงบทบาทสมมุติเลียนแบบการเคลื่อนไหวของมนุษย์ เช่น การเดินของคนแก่ ผู้ชายชาติทหาร ผู้หญิงนางสาวไทย เป็นต้น ร่วมอภิปรายเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวอย่างอิสระ 	1 ชั่วโมง
2	ลีลาธรรมชาติ	ความคิดริเริ่ม	คิดเข้าใจการเคลื่อนไหวร่างกายในลักษณะต่างๆ ได้ตามอิสระ สามารถนำไปปฏิบัติให้เข้ากับจังหวะดนตรีได้	<ol style="list-style-type: none"> นักเรียนเคลื่อนไหวร่างกายแสดงท่าทางตามความรู้สึกนึกคิด และอารมณ์ตามจังหวะเพลงช้าหรือเร็ว เคลื่อนไหวร่างกายไปหาเพื่อนที่ทำท่าคล้ายกันแล้วจับเป็นกลุ่ม ครูมีอุปกรณ์คือ ริบบิ้นหลากสี ให้นักเรียนเคลื่อนไหวในวงกลมตามเสียงจังหวะกลอง เมื่อมีสัญญาณหยุด ให้หยิบริบบิ้นขึ้นมา ได้ริบบิ้นสีใด นักเรียนจะต้องทำตามโจทย์คือ สีแดง เคลื่อนไหวเหมือนเปลวไฟ สีฟ้า เคลื่อนไหวเหมือนสายน้ำ 	1 ชั่วโมง

ตาราง 9 (ต่อ)

ครั้งที่	กิจกรรม	ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์	จุดมุ่งหมาย	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	เวลา
				<p>สีเขียว เคลื่อนไหวเหมือนต้นไม้ สีขาว เคลื่อนไหวเหมือนก้อนเมฆ</p> <p>5. เมื่อหยิบริบบิ้นแล้วให้นักเรียนเคลื่อนไหวตามโจทย์สีริบบิ้น เคลื่อนไหวตามวงกลมตามจังหวะเสียงกลองต่อไป</p> <p>6. นักเรียนร่วมกันสรุปและเสนอความคิดเห็นการใช้ร่างกายในการเคลื่อนไหวเหมือนธรรมชาติ</p>	
3	เคลื่อนไหวอย่างมีลีลา	ความคิด คล่องแคล่ว	เข้าใจภาษาท่าเป็น การแสดง กิริยา ท่าทางแทนคำพูด และ อารมณ์ ดัดแปลงมาจาก ธรรมชาติ ใช้ ประกอบท่ารำ พื้นฐาน	<p>1. ครูขอตัวแทนนักเรียน 1 คน ทำท่าอากัปกิริยาที่ครูบอก เช่น หิวข้าว ซึ่งให้นักเรียนทำท่าจากความคิดของตนเอง แสดงออกให้เพื่อนได้เห็น</p> <p>2. ครูเพิ่มเติมท่าทางของเพื่อนที่ยกตัวอย่างว่ามีการใช้ภาษาสื่อความหมาย</p> <p>3. จับฉลากชื่อภาษาท่าคนละ 1 ชิ้น แล้วศึกษาลักษณะภาษาท่าของตนเอง นำภาษาท่าแต่ละท่ามารวมกันอภิปรายแตกต่างกันอย่างไร แยกภาษาท่าเป็นหมวดหมู่</p> <p>4. นักเรียนจับกลุ่มละ 5 คน นำภาษาท่ามาคิดเป็นประโยค 3 ประโยค</p> <p>5. แต่ละกลุ่มนำประโยคภาษาท่าปฏิบัติให้เพื่อนได้คิดคือ ประโยคอะไร ร่วมอภิปรายและแสดงความรู้สึกต่อการแสดงของตนเอง</p>	1 ชั่วโมง

ตาราง 9 (ต่อ)

ครั้งที่	กิจกรรม	ส่งเสริมความคิด สร้างสรรค์	จุดมุ่งหมาย	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	เวลา
4	แสร้งคิด ประดิษฐ์ท่า	ความคิด คล่องแคล่ว	เข้าใจภาษาท่า เป็นการแสดง กิริยาท่าทาง แทนคำพูดและ อารมณ์ที่ดัดแปลง มาจากธรรมชาติ ใช้ประกอบท่ารำ พื้นฐาน	1. นักเรียนทบทวนการปฏิบัติภาษา ท่า 2. นักเรียนเข้ากลุ่มละ 5 คน เพื่อทำ กิจกรรมภาษาท่า 3. ครูมีกล่องปริศนาคำภาษาท่า ให้ นักเรียนตัวแทนกลุ่ม คิดท่าที่ตัวเอง จับขึ้นมาให้ได้ใช้เวลา 5 วินาที เช่น คำว่า “ไป” นักเรียนคิดท่าให้ตรงกับ ความหมายมากที่สุด ส่งตัวแทน สลับกันขึ้นมาต่อไป 4. นักเรียนสังเกตเนื้อเพลงนกน้อย ที่ครูเปิด คิดท่าทางจากภาษาท่า กลุ่มละ 1 บรรทัด 5. เสนอท่าทางทีละกลุ่ม และนำมา เชื่อมทำนองเนื้อเพลงต่อกัน ให้ สมบูรณ์จบเพลง	1 ชั่วโมง
5	สร้างท่าลีลา รำ	ความคิด ยืดหยุ่น	มีทักษะในการ แสดงนาฏยศัพท์ และเคลื่อนไหว ร่างกายตาม จังหวะอย่าง สร้างสรรค์	1. นักเรียนปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ จีบ ตั้งวง โดยเล่นเป็นเกมส์คำสั่ง แสดง ท่าตามคำสั่งครู 2. ปฏิบัติท่าชอยเท้า ย่ำเท้า ใช้ เสียงกลองเป็นจังหวะ ตีรัว ให้ชอย เท้า ตีสม่าเสมอให้ย่ำเท้า 3. สมมติเป็นร้านขายตุ๊กตารำไทย นักเรียนเป็นตุ๊กตารำไทย 4. ตุ๊กตารำไทยฟังสัญญาณจังหวะ กลองตีแล้วปฏิบัติท่า เมื่อกลองหยุด ตุ๊กตารำไทยจะต้องหยุดนิ่งเป็นท่า นาฏยศัพท์จีบตั้งวง คิดท่าวาง ตำแหน่งเอง ทำเช่นนี้ 3 รอบไม่ซ้ำ ตำแหน่งกัน 5. นักเรียนสังเกตท่าที่เกิดขึ้นแล้ว ร่วมกันยกตัวอย่างท่ามีท่าอะไรบ้าง	1 ชั่วโมง

ตาราง 9 (ต่อ)

ครั้งที่	กิจกรรม	ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์	จุดมุ่งหมาย	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	เวลา
6	ลีลาจินตนาการ	ความคิดยืดหยุ่น	มีทักษะในการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ให้เป็นท่ารำที่ปรับปรุงขึ้นให้มีความหลากหลายอย่างสร้างสรรค์	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนจับคู่กับเพื่อนทบทวนนาฏยศัพท์ 2. นักเรียน 1 คน คิดทำนาฏยศัพท์มือ 1 ท่า ตำแหน่งใดก็ได้ นักเรียนอีก 1 คน คิดท่าเท่า 1 ท่า แล้วนำท่าทั้งสองคนทำร่วมกันแล้วนำเสนอ 3. เสนอท่าแต่ละคู่ ร่วมกันสังเกตแล้วคิดเห็นว่าควรเพิ่มปรับปรุงสวนใดของท่ารำ 4. มีภาพท่ารำ “ท่าสอดสร้อยมาลา” ให้นักเรียนสังเกตมีนาฏยศัพท์ใดบ้าง 5. นักเรียนนำนาฏยศัพท์จากท่าสอดสร้อยมาลา คิดประดิษฐ์ท่าขึ้นเกิดเป็นท่าใหม่ 3 ท่า 6. นำเสนอท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่แล้วเพื่อนร่วมกันสังเกต เลือกท่าที่ชอบมากที่สุดในแต่ละคู่ 	1 ชั่วโมง
7	เรียงลีลาทำประกอบ	ความคิดละเอียดลออ	การประดิษฐ์ท่าทางจากภาษาท่าและนาฏยศัพท์เป็นกิจกรรมกลุ่มที่ฝึกให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงท่าประกอบเรื่องราวและกลมกลืนกับเรื่องราว	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูนำวงล้อภาพสัตว์ต่างๆ ทำกิจกรรม 2. ส่งตัวแทนมาหมุนวงล้อ ได้สัตว์ตัวใด นักเรียนคิดท่าสัตว์ตัวนั้นอย่างอิสระจากภาษาท่าและนาฏยศัพท์ ทำกิจกรรม 3-4 รอบ เพื่อให้ออกแบบด้วยตนเอง 3. จับกลุ่มละ 5 คน ส่งตัวแทนกลุ่มหมุนวงล้อ ได้สัตว์ตัวใด สมาชิกกลุ่มช่วยกันคิดท่าสัตว์ตัวนั้นโดยใช้สมาชิกกลุ่มต่อกันให้ได้สัตว์ 1 ตัว 4. แต่ละกลุ่มเสนอท่าสัตว์จากการต่อทำสมาชิก ให้ตรงกับความหมายและรายละเอียดของท่าให้แปลกใหม่ 	1 ชั่วโมง

ตาราง 9 (ต่อ)

ครั้งที่	กิจกรรม	ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์	จุดมุ่งหมาย	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	เวลา
8	ตัวท่าแห่งลีลา	ความคิดละเอียดลออ	การประดิษฐ์ท่าทางเป็นกิจกรรมกลุ่มที่ฝึกให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงท่าประกอบเรื่องราวและกลมกลืนกับเรื่องราว	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนดูการแสดงเรื่อง กบเลือกนาย 2. สังเกตองค์ประกอบในเรื่อง เช่น สัตว์ ต้นไม้ สิ่งแวดล้อม 3. จับกลุ่มละ 6 คน เลือกตอนที่ชอบในเรื่อง ออกมาเป็นท่าทางภาพหนึ่ง 1 ภาพ 4. นักเรียนคิดทำในองค์ประกอบและประดิษฐ์ท่าทางให้สื่อความหมายตรงกับเรื่องราว ใส่รายละเอียดทำในภาพหนึ่ง 5. แต่ละกลุ่มออกมานำเสนอท่าประกอบเรื่องราวที่เลือกไว้แล้ว ช่วยกันสังเกตท่าประกอบแต่ละกลุ่มที่สื่อความหมายได้ดี 	1 ชั่วโมง
9	การแสดงผลงาน (ซ้อมใหญ่)	ความคิดริเริ่ม ความคิด คล่องแคล่ว	มีทักษะการเคลื่อนไหวร่างกาย ภาษาทำนาฏศัพท์ และท่าประกอบเพลงและเรื่องราวในการส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดผลงานใหม่	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูสนทนากับนักเรียนในกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติมาสามารถนำมาจัดการแสดงได้หรือไม่ 2. นักเรียนจับกลุ่ม 3 กลุ่ม โดยมีเพลงกอไผ่ เป็นโจทย์ในการเสนอผลงานนี้ 3. นักเรียนร่วมกันคิดสร้างสรรค์ผลงานเพลงนี้ โดยนำทักษะการเคลื่อนไหวร่างกาย ภาษาทำนาฏศัพท์ ท่าประกอบเพลงและเรื่องราวมาใช้ 4. นักเรียนเข้ากลุ่มซ้อมการแสดงที่จะแสดงโดยครูให้คำแนะนำและช่วยเหลือแก้ไขให้ดีขึ้นและเหมาะสม 	1 ชั่วโมง

ตาราง 9 (ต่อ)

ครั้งที่	กิจกรรม	ส่งเสริมความคิด สร้างสรรค์	จุดมุ่งหมาย	ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	เวลา
10	การ แสดงผล งาน	ความคิดยืดหยุ่น ความคิด ละเอียดละออ	มีทักษะการ เคลื่อนไหว ร่างกาย ภาษา ท่า นาฏศัพท์ และท่า ประกอบเพลง และเรื่องราว ในการ ส่งเสริมการคิด สร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดผล งานใหม่	1. นักเรียนร่วมกันซ้อมการแสดง และปรับปรุงการแสดงของตนเอง จากกิจกรรมที่ผ่านมา 2. นักเรียนคิดเพิ่มเติมกระบวนท่า การแสดงและใส่รายละเอียดใน ผลงานของตนเองเพื่อให้มีความ สวยงาม 3. ครูและนักเรียนทบทวนการแสดง ที่จะเสนอในชั้นเรียน ร่วมกันสร้างข้อตกลงในการปฏิบัติตน ในการชมการแสดง 4. เริ่มการแสดงผลงานของนักเรียน 5. ร่วมกันสรุปถึงกิจกรรมและ ประเมินพฤติกรรมและแบบทดสอบ ความคิดสร้างสรรค์ในการทำ กิจกรรมนาฏศิลป์	1 ชั่วโมง

แผนกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ครั้งที่ 1

1. ชื่อกิจกรรม ลีลามนุษย์

2. เวลา 1 ชั่วโมง

3. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดริเริ่ม

4. จุดมุ่งหมาย

คิดและเข้าใจการเคลื่อนไหวร่างกายในลักษณะต่างๆ ได้ตามอิสระสามารถนำไปปฏิบัติให้เข้ากับจังหวะดนตรีได้

5. วิธีดำเนินกิจกรรม

ขั้นที่ 1 ขั้นเริ่มต้น

1. ครูเปิดการทักทายด้วยจังหวะเพลงที่มีความหลากหลาย พร้อมกับให้นักเรียนปรบมือตามจังหวะเพลงอย่างอิสระ

2. นักเรียนกับครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับจังหวะเพลงที่ได้ฟังและมีความแตกต่างกันอย่างไร

ขั้นที่ 2 ขั้นครุ่นคิด

3. ครูให้นักเรียนคิด “อวัยวะของร่างกายที่สามารถเคลื่อนไหวได้อย่างอิสระ ส่วนใดบ้างและสามารถเคลื่อนไหวในรูปแบบใดบ้าง” แล้วร่วมกันอภิปราย

ขั้นที่ 3 ขั้นเกิดความคิด

4. ให้นักเรียนสังเกตอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายตนเอง แล้วลองเคลื่อนไหวที่ละส่วนตามความสามารถของตนเอง

5. ครูให้นักเรียนสาธิตการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของตนเอง พร้อมกับจังหวะดนตรีที่ละคนให้เพื่อนดู

ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุง

6. นักเรียนแสดงบทบาทสมมุติเลียนแบบการเคลื่อนไหวของมนุษย์ เช่น คนแก่ ผู้ชายชาติทหาร ผู้หญิงนางสาวไทย

7. ครูสรุปเรื่องการเคลื่อนไหวของมนุษย์แล้วซักถามนักเรียนเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องที่ปฏิบัติ

6. สื่อ/ แหล่งเรียนรู้

- แถบบันทึกเพลงประกอบ

7. การวัดผลและประเมินผล

- สังเกตพฤติกรรมและการประเมินการเข้าร่วมและทำกิจกรรม

แนวคิดของกิจกรรมนาฏศิลป์ครั้งที่ 1

แนวคิดของทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์

องค์ประกอบพื้นฐานตามทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ คือ ความคิดริเริ่ม เป็นลักษณะความคิดที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกจำเป็นต้องอาศัยลักษณะความกล้าคิด กล้าลอง เพื่อทดสอบความคิดของตน บ่อยครั้งที่ความคิดริเริ่มจำเป็นต้องอาศัยความคิดจินตนาการ หรือที่เรียกว่า จินตนาการประยุกต์

แนวคิดของทฤษฎีนาฏศิลป์

การเคลื่อนไหวร่างกาย ตามทฤษฎีนาฏศิลป์เป็นพื้นฐานในการแสดงท่าทางออกมาจากร่างกาย ต้องรู้จักการอวัยวะของร่างกายได้อิสระ และต่อเนื่องทำให้เกิดท่าทางที่สวยงาม

แผนกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ครั้งที่ 2

1. ชื่อกิจกรรม ลีลาธรรมชาติ

2. เวลา 1 ชั่วโมง

3. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดริเริ่ม

4. จุดมุ่งหมาย

คิดและเข้าใจการเคลื่อนไหวร่างกายในลักษณะต่างๆ ได้ตามอิสระสามารถนำไปปฏิบัติให้เข้ากับจังหวะดนตรีได้

5. วิธีดำเนินกิจกรรม

ขั้นที่ 1 ขั้นเริ่มต้น

1. นักเรียนเคลื่อนไหวร่างกายแสดงท่าทางตามความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ตามจังหวะเพลงช้าหรือเร็ว และเคลื่อนไหวร่างกายไปหาเพื่อนที่ทำท่าคล้ายกันจับเป็นกลุ่ม

ขั้นที่ 2 ขั้นครุ่นคิด

2. ให้นักเรียนคิดถึงธรรมชาติที่อยู่รอบตัวเรา เช่น สัตว์ สิ่งของ สายลม น้ำ ที่สามารถเคลื่อนไหวได้

3. ครูมีอุปกรณ์ริบบิ้นหลากสีเป็นอุปกรณ์ ให้นักเรียนทำทีละกลุ่ม เคลื่อนไหวในวงกลมตามเสียงจังหวะกลองเมื่อสัญญาณกลองหยุด ให้หยิบริบบิ้นขึ้นมา

ขั้นที่ 3 ขั้นเกิดความคิด

4. นักเรียนได้ริบบิ้นสีใด นักเรียนจะต้องทำตามโจทย์คือ สีแดง เคลื่อนไหวเหมือนเปลวไฟ สีฟ้า เคลื่อนไหวเหมือนสายน้ำ สีเขียว เคลื่อนไหวเหมือนต้นไม้ สีขาว เคลื่อนไหวเหมือนก้อนเมฆ

5. เมื่อจบกิจกรรม 1 รอบ เปลี่ยนให้อีกกลุ่มปฏิบัติเช่นเดียวกัน

ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุง

6. นักเรียนแสดงความคิดเห็น การเคลื่อนไหวของธรรมชาติและความรู้สึกต่อการแสดงออกของตนเอง

6. สื่อ/ แหล่งเรียนรู้

- แถบบันทึกเสียงเพลง
- กลอง
- ริบบิ้น

7. การวัดผลและประเมินผล

- สังเกตพฤติกรรมและการประเมินการเข้าร่วมและทำกิจกรรม

แนวคิดของกิจกรรมนาฏศิลป์ครั้งที่ 2

แนวคิดของทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์

องค์ประกอบพื้นฐานตามทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ คือ ความคิดริเริ่ม เป็นลักษณะความคิดที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกจำเป็นต้องอาศัยลักษณะความกล้าคิด กล้าลอง เพื่อทดสอบความคิดของตน บ่อยครั้งที่ความคิดริเริ่มจำเป็นต้องอาศัยความคิดจินตนาการ หรือที่เรียกว่า จินตนาการประยุกต์

แนวคิดของทฤษฎีนาฏศิลป์

การเคลื่อนไหวร่างกายง่าย ๆ ตามทฤษฎีนาฏศิลป์เป็นพื้นฐานในการแสดงท่าทางออกมาจากร่างกาย ต้องรู้จักการอวัยวะของร่างกายได้อิสระ และต่อเนื่องทำให้เกิดท่าทางที่สวยงาม

แผนกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ครั้งที่ 3

1. ชื่อกิจกรรม เคลื่อนไหวอย่างมีลีลา
2. เวลา 1 ชั่วโมง
3. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดคล่องแคล่ว
4. จุดมุ่งหมาย

เข้าใจภาษาท่าเป็นการแสดงกิริยาท่าทางแทนคำพูดและอารมณ์ต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะดัดแปลงมาจากธรรมชาติ และใช้ประกอบเป็นท่ารำพื้นฐาน

5. วิธีดำเนินกิจกรรม

ขั้นที่ 1 ขั้นเริ่มต้น

1. ครูขอตัวแทนนักเรียน 1 คน ทำท่าอากัปกิริยาที่ครูได้บอก เช่น หิวข้าว ซึ่งทำทำให้เพื่อนดูโดยออกแบบท่าทางจากความคิดของตนเอง
2. ครูอธิบายเพิ่มเติมและแนะนำท่าทางของเพื่อนที่ออกมายกตัวอย่างว่ามีการใช้ภาษาร่างกายสื่อความหมาย

ขั้นที่ 2 ขั้นครุ่นคิด

3. นักเรียนจับฉลากชื่อภาษาท่าคนละ 1 ท่า
4. นักเรียนศึกษาลักษณะของภาษาท่าที่ตนเองจับฉลากได้และฝึกปฏิบัติจนคล่อง
5. ครูให้นักเรียนศึกษาภาษาท่าแต่ละท่าที่ครูกำหนดให้แตกต่างกันอย่างไร แล้วแยกออกเป็นหมวดหมู่ นำมาอภิปรายร่วมกัน

ขั้นที่ 3 ขั้นเกิดความคิด

6. ให้นักเรียนจับกลุ่มละ 5 คน ครูนำภาษาท่าให้แต่ละกลุ่มร่วมกันคิดเป็นประโยค 3 ประโยคแล้วปฏิบัติออกมาเป็นภาษาท่าให้เพื่อนกลุ่มอื่นได้คิดคือประโยคอย่างไร

ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุง

7. ครูสาธิตการใช้ภาษาท่าที่ถูกต้องเพิ่มเติมแล้วให้นักเรียนฝึกปฏิบัติตามให้เกิดความสวยงามถูกต้อง
8. ครูสรุปกิจกรรมที่เรียนมา และนักเรียนแสดงความรู้สึกต่อการแสดงของตนเองให้เพื่อน ๆ ฟังทีละคน

6. สื่อ/ แหล่งเรียนรู้

- บัตรคำภาษาท่า

7. การวัดผลและประเมินผล

- สังเกตพฤติกรรมและการประเมินการเข้าร่วมและทำกิจกรรม

แนวคิดของกิจกรรมนาฏศิลป์ครั้งที่ 3

แนวคิดของทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์

องค์ประกอบพื้นฐานที่สองตามทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ คือ ความคิดคล่องแคล่ว เป็นความสามารถของบุคคลในการคิดหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว และในเวลาจำกัด

แนวคิดของทฤษฎีนาฏศิลป์

ภาษาทำนาฏศิลป์เป็นท่ารำที่มนุษย์ได้ปรุงแต่งจากลีลาธรรมชาติให้สวยงาม ซึ่งเป็นกริยาปกติวิสัยของมนุษย์ การสื่อความหมายแทนคำพูด อารมณ์ความรู้สึกจะแสดงออกเป็นท่าทางนาฏศิลป์

แผนกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ครั้งที่ 4

1. ชื่อกิจกรรม แสรั้งคิดประดิษฐ์ท่า

2. เวลา 1 ชั่วโมง

3. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดคล่องแคล่ว

4. จุดมุ่งหมาย

เข้าใจภาษาท่าเป็นการแสดงกิริยาท่าทางแทนคำพูดและอารมณ์ต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะดัดแปลงมาจากธรรมชาติ และใช้ประกอบเป็นท่ารำพื้นฐาน

5. วิธีดำเนินกิจกรรม

ขั้นที่ 1 ขั้นเริ่มต้น

1. นักเรียนทบทวนการปฏิบัติภาษาท่าที่ได้ร่วมกิจกรรมครั้งที่แล้ว
2. นักเรียนเข้ากลุ่มละ 5 คน เพื่อทำกิจกรรมภาษาท่า

ขั้นที่ 2 ขั้นครุ่นคิด

3. กิจกรรมปริศนาภาษาท่า ให้นักเรียนตัวแทนกลุ่ม ออกมาจับคำปริศนาในกล่อง เมื่อได้คำใด ให้นักเรียนคิดท่าที่ตัวเองจับขึ้นมา โดยมีเวลาคิด 5 วินาที เช่น คำว่า “ไป” นักเรียนคิดท่าให้ตรงกับความหมายมากที่สุด แล้วส่งตัวแทนสลับกันขึ้นมาทำต่อไป

ขั้นที่ 3 ขั้นเกิดความคิด

4. ครูเปิดเพลงนกน้อย นักเรียนสังเกตเนื้อเพลงนกน้อยที่ครูเปิดท่าทางจากภาษาท่ากลุ่มละ 1 บรรทัด ให้ท่าที่คิดนั้นตรงกับความหมายของเนื้อเพลง

5. ให้นักเรียนเสนอท่าประกอบที่ละกลุ่ม ตามเนื้อเพลงก่อนหลัง และนำมาเชื่อมทำนองเพลงต่อกันให้สมบูรณ์จนจบเพลง

ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุง

6. เมื่อแสดงเสร็จให้เพื่อนแสดงความรู้สึกต่อการแสดงของกลุ่มตนเอง ครูสรุปกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติในชั่วโมงนี้ แล้วชมเชยต่อการแสดงของทุกกลุ่ม

6. สื่อ/ แหล่งเรียนรู้

- กล่องปริศนาภาษาท่า
- แอบบันทีกเสียงเพลงนกน้อย

7. การวัดผลและประเมินผล

- สังเกตพฤติกรรมและการประเมินการเข้าร่วมและทำกิจกรรม

แนวคิดของกิจกรรมนาฏศิลป์ครั้งที่ 4

แนวคิดของทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์

องค์ประกอบพื้นฐานที่สองตามทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ คือ ความคิดคล่องแคล่ว เป็นความสามารถของบุคคลในการคิดหาคำตอบได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว และมีปริมาณมากในเวลาจำกัด

แนวคิดของทฤษฎีนาฏศิลป์

การแสดงสำหรับเด็ก เป็นการแสดงที่มีเนื้อร้องเข้าใจง่าย และดนตรีไม่เร็วเกินไป ประกอบกับภาษาทำนาฏศิลป์เป็นท่ารำที่แสดงออกเป็นท่าทางนาฏศิลป์ที่สวยงาม

เพลงนกน้อย

เนื้อร้อง ฉันทน์ ขำวิไล และคณะ

ทำนอง ต้อยตลิ่ง

นกเอยนกน้อย น้อย	เจ้าค่อยค่อยเคลื่อนคล้อยมา
พวกเรานี้เฝ้าคอยหา	มาเถิดมาขอให้ข้าชม
นกเอยนกน้อย น้อย	บินลอยตามสายลม
ปีกกางางสวยสม	บินเล่นลมระเร่ใจ
นกเอยนกน้อย น้อย	บินลอยตามลมไป
บอกแม่ว่าดวงใจ	แม้อยู่ไกลคะนึ่งถึง

แผนกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ครั้งที่ 5

1. ชื่อกิจกรรม สร้างท่าลีลารำ

2. เวลา 1 ชั่วโมง

3. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดยืดหยุ่น

4 จุดมุ่งหมาย

มีทักษะในการแสดงนาฏยศัพท์และเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะอย่างสรรค์

5. วิธีดำเนินกิจกรรม

ขั้นที่ 1 ขั้นเริ่มต้น

1. นักเรียนปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ จีบ ตั้งวง เล่นเป็นเกมส์คำสั่ง แสดงท่าตามคำสั่งครู

2. นักเรียนปฏิบัติท่าชวยเท้า ย่ำเท้า โดยใช้เสียงกลองเป็นสัญญาณจังหวะ ตีรัวให้

ชวยเท้า ตีสม่าเสมอให้ย่ำเท้า

ขั้นที่ 2 ขั้นครุ่นคิด

3. กิจกรรมร้านขายตุ๊กตารำไทย ครูสมมติให้นักเรียนเปิดร้านขายตุ๊กตารำไทย โดยมีนักเรียนเป็นตุ๊กตารำไทย กับนักเรียนตีกลอง

ขั้นที่ 3 ขั้นเกิดความคิด

4. ตุ๊กตารำไทยฟังสัญญาณจังหวะตีกลองแล้วปฏิบัติท่า เมื่อกลองหยุดตุ๊กตารำไทยจะต้องหยุดนิ่งเป็นทำนาฏยศัพท์ จีบ ตั้งวง โดยทำนั้นนักเรียนจะต้องคิดการวางตำแหน่งของตัวเองตรงไหนก็ได้ ทำเช่นนี้ 3 รอบ โดยไม่ซ้ำตำแหน่งกัน

ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุง

5. นักเรียนสังเกตท่าที่เกิดขึ้นระหว่ากลองหยุดตี แล้วร่วมกันเสนอความคิดเห็น ยกตัวอย่างทำนั้น ๆ มีท่าปฏิบัติใดบ้าง

6. นักเรียนร่วมกันสรุปและเสนอความคิดเห็นการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์และสามารถนำไปต่อยอดไปเป็นการปฏิบัติทำรำหลายท่าๆได้หรือไม่

6. สื่อ/ แหล่งเรียนรู้

- กลอง

7. การวัดผลและประเมินผล

- สังเกตพฤติกรรมและการประเมินการเข้าร่วมและทำกิจกรรม

แนวคิดของกิจกรรมนาฏศิลป์ครั้งที่ 5

แนวคิดของทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์

องค์ประกอบพื้นฐานที่สามของทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ คือ ความคิดยืดหยุ่น เป็นความสามารถของบุคคลในการคิดหาคำตอบได้หลายประเภทและหลายทิศทางเพิ่มคุณภาพความคิดให้มากขึ้น

แนวคิดของทฤษฎีนาฏศิลป์

นาฏยศัพท์ ใช้เรียกรูปวิธีปฏิบัติท่าทางของนาฏศิลป์ สามารถสื่อความหมายกันได้ ตามวัยของนักเรียนสามารถปฏิบัติทำนาฏยศัพท์เบื้องต้นได้และสามารถสร้างสรรค์ท่าต่างๆ จากทำนาฏยศัพท์ให้เกิดเป็นท่ารำที่แปลกใหม่ด้วยกระบวนการคิดของตนเอง

แผนกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ครั้งที่ 6

1. ชื่อกิจกรรม สัมพันธ์จินตนาการ

2. เวลา 1 ชั่วโมง

3. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดยืดหยุ่น

4. จุดมุ่งหมาย

มีทักษะในการปฏิบัติทำนาฏยศัพท์ให้เป็นท่ารำที่ปรับปรุงขึ้นให้มีความหลากหลายอย่างสร้างสรรค์

5. วิธีดำเนินกิจกรรม

ขั้นที่ 1 ขั้นเริ่มต้น

1. นักเรียนจับคู่กับเพื่อน และทบทวนทำนาฏยศัพท์ที่ได้ปฏิบัติจากกิจกรรมที่ผ่านมา

ขั้นที่ 2 ขั้นครุ่นคิด

2. กิจกรรมต่อทำสัมพันธ์ ให้นักเรียน 1 คน คิดทำนาฏยศัพท์มือ 1 ท่า ตำแหน่งใดก็ได้ ให้นักเรียนอีก 1 คน คิดท่าเท้า 1 ท่า แล้วนำท่าทั้งสองมาปฏิบัติร่วมกัน

3. แต่ละคู่นำเสนอท่าของตนเอง แล้วร่วมกันสังเกตพร้อมเสนอความคิดเห็นว่าท่าของแต่ละคู่ นั้นสามารถเพิ่มเติม หรือปรับปรุงส่วนใดของท่ารำ

ขั้นที่ 3 ขั้นเกิดความคิด

4. มีภาพท่ารำ “ท่าสอดสร้อยมาลา” ให้นักเรียนสังเกตมีนาฏยศัพท์ใดบ้าง แล้วช่วยอธิบาย

5. นักเรียนนำนาฏยศัพท์จากท่าสอดสร้อยมาลา คิดประดิษฐ์ท่าขึ้นให้เกิดเป็นท่าใหม่ 3 ท่า จากภาพตัวอย่าง

ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุง

6. นักเรียนนำเสนอท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ 3 ท่าหน้าชั้นเรียน โดยปฏิบัติให้ชัดเจนของแต่ละท่า

7. นักเรียนร่วมกันสังเกตท่ารำของเพื่อน แล้วเลือกท่ารำของเพื่อนที่ชอบมากที่สุดในแต่ละคู่ และร่วมกันเสนอความคิดเห็นว่าควรปรับปรุงและแก้ไขเพื่อให้เป็นท่ารำที่สวยงาม

6. สื่อ/ แหล่งเรียนรู้

- บัตรภาพท่ารำสอดสร้อยมาลา

7. การวัดผลและประเมินผล

- สังเกตพฤติกรรมและการประเมินการเข้าร่วมและทำกิจกรรม

แนวคิดของกิจกรรมนาฏศิลป์ครั้งที่ 6

แนวคิดของทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์

องค์ประกอบพื้นฐานที่สามของทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ คือ ความคิดยืดหยุ่น เป็นความสามารถของบุคคลในการคิดหาคำตอบได้หลายประเภทและหลายทิศทางเพิ่มคุณภาพความคิดให้มากขึ้น

แนวคิดของทฤษฎีนาฏศิลป์

นาฏยศัพท์ ใช้เรียกรูปวิธีปฏิบัติท่าทางของนาฏศิลป์ สามารถสื่อความหมายกันได้ ตามวัยของนักเรียนสามารถปฏิบัติทำนาฏยศัพท์เบื้องต้นได้และสามารถสร้างสรรค์ท่าต่างๆ จากทำนาฏยศัพท์ให้เกิดเป็นท่ารำที่แปลกใหม่ด้วยกระบวนการคิดของตนเอง

แผนกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ครั้งที่ 7

1. ชื่อกิจกรรม เริงลีลาท่าประกอบ
2. เวลา 1 ชั่วโมง
3. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดละเอียดลออ
4. จุดมุ่งหมาย

การประดิษฐ์ท่าทางจากภาษาท่าและนาฏยศัพท์เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงท่าประกอบเรื่องราวและกลมกลืนกับเรื่องราว

5. วิธีดำเนินกิจกรรม

ขั้นที่ 1 ขั้นเริ่มต้น

1. ครูนำวงล้อภาพสัตว์ต่าง ๆ ให้นักเรียนทำกิจกรรม
2. ครูอธิบายถึงสัตว์ที่มีอยู่ในวงล้อว่ามีสัตว์ตัวใดบ้าง เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักกับสัตว์แต่ละตัว

ขั้นที่ 2 ขั้นครุ่นคิด

3. ส่งตัวแทนนักเรียนมาหมุนวงล้อ ได้สัตว์ตัวใด นักเรียนคิดท่าสัตว์ตัวนั้นอย่างอิสระจากภาษาท่าและนาฏยศัพท์ ทำกิจกรรมนี้ 3-4 รอบ เพื่อให้นักเรียนได้ผลัดเปลี่ยนคิดออกแบบด้วยตนเอง

ขั้นที่ 3 ขั้นเกิดความคิด

4. นักเรียนจับกลุ่มละ 5 คน แล้วส่งตัวแทนกลุ่มออกมาหมุนวงล้อสัตว์ เมื่อวงล้อหยุดที่สัตว์ตัวใด สมาชิกกลุ่มช่วยกันคิดท่าสัตว์ตัวนั้นโดยใช้สมาชิกกลุ่มต่อกันให้ได้สัตว์ตัวนั้น 1 ตัว

ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุง

5. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอท่าสัตว์จากการต่อท่าสมาชิก ให้ตรงกับความหมายและรายละเอียดของท่าให้แปลกใหม่

6. นักเรียนร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อปรับปรุงท่าที่เกิดขึ้นและปรับให้สมบูรณ์ และสรุปการใช้ท่าเพื่อนำไปเป็นท่าประกอบต่างๆ

6. สื่อ/ แหล่งเรียนรู้

- วงล้อภาพสัตว์

7. การวัดผลและประเมินผล

- สังเกตพฤติกรรมและการประเมินการเข้าร่วมและทำกิจกรรม

แนวคิดของกิจกรรมนาฏศิลป์ครั้งที่ 7

แนวคิดของทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์

องค์ประกอบพื้นฐานที่สี่ ของทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ คือ ความคิดละเอียดลออ เป็นความคิดในรายละเอียดเพื่อตกแต่ง หรือขยายความคิดหลักให้ได้ความหมายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น สร้างผลงานที่มีความแปลกใหม่ให้สำเร็จ

แนวคิดของทฤษฎีนาฏศิลป์

การแสดงกิจกรรมนาฏศิลป์ เป็นการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ สามารถแสดงท่าทางประกอบการเล่านิทานตามรูปแบบของกิจกรรมนาฏศิลป์ และเป็นการแสดงที่เหมาะสมกับวัย

แผนกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ครั้งที่ 8

1. ชื่อกิจกรรม ด้วยท่าแห่งลีลา

2. เวลา 1 ชั่วโมง

3. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ ด้านความคิดละเอียดลออ

4. จุดมุ่งหมาย

การประดิษฐ์ท่าทางเป็นกิจกรรมที่ฝึกให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงท่าประกอบเรื่องราวและกลมกลืนกับเรื่องราว

5. วิธีดำเนินกิจกรรม

ขั้นที่ 1 ขั้นเริ่มต้น

1. นักเรียนดูการแสดงเรื่อง กบเลือกนาย
2. สังเกตองค์ประกอบในเรื่อง เช่น สัตว์ ต้นไม้ สิ่งแวดล้อม

ขั้นที่ 2 ขั้นครุ่นคิด

3. นักเรียนจับกลุ่มละ 6 คน เลือกตอนที่ชอบในเรื่องออกมา แล้วร่วมกันคิดเป็นท่าภาพหนึ่ง 1 ภาพ

ขั้นที่ 3 ขั้นเกิดความคิด

4. นักเรียนคิดท่าจากภาษาท่า และนาฏยศัพท์มาใส่ในองค์ประกอบของภาพและประดิษฐ์ท่าทางให้สื่อความหมายตรงกับเรื่องราว และใส่รายละเอียดของท่าในภาพหนึ่งเพื่อให้ชัดเจน

ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุง

5. นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอท่าประกอบเรื่องราวที่เลือกไว้ แล้วให้นักเรียนที่นั่งชมดูภาพของกลุ่มเพื่อนแล้วสังเกตการปฏิบัติท่า

6. นักเรียนร่วมกันเสนอความคิดเห็นของท่าประกอบแต่ละกลุ่มว่ามีการใช้ท่าทางลักษณะใดบ้าง และมีภาพใดที่สื่อความหมายได้ดีและชัดเจนตรงกับเรื่องราวของนิทาน

7. ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปการแสดงท่าทางประกอบเพลง และสนทนาว่านักเรียนสามารถสร้างสรรค์ท่าต่างๆ ให้เข้ากับเพลงและเนื้อหาเพลงนั้นได้

6. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

- การแสดงเรื่อง กบเลือกนาย

7. การวัดผลประเมินผล

- สังเกตพฤติกรรมและการประเมินการเข้าร่วมและทำกิจกรรม

แนวคิดของกิจกรรมนาฏศิลป์ครั้งที่ 8

แนวคิดของทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์

องค์ประกอบพื้นฐานที่สี่ ของทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ คือ ความคิดละเอียดลออ เป็นความคิดในรายละเอียดเพื่อตกแต่ง หรือขยายความคิดหลักให้ได้ความหมายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น สร้างผลงานที่มีความแปลกใหม่ให้สำเร็จ

แนวคิดของทฤษฎีนาฏศิลป์

การแสดงกิจกรรมนาฏศิลป์ เป็นการสร้างสรรค์การเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ สามารถแสดงท่าทางประกอบการเล่านิทานตามรูปแบบของกิจกรรมนาฏศิลป์ และเป็นการแสดงที่เหมาะสมกับวัย

แผนกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ครั้งที่ 9

1. ชื่อกิจกรรม การแสดงผลงาน (ซ้อมใหญ่)

2. เวลา 1 ชั่วโมง

3. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ ความคิดริเริ่ม, ความคิดคล่องแคล่ว

4. จุดมุ่งหมาย

มีทักษะการเคลื่อนไหวร่างกาย ภาษาท่า นาฏยศัพท์และท่าประกอบเพลงและเรื่องราวในการส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดผลงานใหม่

5. วิธีดำเนินกิจกรรม

ขั้นที่ 1 ขั้นเริ่มต้น

1. ครูสนทนากับนักเรียนในกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติมาสามารถนำมาจัดการแสดงได้หรือไม่

ขั้นที่ 2 ขั้นครุ่นคิด

2. ครูอธิบายการเสนอผลงานของนักเรียน โดยให้นักเรียนจับกลุ่ม 3 กลุ่ม โดยมีเพลงกอไผ่ เป็นโจทย์ในการเสนอผลงานนี้

ขั้นที่ 3 ขั้นเกิดความคิด

3. นักเรียนร่วมกันคิดสร้างสรรค์ผลงานเพลงกอไผ่ โดยนำทักษะการเคลื่อนไหวร่างกาย ภาษาท่า นาฏยศัพท์ ท่าประกอบมาใช้ในการสร้างงานเพลงนี้

ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุง

4. นักเรียนเข้ากลุ่มซ้อมการแสดงที่จะแสดง โดยครูให้คำแนะนำและช่วยเหลือแก้ไขผลงานให้ดีขึ้นและเหมาะสม เพื่อที่จะนำเสนอผลงานในชั่วโมงต่อไป

6. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

- เพลงกอไผ่

7. การวัดผลประเมินผล

- สังเกตพฤติกรรมและการประเมินการเข้าร่วมและทำกิจกรรม

แนวคิดของกิจกรรมนาฏศิลป์ครั้งที่ 9

แนวคิดของทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์

องค์ประกอบของความทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ คือ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ส่งเสริมให้เกิดผลงานในการแสดงออกอย่างอิสระ โดยอาศัยทักษะของกิจกรรมเพื่อจะประดิษฐ์ผลงานอย่างสร้างสรรค์ และสามารถพัฒนาผลงานให้ดีขึ้น

แนวคิดของทฤษฎีนาฏศิลป์

การแสดงนาฏศิลป์สำหรับเด็ก จะประกอบด้วยท่าทางการรำพื้นฐานที่ประกอบไปด้วยการเคลื่อนไหวร่างกาย ภาษาท่า นาฏยศัพท์ เป็นหลักในกรคิดประดิษฐ์ดัดแปลงท่ารำต่าง ๆ ให้สวยงามกว่า โดยให้สอดคล้องผสมกลมกลืนไปกับศิลปะที่เป็นส่วนประกอบอื่น ๆ เช่น เพลงดนตรี และเนื้อร้อง

แผนกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ครั้งที่ 10

1. ชื่อกิจกรรม การแสดงผลงาน

2. เวลา 1 ชั่วโมง

3. ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ ความคิดยืดหยุ่น, ความคิดละเอียดละออ

4. จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์จากการทำกิจกรรมนาฏศิลป์ และแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ เห็นคุณค่านาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอย่างอิสระได้อย่างเหมาะสม

5. วิธีดำเนินกิจกรรม

ขั้นที่ 1 ขั้นเริ่มต้น

1. นักเรียนร่วมกันซ้อมการแสดงและปรับปรุงการแสดงของตนเองจากกิจกรรมที่ผ่านมา

ขั้นที่ 2 ขั้นครุ่นคิด

2. นักเรียนคิดแต่งเติมกระบวนการแสดงและใส่รายละเอียดในผลงานของตนเอง เพื่อให้มีความสวยงาม

3. ครูและนักเรียนร่วมกันสร้างข้อตกลงการปฏิบัติตนในการชมการแสดง

ขั้นที่ 3 ขั้นเกิดความคิด

4. ครูและนักเรียนทบทวนการแสดงที่จะเสนอในชั้นเรียนชั่วโมงนี้

5. นักเรียนเริ่มเสนอผลงานการแสดงของกลุ่มตนเอง ส่วนนักเรียนที่ไม่ได้แสดงเป็นผู้ชมปฏิบัติตามข้อตกลงในการชมการแสดง

ขั้นที่ 4 ขั้นปรับปรุง

6. เสนอผลงานการแสดงทุกกลุ่มจนเสร็จสิ้น

7. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปถึงกิจกรรมที่ปฏิบัติมาและซักถามในข้อสงสัย

8. ประเมินพฤติกรรมนักเรียนและแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ในการทำกิจกรรม

นาฏศิลป์

6. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

- แถบบันทึกเสียงเพลงกอไผ่

7. การวัดผลประเมินผล

- สังเกตพฤติกรรมและการประเมินการเข้าร่วมและทำกิจกรรม

- แบบสังเกตพฤติกรรมทางด้านความคิดสร้างสรรค์

แนวคิดของกิจกรรมนาฏศิลป์ครั้งที่ 10

แนวคิดของทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์

องค์ประกอบของความทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ คือ ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ ส่งเสริมให้เกิดผลงานในการแสดงออกอย่างอิสระ โดยอาศัยทักษะของกิจกรรมเพื่อจะประดิษฐ์ผลงานอย่างสร้างสรรค์ และสามารถพัฒนาผลงานให้ดีขึ้น

แนวคิดของทฤษฎีนาฏศิลป์

การแสดงนาฏศิลป์สำหรับเด็ก จะประกอบด้วยท่าทางการรำพื้นฐานที่ประกอบไปด้วยการเคลื่อนไหวร่างกาย ภาษาท่า นาฏยศัพท์ เป็นหลักในการคิดประดิษฐ์ดัดแปลงท่ารำต่าง ๆ ให้สวยงามกว่า โดยให้สอดคล้องผสมกลมกลืนไปกับศิลปะที่เป็นส่วนประกอบอื่น ๆ เช่น เพลงดนตรี และเนื้อร้อง

ตาราง 10 ค่าดัชนี IOC แผนกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ข้อ	รายการประเมิน	ความเห็นผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC
		เหมาะสม	ไม่แน่ใจ	แก้ไข		
		+ 1	0	- 1		
1.	คำชี้แจงการใช้กิจกรรมสื่อความหมายชัดเจน	3	-	-	3	1.00
2.	มีการกำหนดโครงสร้างกิจกรรมและเวลาได้อย่างเหมาะสม	3	-	-	3	1.00
3.	มีคู่มือในการใช้กิจกรรมสามารถจัดกิจกรรมเรียนรู้ได้อย่างมีระบบ	3	-	-	3	1.00
4.	มีแผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนได้จริง	3	-	-	3	1.00
5.	ขอบเขตเนื้อหาของกิจกรรมมีความเหมาะสมกับเวลาที่กำหนด	3	-	-	3	1.00
6.	แนวคิดสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของกิจกรรม	3	-	-	3	1.00
7.	กิจกรรมมีความน่าสนใจและช่วยให้นักเรียนเกิดความสนุกสนานในการเรียนรู้	3	-	-	3	1.00
8.	เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาด้วยตนเองพัฒนาทักษะในการแสวงหาความรู้	3	-	-	3	1.00
9.	จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ชัดเจนสามารถวัดพฤติกรรมได้	3	-	-	3	1.00
10.	การจัดกิจกรรมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายการเรียนรู้	3	-	-	3	1.00
11.	การจัดกิจกรรมมีความเหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน	3	-	-	3	1.00

ภาคผนวก ง

แบบสังเกตพฤติกรรมทางด้านความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัดกิจกรรม
นาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
และค่าดัชนี IOC จากการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

หมายเหตุ

ช่องระดับคะแนน 2 หมายถึงนักเรียนแสดงพฤติกรรมทางด้านความคิดสร้างสรรค์ไม่ได้รับการชี้แนะ

ช่องระดับคะแนน 1 หมายถึงนักเรียนแสดงพฤติกรรมทางด้านความคิดสร้างสรรค์ได้รับการชี้แนะ

ช่องระดับคะแนน 0 หมายถึงนักเรียนไม่แสดงพฤติกรรมทางด้านความคิดสร้างสรรค์ออกมา

เกณฑ์การให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์

ด้านความคิดริเริ่ม

ช่องระดับคะแนน 2 นักเรียนสร้างท่าปลาว่ายน้ำได้ 1 ท่าแปลกใหม่ไม่ซ้ำกับใครมีรูปแบบของตนเอง

ช่องระดับคะแนน 1 นักเรียนสร้างท่าปลาว่ายน้ำในรูปแบบปกติได้ 1 ท่า

ช่องระดับคะแนน 0 นักเรียนไม่สามารถสร้างท่าปลาว่ายน้ำในรูปแบบใดได้เลย

ด้านความคิดคล่องแคล่ว

ช่องระดับคะแนน 2 นักเรียนสร้างท่าปลาว่ายน้ำได้คล่องแคล่วรวดเร็วเสร็จตามกำหนดเวลา

ช่องระดับคะแนน 1 นักเรียนสร้างท่าปลาว่ายน้ำได้ยังไม่คล่องแคล่วรวดเร็วแต่ไม่เสร็จทันตามกำหนดเวลา

ช่องระดับคะแนน 0 นักเรียนสร้างท่าปลาว่ายน้ำได้แต่ยังไม่คล่องแคล่ว รวดเร็ว เสร็จไม่ทันตามกำหนดเวลา หรือไม่สามารสร้างท่าปลาว่ายน้ำได้เลย

ด้านความคิดยืดหยุ่น

ช่องระดับคะแนน 2 นักเรียนสร้างท่าปลาว่ายน้ำที่ไม่ซ้ำกับท่าเดิมที่ได้ทำมาแล้วได้อีก 2 ท่า

ช่องระดับคะแนน 1 นักเรียนสร้างท่าปลาว่ายน้ำที่ไม่ซ้ำกับท่าเดิมที่ได้ทำมาแล้วได้อีก 1 ท่า

ช่องระดับคะแนน 0 นักเรียนไม่สามารถสร้างท่าปลาว่ายน้ำในรูปแบบอื่นได้เลย

ด้านความคิดละเอียดลออ

ช่องระดับคะแนน 2 นักเรียนสร้างท่าปลา มี 2 ขาและเคลื่อนไหวมีรายละเอียด เป็นลำดับขั้นตอนที่สมบูรณ์

ช่องระดับคะแนน 1 นักเรียนสร้างท่าปลา มี 2 ขาได้แต่เคลื่อนไหวไม่มีรายละเอียดได้และไม่เป็นลำดับ

ช่องระดับคะแนน 0 นักเรียนสร้างท่าปลา มี 2 ขาได้แต่ไม่มีไม่มีการเคลื่อนไหวและไม่เป็นลำดับ

เกณฑ์การประเมินความคิดสร้างสรรค์

คะแนน	ระดับความสามารถ
6-8	ดี
3-5	พอใช้
0-2	ควรปรับปรุง

ระดับพฤติกรรมที่แสดงออกด้านความคิดสร้างสรรค์ ทั้ง 3 ระดับ มีรายละเอียดดังนี้

ระดับดี 6-8 คะแนน หมายถึง นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ในด้านต่อไปนี้ ด้านความคิดริเริ่ม ด้านความคิดคล่องแคล่ว ด้านความคิดยืดหยุ่นและด้านความคิดละเอียดลออ ออกมาได้ อย่างชัดเจน สมบูรณ์ มีความมั่นใจและพร้อมในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ

ระดับพอใช้ 3-5 คะแนน หมายถึง นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ในด้านต่อไปนี้ ได้แก่ ด้านความคิดริเริ่ม ด้านความคิดคล่องแคล่ว ด้านความคิดยืดหยุ่นและ ด้านความคิดละเอียดลออ ออกมาได้ อย่างพอควร แต่ยังไม่สมบูรณ์ชัดเจนมาก

ระดับต้องปรับปรุง 0-2 คะแนน หมายถึง นักเรียนไม่สามารถแสดงความคิดสร้างสรรค์ในทุกด้านออกมาอย่างได้ชัดเจน

ตาราง 11 ค่าดัชนี IOC แบบสังเกตพฤติกรรมด้านความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัด
กิจกรรมนาฏศิลป์

ข้อ	รายการประเมิน	ความเห็นผู้เชี่ยวชาญ			รวม	IOC
		เหมาะสม	ไม่แน่ใจ	แก้ไข		
		+ 1	0	- 1		
1.	องค์ประกอบของแบบสังเกตพฤติกรรมครบถ้วน ตามรูปแบบของแบบสังเกตพฤติกรรม	3	-	-	3	1.00
2.	องค์ประกอบของแบบสังเกตพฤติกรรมมีลำดับ ขั้นตอนที่ชัดเจนเป็นระบบ	3	-	-	3	1.00
3.	เนื้อหาของแบบสังเกตพฤติกรรมสอดคล้องกับ หัวข้อในการประเมิน	3	-	-	3	1.00
4.	เนื้อหาของแบบสังเกตพฤติกรรมสอดคล้องกับแผน กิจกรรม	3	-	-	3	1.00
5.	ภาษาที่ใช้สามารถสื่อความหมาย อ่านเข้าใจง่าย ชัดเจน ถูกต้อง	3	-	-	3	1.00
6.	ภาษาที่ใช้เหมาะสมกับพฤติกรรมที่ต้องการวัดได้	3	-	-	3	1.00
7.	การวัดและการประเมินสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย การเรียนรู้	3	-	-	3	1.00
8.	เกณฑ์การให้คะแนนมีความสอดคล้องกับแผน กิจกรรม	3	-	-	3	1.00
9.	เกณฑ์การประเมินมีความเหมาะสมกับวัยของ นักเรียน	3	-	-	3	1.00
10.	การประเมินเหมาะสมกับการวัดความสามารถใน การคิดสร้างสรรค์	3	-	-	3	1.00

ภาคผนวก จ
รูปภาพกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดตาลเอน (โศภนชนูปถัมภ์)

ภาพกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ภาพกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ภาพกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ภาพกิจกรรมนาฏศิลป์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาววิรภัทร จินตะไฉ
วันเดือนปีเกิด	20 เมษายน 2531
สถานที่เกิด	จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	720 ถนน เทศบาล 1 ตำบลท่าเรือ อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13130
ตำแหน่งหน้าที่งานปัจจุบัน	ครู คศ.1 โรงเรียนวัดตาลเอน (โศภนชนูปถัมภ์) อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2549	ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขานาฏศิลป์ไทย จากวิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง
พ.ศ. 2554	ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขานาฏศิลป์ไทย คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
พ.ศ. 2560	การศึกษามหาบัณฑิต สาขาศิลปศึกษา (ศิลปะการแสดงศึกษา) คณะศิลปกรรมศาสตร์ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ